

Uvodnik / Introductory note

- Mladen Sučević, odvjetnik i predsjednik Odvjetničke akademije HOK-a 2
Mladen Sučević, attorney-at-law, president of CBA Lawyer's academy
 mr.sc. Tin Matić, odvjetnik i urednik "Odvjetnika"
Tin Matić, LL.M., attorney-at-law, editor

Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association

- Okrugli stol o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a 4
 Round table looks at proposed amendments to Civil Procedure Act
 XIII. Konferencija odvjetnika i odvjetničkih vježbenika: hrvatsko odvjetništvo kao dio pravosuđa 7
13The conference of attorneys and trainee attorneys: Croatian bar as part of the justice system
 Sandra Ivić u mr. sc. Tin Matić: odvjetništvo kao formalni i funkcionalni dio pravosudnog sustava RH 10
Sandra Ivić and Tin Matić, LL.M.: The bar as formal and functional part of Croatia's justice system
 Marina Mrklič: edukacija odvjetnika 18
Marina Mrklič: In-service training of lawyers
 mr. sc. Ive Brkić: odvjetnički ispit 24
Ive Brkić, LL.M.: Lawyers' exam
 Luka Šumberac: reforma pravosuđa i položaj odvjetnika s posebnim osvrtom na ukidanje sudova 27
Luka Šumberac: Justice system reform and the position of lawyers, with particular reference to abolition of courts
 Andreas Mlikota: položaj odvjetnika kao punomoćnika stranaka u parničnim postupcima nakon novele ZPP-a 33
Andreas Mlikota: The position of lawyers as parties' empowered counsel in civil proceedings under the updated Civil Procedure Act
 Višnja Drenški Lasan: pristup sudu u duhu odluka Europskog suda za ljudska prava 39
Višnja Drenški Lasan: Access to a court in the spirit of decisions of the European Court of Human Rights
 mr. sc. Andreja Fileš Ružić: sloboda kretanja odvjetnika u Europskoj uniji 44
Andreja Fileš Ružić, LL.M.: Free movement of lawyers in the European Union

Engleski za odvjetnike / English for lawyers

- Kolokacije u jeziku prava: gdje prestaje satira a počinju uvrede? 52
Collocations in the language of law: Where does satire end and insults begin?

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for lawyers

- Veliko i malo početno slovo u jeziku prava (2) 54
Upper-case and lower-case letters in the language of law (2)

Prisege /Oaths

- Prisege 11. svibnja 56
Oaths taken on 11 May

Vijesti i obavijesti / News

- Izaslanstvo Odvjetničke komore Grenoblea u HOK-u
Grenoble Bar Association visits CBA

In memoriam / Obituaries

- Mirko Mirković, Radmila Kašicki-Arko 59
 Živko Živković 60

Poštovane kolegice i kolege, uvaženi čitatelji,

Pišu:

Mladen Sučević,

odvjetnik u Zagrebu
i predsjednik
Odvjetničke akademije
Hrvatske odvjetničke
komore

mr. sc. Tin Matić,

odvjetnik u Zagrebu
i urednik
glasila-časopisa
"Odvjetnik"

U organizaciji Odvjetničke akademije Hrvatske odvjetničke komore skupina hrvatskih odvjetnika boravila je u lipnju u studijskom posjetu Europskom sudu u Luksemburgu. Na prvi pogled, ili brzo zaključujući, reklo bi se – studijski posjet kao i svaki drugi: otišli, vidjeli, vratili se... No svrha je ovog teksta da baš ne bude tako. Točno, došli smo, i vidjeli smo. Što?

Dvije sudske rasprave, jednu na Europskom sudu, drugu na Općem sudu Europske unije. Rasprave u raskošnim sudnicama, rasprave s nekoliko odvjetnika koji zastupaju svaku stranu, odvjetnici odjeveni u toge, svi ustaju kad suci ulaze, odvjetnici govore isključivo za posebnom govornicom, u postupku sudjeluju posebni samostalni odvjetnici, zapisnik se ne diktira nego snima... Naravno, iz svega toga nemoguće je ne prepoznati formu koja pravosuđu daje dignitet, ugled, značenje. Zato je sudska zgrada četiri puta nadograđivana, povećavana, djeluje impresivno, kako arhitekturom tako i veličinom.

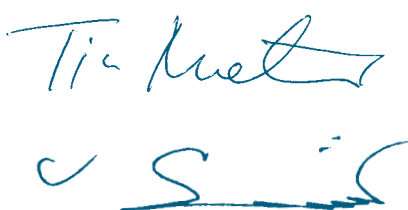
Ali isto tako, čuli smo na raspravama dosta čitanja, ponavljanja izrečenih misli i stavova, proceduralno argumentiranje bez ulaženja u meritum spora, vidjeli smo nesnalaženje u materiji, kako proceduralnoj tako i materijalnoj, vidjeli smo da razina pripremljenosti ne mora biti proporcionalna tehničko-arhitektonsko (interijerističkim posebno)-građevinskim elementima koji djeluju na dignitet procesa. Ukratko, prezentirani sadržaj

nije nužno u korelaciji s formom. Naime, za zaključiti je bilo da postupanje, kada se svede na sadržaj, nije znatno drugačije ili druge razine od postupanja na hrvatskim sudovima. Očito je bilo da jedino po čemu zasigurno ne zaostajemo za prikazanim, ili barem u značajnom dijelu ne zaostajemo, jest upravo taj "ljudski faktor". Razina prezentacije i zastupanja, kako sudaca tako i odvjetnika, naših, nesumnjivo bi bila moguća na prikazani način, kako ovdje kod nas tako i tamo. No, sve bi to bilo odlično, kad ne bi bilo jednog – "ali". Rasprave se vode uglavnom na engleskom jeziku, pisana korespondencija očekuje se na francuskom, a i odluke suda donose se na francuskom jeziku. Dok je na raspravi moguće zastupati i na hrvatskom kao jednakopravnom jeziku EU-a, pitanje donošenja odluke i prevoditelja postaje krucijalno. Naime, umijeće zastupanja na hrvatskom postaje ovisno o vještini prevoditelja, a postupak donošenja odluke, dakle postupak iza zatvorenih vrata, vodi se na francuskom jeziku. Jesmo li hendikepirani? Jesmo! I dok većina nas (pri čemu se misli na odvjetnike i suce) manje ili više relativno dobro barata engleskim jezikom, dovoljno dobro da bi se njime mogli koristiti na raspravi, francuski očito postaje problem. Nedovoljna razina poznavanja tog jezika, a koji je zapravo uvjet za ulazak u unutrašnji svijet Europskoga suda, zapravo je limitirajući faktor hrvatskih pravnika. Zbog toga, ako smo shvatili da se

mora učiti engleski, mora se učiti i francuski. Jer u suprotnom slučaju dostupnost funkcija unutar Europskoga suda ostaje maloj uskoj grupaciji koja svoj ekskluzivitet gradi na (relativnom) poznavanju francuskog jezika. Ovako, s nedovoljnim poznavanjem francuskog jezika, zapravo, od jednakopravne članice EU-a postajemo u ovom dijelu pravosuđenja "drugokategorizirana zemlja". Naime, nužno je shvatiti da hrvatsko pravo više ne završava na hrvatskim granicama, i da hrvatski sudovi više nisu samo unutar Republike Hrvatske, ali i da se hrvatsko pravo više ne prezentira isključivo na hrvatskom jeziku, nego i na engleskom, i na francuskom. Zbog

toga, kako bismo stvarno postali ravnopravni, očekuje se takvo shvaćanje od cijele hrvatske pravne zajednice, prvo akademske, potom praktične, čime bismo mogli kasnije i drugima postati putokaz i odigrati ulogu stvarno ravnopravne zemlje EU-a i učitelja drugima.

Zbog toga poručujemo, a posebno, mlađima, studentima, pripravnicima, odvjetnicima, sucima – učimo francuski!

ODVJETNIK 5-6/2016.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 5 - 6 2016., god. 89.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 5 - 6 2016, annual file 89

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeva 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Mladen Klasić, Maroje Matana, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Leo Andreis, Marijan Hanžeković, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Igor Hrabar, mr. Šime Pavlović, Ivica Crnić, Mario Janković, Boris Jukić, dr. sc. Atila Čokolić – odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac, Željko Špoljarić.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog

prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Okrugli stol o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a

Piše:
Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Hrvatska odvjetnička komora organizirala je 30. svibnja 2016. Okrugli stol o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku – posebno o novom uređenju revizije.

Na Okruglom stolu o toj su temi govorili profesor emeritus Mihajlo Dika, dekan riječkog Pravnog fakulteta Eudard Kunštek, zamjenik glavnog državnog odvjetnika Boris Koketi, profesorica Pravnog fakulteta u Zagrebu Jasnica Garašić te odvjetnik u Zagrebu Boris Porobija. Moderator Okruglog stola, predsjednik Odvjetničke akademije HOK-a, Mladen Sučević, rekao je da se u Hrvatskoj svake dvije i pol godine mijenja Zakon o parničnom postupku, što sigurno nije dobro.

“Hrvatska odvjetnička komora želi imati ulogu da okuplja ugledne pravne stručnjake i da daje svoja mišljenja o prijedlozima zakona koji su važni za Republiku Hrvatsku”, kazao

je uvodno predsjednik HOK-a Robert Travaš. HOK ocjenjuje da prijedlog izmjena ZPP-a nije dobar, te da za takve izmjene nisu stečeni uvjeti, a zadaća je odvjetništva da upozorava zakonodavca na stalno ostvarenje i moguća poboljšanja u zaštiti temeljnih ljudskih prava i sloboda građana, vladavine prava i pravne države, rekao je Travaš dodajući da je predloženo rješenje, kojim se ukida tzv. redovna revizija, usmjereno isključivo na umjetno smanjenje broja predmeta o kojima odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske i posljedično tome, slabi pravnu sigurnost građana i smanjuje njihovo povjerenje u pravosuđe.

“Ne radi se samo o reviziji već i o bitnim izmjenama koje se tiču troškova postupka”, kazao je profesor Dika, ocjenjujući da ova izmjena zakona pokazuje “socijalnu neosjetljivost i elitističku aroganciju onih koji su pisali tekst”, te da pokazuje tendenciju postupnog sužava-

nja mogućnosti dopiranja do Vrhovnog suda. Što se tiče argumenata u prilog tome da će ove izmjene odteretiti Vrhovni sud, Dika je kazao da postoji čitav niz drugih modela koji mogu pridonijeti smanjenju predmeta koji dolaze na Vrhovni sud, ali da to ne smije biti na štetu građana.

“Drago mi je da su se odvjetnici opredijelili za zaštitu prava stranaka, a ne za više posla, jer ovakav zakon značio bi da odvjetnici imaju više posla, a odvjetnici su protiv njega”, rekao je Dika.

“Problem velikog broja neriješenih predmeta na Vrhovnom sudu može se riješiti na druge načine, npr. zapošljavanjem većeg broja savjetnika, što bi državu stajalo godišnje oko 10 milijuna kuna”, smatra dekan Pravnog fakulteta u Rijeci.

“Potpuno je nepredvidljivo kako će tekst nacrt izmjena ZPP-a na kraju izgledati, a on bi se trebao početi primjenjivati vrlo brzo, već od 1. rujna”, kazao je Kunštek

Jasnica Garašić govorila je o tome kakva je situacija u Austriji i Njemačkoj, ističući, međutim, da se “stvari ne mogu kopirati, i da stvari koje funkcioniraju u jednoj zemlji ne moraju funkcionirati i u drugoj zemlji, jer na to utječe niz faktora”.

“Žao mi je da ovaj nacrt izmjena, kao ni drugi, nema valjano obrazloženje”, istaknula je.

Boris Koketi također je iskazao nezadovoljstvo prijedlogom nacrt, a ukazao je i na posljedice koje će se dogoditi ako on bude usvojen, jer će – uz ostalo – onemogućiti državu da ostvari neka prava koja je do sada imala, a osim toga i umanjuje dosada stečena prava. “Posao predstavnika HOK-a u radnoj skupini vrlo je težak, jer ste tamo prilično osamljeni”, rekao je Boris Porobija. On je naveo i niz primjera koji dokazuju zbog čega ovaj nacrt nije dobar.

Sva sudska praksa u Hrvatskoj, smatra Porobija, mora biti dostupna a “tako dugo dok presude budu loše obrazložene, vanjski će dojam o funkcioniranju pravosuđa biti loš”.

Stajalište Hrvatske odvjetničke komore u vezi ZID ZPP-a

HOK je svoje stajalište u vezi ZID ZPP-a prenio Ministarstvu pravosuđa, a ono je objavljeno i na HOK-ovoj internetskoj stranici. HOK je u svojim stajalištima podsjetio da je zadaća i uloga Vrhovnog suda Republike Hrvatske stvaranje jedinstvene sudske prakse koja svim strankama omogućuje jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. HOK je također izrazio zabrinutost zbog toga što će se, u slučaju da ZID ZPP-a bude usvojen, izvanredna revizija moći tražiti samo zbog osiguravanja jedinstvene primjene prava, a što se mora obrazložiti različitom sudskom praksom koja odvjetnicima nije uvijek dostupna.

Prema statističkim podacima VSRH-a za razdoblje od 2006. do 2013., između 10 i 20 posto svih izjavljenih revizija imalo je za posljedicu ukidanje ili izmjenu odluka protiv kojih su revizije izjavljene.

Dodatno smanjiti ovlasti i mogućnosti Vrhovnog suda da utječe na odluke nižestupanijskih sudova znači samo pogoršati situaciju u pravosuđu, jer se smanjuje mogućnost izvršenja osnovne zadaće Vrhovnog suda, a to je stvaranje jedinstvene sudske prakse i primjene prava.

Za funkcioniranje instituta izvanredne revizije koji ostaje u ZPP-u, morala bi postojati zakonska obveza svih županijskih sudova da

javno objavljuju svoje odluke. Primjera radi, u javno dostupnom sustavu SupraNova u posljednjih 90 dana neki županijski sudovi su objavili samo po 1 odluku (dva suda), a bez cjelovite prakse svih sudova stranke se neće moći uspješno koristiti institutom izvanredne revizije, jer neće moći dokazati različitu praksu sudova niti dostaviti njihove odluke, a što je uvjet da Vrhovni sud uopće odlučuje o dopuštenosti podnošenja izvanredne revizije.

Naime, iako se u prijedlogu ZID ZPP-a navodi kako je potrebno točno naznačiti pravno pitanje koje se smatra spornim, u nastavku se dodatno od podnositelja traži dostava prvostupanjske i drugostupanjske presude, te dostava odluka drugih sudova na koje se stranka poziva, a sve radi ocjene o tome postoji li različita sudska praksa, odnosno je li bitno za jedinstvenu sudsku praksu i primjenu prava da Vrhovni sud zauzme stav o određenom pravnom pitanju.

Time se u osnovi od stranaka traži da u samom prijedlogu za dopustivost revizije napišu čitavu reviziju – jer svaki mogući nedostatak u prijedlogu za dopustivost revizije može uzrokovati odbijanje prijedloga za podnošenje revizije, s time da je Vrhovni sud ovlašten bez obrazloženja odlučiti da nisu ispunjene pretpostavke za podnošenje revizije, a što je nedopustivo, jer stranka mora znati zašto njen prijedlog nije osnovan.

Vrhovnom sudu se tako daje gotovo neograničeno diskrecijsko pravo da odbije prijedlog bez obrazloženja, pa strankama ne preostaje drugo nego da opreza radi podnesu obrazloženu reviziju u samom prijedlogu za dopustivost revizije. Za pretpostaviti je da će Vrhovni sud biti zatrpan prijedlozima za dopustivost revizije, a što će zahtijevati istu količinu vremena i rada kao i u slučaju odlučivanja o dosadašnjoj reviziji. Isto se tako postavlja pitanje, ako Vrhovni sud usvoji prijedlog za podnošenje revizije može li to značiti da će u konačnici revizija biti usvojena pa se u biti isti posao udvostručuje. Stranke do sada nemaju dobro iskustvo s podnošenjem izvanrednih revizija, jer u velikoj većini slučajeva Vrhovni sud uniformiranim obrazloženjem odlučuje da nisu ispunjeni uvjeti za podnošenje izvanredne revizije, a ne upušta se u rješavanje o meritumu stvari i spornim pravnim pitanjima koje sudovi rješavaju na različite načine i tako stvaraju različitu

sudsku praksu o istim pravnim pitanjima.

Nije dobro rješavati probleme i krizu u pravosuđu tako da se strankama uskraćuju procesna prava koja su standard vladavine prava, i da im se uskraćuje pravo na pristup sudu i pravično suđenje, odnosno korištenje svih stupnjeva pravne zaštite kada viši sud kontrolira ispravnost odluke nižeg suda i stvara jedinstvenu sudsku praksu, a time i jedinstvenu primjenu prava.

Problem prevelikog broja predmeta mogao se riješiti i na druge načine, primjerice, jednostavnim povećanjem vrijednosti predmeta spora koji ispunjava uvjete za podnošenje redovne revizije, uz ostavljanje instituta izvanredne revizije za rješavanje spornih pravnih pitanja bitnih za stvaranje jedinstvene sudske prakse i jedinstvene primjene prava.

Predloženo rješenje može dovesti i do velikog povećanja broja podnošenja ustavnih tužbi Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Naime, ako bi bio usvojen stav da nije dopuštena ustavna tužba protiv negativne odluke Vrhovnog suda o prijedlogu za dopuštenost revizije, to bi impliciralo da je pravni put iscrpljen već donošenjem pravomoćne presude pa bi svaka stranka trebala u roku od 30 dana od primitka pravomoćne presude podnijeti i ustavnu tužbu da ne bi izgubila prekluzivni rok za njeno podnošenje u slučaju da njen prijedlog za dopuštenost revizije ne bude usvojen od strane Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Međunarodne konvencije koje je Republika Hrvatska potpisala ili im pristupila, svim hrvatskim građanima jamče slobodan pristup sudu, jednakost svih pred zakonom, pravo na pravično i pošteno suđenje.

Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava posebno je naglasila sva navedena prava, a Europski sud za ljudska prava u svojoj ustaljenoj sudskoj praksi, štoviše u sudskoj praksi koja se odnosi na predmete protiv Republike Hrvatske, nedvojbeno je utvrdio da neće dopuštati bilo kakvo ograničenje ljudskih prava koja se odnose na pristup sudu i pošteno i pravično suđenje.

Na temelju opisanih razloga možemo zaključiti da ovim prijedlogom ZID ZPP-a sigurno nećemo postići one standarde pravne države koje je utvrdio Europski sud za ljudska prava, smatra HOK.

Piše:
Irena Nakić

.....
Poslovni tajnik

XIII. Konferencija odvjetnika i odvjetničkih vježbenika: **Hrvatsko odvjetništvo kao dio pravosuđa**

“Mislim da je danas važnije nego ikada prije da putem Komore obranimo naš status. Komora je organizacija koja i po Zakonu o odvjetništvu ustrojava odvjetništvo i o njemu se brine. To je jedini motiv svih nas koji u Komori obavljamo svoje dužnosti”, rekao je predsjednik HOK-a.

U Rovinju je 20. svibnja 2016. godine održana XIII. Konferencija odvjetnika i odvjetničkih vježbenika na temu “Hrvatsko odvjetništvo kao dio pravosuđa”. Uvodni govor održao je predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš, a moderator je bio predsjednik Odvjetničke akademije HOK-a Mladen Sučević.

Izvjestitelji na Konferenciji, koja se tradicionalno održava u prvoj godini predsjedničkog

mandata predsjednika HOK-a, bili su Sandra Ivić, odvjetnica u Rijeci, Marina Mrklič, odvjetnica u Splitu, mr. sc. Ive Brkić, odvjetnik u Zadru i predsjednik Odvjetničkog zbora Zadarske županije, Luka Šumberac, odvjetnik u Puli, Andreas Mlikota, odvjetnik u Puli, Višnja Drenški Lasan, odvjetnica u Zagrebu, te mr. sc. Andreja Fileš Ružić, odvjetnica u Čakovcu i predsjednica Odvjetničkog zbora Varaždin.

Presjednik HOK-a u svom je uvodnom govoru dao prikaz stanja odvjetništva u cjelini, s posebnim naglaskom na status odvjetnika prije i nakon ulaska u Europsku uniju, te važnosti koju u tome ima Odvjetnička komora.

“Mislim da je danas važnije nego ikada prije da putem Komore obranimo naš status. Komora je organizacija koja i po Zakonu o odvjetništvu ustrojava odvjetništvo i o njemu se brine. To je jedini motiv svih nas koji u Komori obavljamo svoje dužnosti”, rekao je Travaš.

“Imam dojam da je položaj odvjetnika u Hrvatskoj prije ulaska u Europsku uniju bio puno bolji nego nakon što smo postali punopravna članica EU-a. Tu govorim o statusu odvjetnika u EU-u, a ne o eventualnoj stranoj konkurenciji”, nastavio je.

Cjeloživotno obrazovanje svih, pa tako i odvjetnika, danas je važnije nego prije, i bez stalnog obrazovanja više se ne može funkcionirati, a u tome važnu ulogu ima Odvjetnička akademija HOK-a, kazao je predsjednik Komore. Podsjetio je da je ove godine na Danu hrvatskih odvjetnika tema bila pristup odvjetničkoj službi i uvođenje odvjetničkog ispita, a na tome će se, kako je rekao “i dalje raditi, jer je to vrsta osiguranja našeg rada, ali i kontrole priljeva novih odvjetnika”.

“Hrvatska odvjetnička komora mjesečno prima 25 do 35 novih kolegica i kolega. Veselilo bi nas da su to sve ljudi koji istinski žele biti odvjetnici i istinski obavljati taj naš posao. Ali moram reći da dosta tih ljudi iz čiste nužde dolazi u odvjetništvo, jer zaposlenja nema ni u pravosuđu, ni u privredi, a ni u bankama, i onda se odlučuju doći u odvjetništvo. S obzirom na slabost gospodarstva i naših građana to je jedna neodrživa situacija”, smatra Travaš.

Predsjednik HOK-a dao je i kratak prikaz rada i onoga što je učinjeno od prošle Konferencije, održane prije tri godine, navodeći niz primjera, uz ostalo i to da je sada pitanje plaćanja obrana po službenoj dužnosti riješeno.

Hrvatska odvjetnička komora sudjeluje u radnim skupinama koje rade na izmjenama i dopunama zakona, ali pri tome se često suočava s nizom problema jer "Ministarstvo nam obično daje rok od nekoliko dana. I onda radimo po grupama i to volonterski obrađujemo". "Važno je reći da smo nakon tragičnog događaja u Osijeku, kada je ubijen naš kolega Vlatko Vidaković, uspjeli dobiti jaču kazneno pravnu zaštitu za prijetnje", istaknuo je Travaš. "Ono što je trenutačno naš najveći problem je Direktiva Europske komisije o uslugama. Nas se više ne pritišće kroz Ministarstvo pravosuđa, jer oni uvažavaju naše argumente da smo specifična služba pružanja pravne pomoći definirana Ustavom, već to sad rade preko Ministarstva gospodarstva", rekao je predsjednik HOK-a istaknuvši da su "u Europi kolege tu bitku izgubili i odvjetništvo se smatra gospodarskom uslugom, a klijent više nije klijent već potrošač».

"Mi, naravno, i dalje imamo ustavnu i zakonsku podlogu i braniti ćemo odvjetništvo kao specifičnu uslugu pružanja pravne pomoći dok god budemo mogli. Zadnji primjer toga je bilo plaćanje članarine HGK-u za odvjetnička društva i ta odluka je suspendirana", nastavio je.

Kazao je i kako se u Hrvatskoj nedavno pojavilo pitanje pružanja odvjetničkih usluga preko interneta raznim on-line servisima, koji su, kako je istaknuo, nakon očitovanja Komore ugašeni.

"Nismo ravnopravni na tržištu odvjetničkih usluga EU-a, i zato, ovako, pomalo rigidno, branimo naš status. Ako je ideja EU-a cjelokupna ravnopravnost zemalja članica, onda bi se trebale uvažavati specifičnosti malih tržišta u odnosu na velika. I zato nam se nameće potpuna liberalizacija odvjetničkih usluga. Ta liberalizacija je guranje anglosaksonskog modela, a mi smo ipak kontinentalno pravo i to ćemo braniti do kraja", zaključio je predsjednik Hrvatske odvjetničke komore.

Konferencija je nastavljena izlaganjem izvjesitelja koja na sljedećim stranicama donosimo u cijelosti.

Odvjetništvo kao formalni i funkcionalni dio pravosudnog sustava Republike Hrvatske

Autori:

Sandra Ivić

odvjetnica
u Rijeci

i

mr. sc. Tin Matić

odvjetnik
u Zagrebu

Uvod

U okviru različitih pravnih i pravosudnih sustava država članica Europske unije (EU) postoji niz pravnih stručnjaka, poput odvjetnika, javnih bilježnika, sudaca, državnih odvjetnika i sudskih službenika. Pravni stručnjaci nemaju iste nazive u svim državama članicama, a njihova se uloga i status mogu znatno razlikovati od jedne države članice do druge.¹

Uz iznimku odvjetničke djelatnosti, zakonodavstvom Europske unije ne uređuju se uvjeti za obavljanje pravne struke. Pravna se struka obično uređuje na nacionalnoj razini. Iako po prirodi stvari nacionalni propisi mogu biti slični, oni se u prilično velikoj mjeri razlikuju od jedne države do druge, jer odražavaju razvoj često starih tradicija.

Odbor ministara Vijeća Europe (COE) objavio je niz preporuka za pravnu struku. Jedna od tih inicijativa odnosi se na obavljanje odvjetničke djelatnosti. Druga inicijativa odnosi se na neovisnost sudaca.

Uz to, u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima navodi se da se svi optuženi za kazneno djelo imaju pravo braniti osobno ili korištenjem pravne pomoći koju su sami odabrali, ili, ako nemaju dovoljno sredstava kojima bi platili pravnu pomoć, korištenjem besplatno dodijeljene pravne pomoći kada je to u interesu pravde. Ta klauzula uglavnom se odnosi na kaznene predmete, ali ju je Europski sud za ljudska prava (ECHR) proširio kako bi se njome obuhvatili i građanski predmeti.²

U Pravnom leksikonu, pravosuđe, u širem smislu definirano je kao *tijela i institucije*

u sklopu tripartitne strukture državne vlasti kojima je primarna funkcija rješavanje pravnih sporova unutar definiranog područja. U hrvatskom pravu tradicionalno je prihvaćena koncepcija koja pod pojmom pravosuđa razumijeva ne samo sudstvo nego i državno odvjetništvo, tijela koja rješavaju prekršaje, odvjetništvo i druga pravna zastupništva.

U relevantnoj pravnoj literaturi kao subjekti parničnog postupka navode se sudovi i ostala tijela koja sudjeluju u pravosuđu.³ Danas pravosuđe uključuje sljedeća tijela i službe: sudove, državno odvjetništvo, odvjetništvo, javno bilježništvo, pučkog pravobranitelja, Ustavni sud, Europski sud za ljudska prava i Ministarstvo pravosuđa.⁴

Ono što sve sudionike pravosuđa povezuje u pravilu je tražena naobrazba, odnosno završen pravni fakultet, potrebno radno iskustvo i položen pravosudni ispit, a sve regulirano posebnim propisima. Označeni regulatorni okvir usmjeren je zaštitu građana i javnog interesa društva kao cjeline.

Definicija pojma odvjetništva

Odvjetništvo je neovisna i samostalna služba koja fizičkim i pravnim osobama osigurava pružanje pravne pomoći u ostvarivanju i zaštiti njihovih prava i pravnih interesa, a obavljaju je odvjetnici koji su dužni pružati pravnu pomoć savjesno, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, zakonima, Statutom i drugim općim aktima Hrvatske odvjetničke komore (HOK), te Kodeksom odvjetničke etike.

Odvjetnik je osoba koja se u sklopu odvjet-

¹ https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-hr.do?clang=hr

² *ibid.*

³ Siniša Triva, Mihajlo Dika, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 209-254

⁴ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Pravni leksikon, Zagreb, 2007., str. 1236

ništva kao neovisne i samostalne službe bavi pružanjem pravne pomoći fizičkim i pravnim osobama. Hrvatska odvjetnička komora strukovna je organizacija odvjetnika u Republici Hrvatskoj koja ima teritorijalni monopol i određene javne ovlasti u vezi s odvjetništvom. Kao samostalna organizacija koja nije izravno pod političkom vlašću, Hrvatska odvjetnička komora postoji još od 1929. godine. Na lokalnoj razini organizirana je preko odvjetničkih zborova, osnovanih za područje nadležnosti pojedinih županijskih sudova.⁵

Odvjetništvo kao dio pravosuđa

Ovaj se rad odnosi na odvjetništvo u užem smislu koje je određeno člankom 27. Ustava Republike Hrvatske kao samostalna i neovisna služba koja osigurava svakome pravnu pomoć, u skladu sa zakonom. Središnji je pojam te definicije pojam služba. Što znači služba i zbog čega ustavotvorac nije upotrijebio samo pojam pravna usluga?

Za riječ služba Hrvatski jezični portal daje dvije definicije:

- rad u javnim djelatnostima, u svojstvu službenika (*biti u čijoj službi služiti kome, raditi za koga*)
- specijalizirana djelatnost ili organizacija (*vojna služba; sanitetska služba; obavještajna služba*).

Međutim, etimološki (traženje značenja prema korijenu) riječ služba izvodi se iz imenice sluga i glagola služiti.⁶ Zbog toga se nameću pitanja: Kome odvjetništvo služi? Za koga odvjetnik radi? I što radi, i kako radi? Na koji način pruža pravnu pomoć? Odgovore na sva ta pitanja, kao i na pitanje je li odvjetništvo stvarno dio pravosuđa nalazimo:

1. u propisima koji uređuju odvjetništvo
2. u odnosu s drugim subjektima u pravosuđu
3. u obvezi pružanja besplatne pravne pomoći i državnoj regulaciji jeftine pravne pomoći
4. u specifičnostima odvjetničke djelatnosti u odnosu na obične gospodarske usluge.

1. Propisi koji uređuju odvjetništvo

Odvjetništvo je određeno člankom 27. Ustava Republike Hrvatske kao samostalna i neovisna služba koja osigurava svakome pravnu pomoć u skladu sa zakonom, pa zbog toga odredbe koje uređuju odvjetništvo nalazimo u posebnim propisima i to u Zakonu o odvjetništvu, u Statutu Hrvatske odvjetničke komore i u Kodeksu odvjetničke etike.

Zakon o odvjetništvu usvojen je u skladu s prije navedenom ustavnim normom, kao temeljni propis koji određuje prava i obveze odvjetnika u obavljanju odvjetničke dužnosti i Hrvatske odvjetničke komore kao samostalne i neovisne organizacije koja predstavlja odvjetništvo Republike Hrvatske kao cjelinu.

Zakonski je određeno da HOK prati i proučava odnose i pojave, koji su od interesa za uređenje i zaštitu sloboda i prava građana i pravnih osoba te za unapređenje odvjetništva. U tu svrhu HOK je ovlašten obavještavati Hrvatski sabor te druga predstavnička tijela o stanju i problemima odvjetništva i o mjerama koje bi trebalo poduzeti radi unapređenja odvjetništva te radi zaštite sloboda i prava građana i pravnih osoba.⁷

U prilog navedenim zadaćama HOK-a ide i njegovo članstvo u Vijeću odvjetničkih komora (CCBE), u Međunarodnoj uniji odvjetnika (UIA) te u Međunarodnoj uniji odvjetničkih komora (IBA), kao i brojni sporazumi o međunarodnoj suradnji koje je HOK sklopio s odvjetničkim komorama država članica EU-a, ali i s drugim komorama od kojih su možda najznačajniji oni s odvjetničkom komorom u Hong Kongu te s Američkom odvjetničkom komorom.⁸

Možda bi bilo pretenciozno i netočno reći da je uloga odvjetništva jamstvo vladavine prava. Jamac vladavine prava je neovisni pravosudni sustav kojeg je odvjetništvo dio. Pojednostavljeno rečeno, vladavina prava znači vladavinu zakona i obvezu svakoga da se vlada prema zakonu.

⁷ Leo Andreis, Tin Matić, Položaj odvjetništva u RH u svjetlu zakonodavnih aktivnosti i pristupnim pregovorima EU, *Odvjetnik*, 2011.

⁸ Informator, *Odvjetništvo u zaštiti poštovanja pravnih propisa Republike Hrvatske i pravne stečevine EU* - intervju s Robertom Travašem, broj 6417, Zagreb, 9. svibnja 2016.

⁵ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Pravni leksikon*, Zagreb, 2007., str. 415, 916-917

⁶ <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

Načelo vladavine prava uključuje:

1. odsutnost arbitrarnosti
2. jednakost pred zakonom
3. temeljne slobode i ustavna prava proizlaze iz zakona (tj. Ustava).⁹

U najužoj vezi s vladavinom prava i zaštitom ljudskih prava i sloboda, javlja se odvjetništvo kao samostalna i neovisna služba, jedan od subjekata i dio pravosuđa. Da odvjetništvo igra važnu ulogu u zaštiti prava svih osoba razvidno je iz činjenice da je u glavi V. Zakona o parničnom postupku (ZPP), u članku 89.a, propisano da stranku kao punomoćnik može zastupati smo odvjetnik, ako zakonom nije drugačije određeno. Isto tako povjerenje koje je dano odvjetnicima člankom 133.c st. 3. ZPP-a, da sud može odrediti da zastupnici stranaka izravno upućuju podneske jedni drugima ukoliko su zastupnici odvjetnici ili državni odvjetnici, ukazuje da se u poboljšanju pravosudnog sustava, zakonodavac i sud oslanjaju na odvjetnike.

Također, u Zakonu o kaznenom postupku (ZKP), člankom 5. propisano je da se okrivljenik ima pravo braniti sam ili uz stručnu pomoć branitelja kojega sam izabire iz reda odvjetnika, a člankom 54. ZKP-a propisano da opunomoćenik oštećenika može biti samo odvjetnik, slijedom čega je jasno da je odvjetnik u ulozi branitelja i opunomoćenika neizostavan sudionik kaznenog postupka.

Već iz navedenih propisa koji uređuju odvjetništvo i postupovnih propisa koji navode odvjetnike u pravilu kao obavezne, profesionalne i stručne sudionike parničnih i kaznenih postupaka, jasno je da je odvjetništvo jedan od temeljnih dionika pravosuđa bez kojeg bi funkcioniranje pravosuđa bilo nemoguće.

2. Odnos odvjetnika s drugim subjektima u pravosuđu

Činjenica jest da se u sudskom postupku odvjetnici i državni odvjetnici u pravilu pojavljuju na suprotnim stranama, što osigurava strankama koje odvjetnik zastupa pravo na pravično suđenje te načelo jednakosti oružja. U kontekstu teme ovog rada, važno je obja-

sniti korelaciju odvjetnik-sudac u svjetlu srodnih etičkih i drugih načela koje oba subjekta moraju poštivati. Naime, uloga sudaca i odvjetnika u funkcioniranju pravosuđa očituje se u tome da države u kojima vlada načelo vladavine prava moraju svoja pravosuđa tako organizirati da se vrhovna vlast prava i poštivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda jamči u skladu s Europskom konvencijom o ljudskim pravima i praksom Europskoga suda za ljudska prava. I suci i odvjetnici imaju ključne uloge da bi se ti ciljevi ostvarili na najbolji mogući način.

Savjetodavno vijeće europskih sudaca već je priznalo i prepoznalo ključnu ulogu koju imaju suradnja i odnosi između različitih strana koje su uključene u pravilno djelovanje pravosuđa. Tako je u točki 10. Mišljenja broj 12 (2009) Vijeće potvrdilo da dijeljenje zajedničkih pravnih načela i etičkih vrijednosti od strane svih profesionalaca koji su uključeni u sudski postupak ima odlučujuću ulogu u pravilnom funkcioniranju pravosuđa.

Suci i odvjetnici svakako imaju različite uloge u sudskom postupku, ali suradnja i doprinos svakog od njih neophodna je da bi se stiglo do poštenog i djelotvornog rješenja u svakom sudskom postupku.¹⁰

Odvjetnici zajedno sa sucima i državnim odvjetnicima imaju ključnu ulogu u očuvanju načela vladavine prava. Odvjetnici imaju veliku ulogu u zaštiti ljudskih prava, služe kao garancija prava na pravično suđenje, s obzirom na to da je njihov zadatak osigurati obranu u postupku odnosno jednakost stranaka.¹¹

U prilog navedenoj tvrdnji da su odvjetnici u sudskom postupku od velike važnosti za očuvanje načela vladavine prava svjedoči i presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Morice protiv Francuske*, u kojoj je Veliko vijeće sudaca utvrdilo da je odvjetnik Morice izražavao svoje mišljenje na temelju relevantnih činjenica te da su njegovi komentari bili dio rasprave o pitanju od javnog in-

¹⁰ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2145189&Site=COE&direct=true>

¹¹ http://www.uhs.hr/data_sve/index_tekst_medjunarodna_nacela.html

⁹ Opći pravni rječnik, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 1284.

teresa, odnosno o funkcioniranju pravosuđa uopće.¹²

Nadalje, suci i odvjetnici imaju svoje etičke principe, međutim, velika većina njih su zajednička i odvjetnicima i sucima, kao npr. poštivanje zakona, čuvanje profesionalne tajne, nepovredivost i dostojanstvo, poštivanje stranaka, stručnost, pravednost i uzajamno uvažavanje.¹³ Usporedbe radi, u članku 2. i 3. Magna Carte sudaca, neovisnost suda opisana je kao jedan od nužnih preduvjeta za rad pravosuđa¹⁴, dok je u Kodeksu odvjetničke etike u točki 9. i 10. propisano da odvjetnik pri zastupanju stranke mora čuvati svoju neovisnost, te da se ne smije prihvatiti poslova koji bi mogli njegovoj neovisnosti naštetiti. Dakle, ono što te dvije kategorije pravnih profesionalaca povezuje je potreba za njihovom samostalnosti i neovisnosti s jedne strane, te savjesno suđenje odnosno savjesno pružanje pravne pomoći na temelju Ustava, međunarodnih ugovora, zakona i drugih važećih izvora prava s druge strane, kako bi osigurali jedinstvenu primjenu prava, ravnopravnost i jednakost svih pred zakonom odnosno poštene rezultate poštenog suđenja.

Vežano za odnos sudaca i odvjetnika unutar pravosuđa, Savjetodavno vijeće europskih sudaca u mišljenju br. 16. iz 2013. godine više puta ističe da bi se odnosi između sudaca i odvjetnika trebali temeljiti na uzajamnom razumijevanju međusobnih uloga i na uzajamnom poštivanju načela vlastite neovisnosti kad je riječ o međusobnim odnosima.¹⁵

Suci i odvjetnici kao dionici pravosudnih postupaka, dijele temeljnu obvezu, a to je poštivanje postupovnih pravila i načela poštenog suđenja. Oni međusobno moraju surađivati

Suci i odvjetnici svakako imaju različite uloge u sudskom postupku, ali suradnja i doprinos svakog od njih neophodna je da bi se stiglo do poštenog i djelotvornog rješenja u svakom sudskom postupku.

Odvjetnici zajedno sa sucima i državnim odvjetnicima imaju ključnu ulogu u očuvanju načela vladavine prava. Odvjetnici imaju veliku ulogu u zaštiti ljudskih prava, služe kao garancija prava na pravično suđenje, s obzirom na to da je njihov zadatak osigurati obranu u postupku odnosno jednakost stranaka.

12 Europski sud za ljudska prava, *case Morice vs France*, predstavka br 29369/10 od 23. travnja 2015., dostupno na: [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154264#{"languageisocode":\["ENG"\],"appno":\["29369/10"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"itemid":\["001-154265"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154264#{)

13 Đuro Sessa, Odnosi sudaca i odvjetnika – Mišljenje br. 16. Savjetodavnog vijeća europskih sudaca, *Odvjetnik*, izdanje broj 3-4/14, Zagreb, 2014., str. 33-39

14 Savjetodavno vijeće europskih sudaca (CCJE), Magna Carta sudaca (Temeljna načela, CCJE, Strasbourg, 2010.

15 *ibid.*

da bi se ostvarila prava stranaka.¹⁶

Dakle, može se zaključiti da pravosuđe bez odvjetnika i bez suradnje odvjetnika sa sucima u okviru vladavine prava, ne može kvalitetno funkcionirati, niti ostvarivati one ciljeve koje u društvu treba postići.

3. Obveza pružanja besplatne pravne pomoći i državna regulacija jeftine pravne pomoći

U najužoj vezi s vladavinom prava i zaštitom ljudskih prava i sloboda, jest "ustavna zadaća" odvjetništva da osigurava pravnu pomoć svakome.

Naime, hrvatski odvjetnici već dugi niz godina osiguravaju apsolutno besplatnu pravnu pomoć socijalno ugroženim kategorijama građana, te u sporovima za uzdržavanje djece, kao i žrtava Domovinskog rata. Takva je besplatna pravna pomoć kroz tradiciju Hrvatske odvjetničke komore u dugom razdoblju bila jedina mogućnost da se pravna pomoć pruža *pro bono* onim kategorijama osoba koje si ju same ne mogu osigurati. Ta vrsta pravne pomoći nema veze sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći na temelju koje odvjetnici pružaju sekundarnu pravnu pomoć, a i godišnja vrijednost besplatne pravne pomoći koju pružaju odvjetnici na temelju rješenja Komore, puno je veća od one koju osigurava država. Osim toga, u okvirima kaznenog postupka propisana je obrana po službenoj dužnosti, pa se u brojnim slučajevima nagrada svodi na samo 30 posto nagrade određene Tarifom.

Nadalje, kao rezultat socijalne osjetljivosti u vremenima ekonomske krize, odvjetništvo je dalo svoj doprinos tako da je došlo do korekcije Tarife o nagradi i naknadi za rad odvjetnika, gdje je u najčešćim postupcima za građane uvedena jednokratna naknada za čitav postupak te je smanjena cijena usluga u drugim tarifnim brojevima (tbr. 11. točka 2. alineja 2. – ovršni postupak), pa se pojedine radnje za vps do 250,00 kn naplaćuju samo 75,00 kn.

Pravo na zastupanje od strane odvjetnika za osobe koje nemaju novčanih sredstva da takvo zastupanje plate, integralan je element prava na pravično suđenje i kao takvo prizna-

¹⁶ *ibid.*

to je međunarodnim pravom. Osobe optužene za kaznena djela moraju imati odvjetnika koji svojim prisustvom i djelovanjem garantira pravo osobe da joj sudi nepristran i neovisan sud prema zakonom propisanoj proceduri. Odvjetnici su ti koji tijekom postupka osiguravaju poštovanje optuženikovih prava.

U zaštiti ljudskih prava odvjetnici su od velike važnosti u slučajevima protupravnog lišenja slobode. Oni također daju pravne savjete i zastupaju osobe kojima su povrijeđena ljudska prava i članove njihovih obitelji u kaznenim postupcima protiv navodnih počinitelja tih povreda, kao i u drugim postupcima zbog zaštite povrijeđenih prava. Nadalje, odvjetnici imaju mogućnost pred sudovima osporavati loša rješenja nacionalnog zakonodavstva kojima se ugrožavaju osnovna načela ljudskih prava kao i vladavine prava, ali su stvarni učinci i dalje nedostatni.

Dakle, odvjetništvo kao profesija javlja se kao jamac ostvarivanja prava građana i to kroz pružanje stručne i profesionalne pravne pomoći i zaštite pojedinaca i njihovih prava i pravnih interesa, bez obzira na pravu tržišnu cijenu ili cijenu usluge određene odvjetničkom tarifom.

4. Specifičnosti odvjetničke djelatnosti u odnosu na obične gospodarske usluge

Ponekad se čini da mnogi, pa i europski i nacionalni zakonodavci, kao i drugi sudionici društvenog života (npr. javni mediji, interesne grupe usmjerene na uske interese svojih članova i dr.), ne razumiju posebnu ulogu odvjetništva.

Zbog toga dolazi do stvaranja pogrešnih zaključaka da je odvjetništvo kao takvo nepotrebno i da ga treba u interesu navodne zaštite slobode poduzetništva, tržišnog natjecanja i slobode pružanja usluga i zaštite potrošača deregulirati i prepustiti slobodnom tržištu, tj. poistovjećuje se s bilo kakvom drugom poslovnom uslugom (npr. uređenjem vrtova i okućnica, održavanja nekretnina i sl.).

Takav je pristup pogrešan i u konačnici šteti najviše korisnicima odvjetničkih usluga – strankama, a ne samim odvjetnicima, a posljedično bi deregulacija odvjetništva bila po-

gubna i za vladavinu prava, zaštitu sloboda i prava građana te za kvalitetno funkcioniranje pravosuđa kao i za ostvarenje prava na pravično suđenje.

Naime, prva je uloga odvjetništva kao branitelja vladavine prava u funkciji zaštite sloboda i prava drugih ljudi kao i pravnog poretka te dosegnutih međunarodnih standarda.

Kako bi pravna pomoć koju pružaju bila učinkovita, odvjetnici u obavljanju svoje dužnosti moraju biti neovisni. To je priznato u uvodu UN-ovih temeljnih načela o ulozi odvjetnika koja navode: "odgovarajuća zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda na koje svaka osoba ima pravo, bilo da su ta prava ekonomska, društvena i kulturna ili građanska i politička, zahtijeva da svaka osoba ima pristup pravnoj pomoći koju će joj pružiti neovisno odvjetništvo". Zbog tog cilja međunarodno pravo uspostavlja određene standarde kojima je svrha osigurati neovisnost svakog pojedinog odvjetnika, kao i odvjetničke profesije u cjelini.

Da bi odvjetnik na takav način mogao poslovati i stavljati u prvi plan interes stranke a ne vlastiti ekonomski i drugi interes, mora biti samostalan i neovisan. Dakle, odvjetnik mora biti neovisan u svakom smislu pa i financijskom. Financijska neovisnost odvjetnika podrazumijeva da odvjetnik može podmiriti sve troškove svog poslovanja, te javna davanja i poreze, da ima mogućnost daljnjeg stručnog usavršavanja i praćenja promjena propisa, te da njegova profesionalnost ne bude opterećena brigom o vlastitoj egzistenciji.

Odvjetnici, dakle, za razliku od sudaca čiji se rad vrednuje i nagrađuje stalnom plaćom koja se osigurava u skladu sa zakonom iz državnog proračuna, svoju egzistenciju osiguravaju naplatom svojih usluga na tržištu. Kao što i sud mora biti neovisan u svakom, pa i u financijskom pogledu, na isti način i odvjetnik mora imati mogućnost od svog rada dostojno živjeti.

To nas vodi do potrebe stvaranja takvog regulatornog i drugog okvira koji omogućava adekvatno financiranje pružanja odvjetničkih usluga. Odvjetnici imaju pravo na nagradu za svoj rad te na naknadu troškova u svezi s

obavljenim radom, u skladu s tarifom koju utvrđuje i donosi Komora uz suglasnost ministra pravosuđa. Ministar pravosuđa kod davanja suglasnosti vodi računa o zaštiti socijalnih i gospodarskih interesa te o jednakosti položaja primatelja i davatelja usluga s obzirom na njihovu nejednakost u stručnom znanju kojim raspolažu.

Za obrane po službenoj dužnosti, visinu nagrade za rad odvjetnika utvrđuje Ministarstvo pravosuđa, i tada se počesto radi o samo 30 posto propisane cijene rada. Zbog toga bi napadi i pozivanja na potrebu ukidanja odvjetničke tarife, s obrazloženjem da bi tako uslijed tržišnog natjecanja i povećane konkurencije pala cijena usluge i da bi usluge bile time pristupačnije, u stvari doveli do znatnih negativnih učinaka za same stranke uslijed smanjenja kvalitete i narušavanja načela neovisnosti odvjetništva.

Sljedeće ograničenje odvjetništva u odnosu na druge gospodarske usluge pružanjem pravne pomoći kao zanimanjem smiju se baviti samo odvjetnici, ako zakonom nije drugačije određeno.

Nadalje, odvjetnici su dužni pružati pravnu pomoć savjesno, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, zakonima, statutom i drugim općim aktima Komore, te Kodeksom odvjetničke etike. Međutim, za razliku od drugih gospodarskih i profesionalnih subjekata koji pružaju poslovne usluge, odvjetnik se ne smije prihvatiti poslova koji nisu spojivi s njegovim pozivom i koji bi mogli štetiti njegovoj nezavisnosti i dobrom glasu, te časti i ugledu odvjetništva. Takva propisana ograničenja slobodno poduzetništvo i tržišno natjecanje ne poznaju.

Ali takva ograničenja štite korisnika usluge od nelojane i nekvalitene usluge. Tako npr. neke poslovne usluge, poput posredovanja u prometu nekretnina, dopuštaju posrednicima/agentima za nekretnine da zastupaju i stranke sa suprotnim interesima tj. i kupca i prodavatelja. Pravila odvjetničke struke takvo što ne dopuštaju.

Nadalje, odvjetnik je dužan uskratiti pružanje pravne pomoći u slučajevima određenim zakonom (kada je zastupao protivnu stranku i

dr. sl.), što za njega, prema pravilima tržišta, znači izravni gubitak potencijalne zarade.

Osim toga, propisivanjem prestanka prava na obavljanje odvjetništva, ako odvjetnik dulje od šest mjeseci bez opravdanog razloga ne obavlja odvjetništvo, također se osigurava viši stupanj kvalitete pružene usluge i nužna zaštita prava korisnika usluga. Naime, stalno obavljanje profesije podrazumijeva i kontinuiranu edukaciju kao i održavanje stečenih vještina i praktičnu primjenu usvojenog znanja, pa se na taj način stranke štite od niže kvalitete usluga koje su moguće ako se pravna pomoć pruža samo povremeno.

I zabrana otvaranja više od jednog odvjetničkog ureda upravo ide za time da odvjetnik bude dostupan na jednom mjestu rada, kako strankama, tako i drugim sudionicima postupka, te sudovima i državnim institucijama. To je važno za efikasno i kvalitetno vođenje postupaka.

Naime, potrebno je osigurati stabilnost i kontinuitet u obavljanju svakog ozbiljnog i odgovornog posla pa tako i odvjetničkog. To propisivanje jamči i ostvarivanje efikasnog vođenja sudskih i drugih postupaka, jer omogućava relativno sigurnu, jeftinu i brzu dostavu i razmjenu pismena. Ako bi se odvjetnik često selio, ili ako bi radio na nekoliko mjesta istovremeno, kako bi sudovi i drugi sudionici mogli to predvidjeti i efikasno komunicirati, a da to ne šteti pravu na suđenje u razumnom roku? Osim toga, odvjetnik se treba uljudno i s poštovanjem odnositi prema sudu, svojim kolegama i drugim sudionicima postupka, no posebno je u Kodeksu odvjetničke etike istaknuto da odvjetnik mora braniti interese svoje stranke časno i beskompromisno, neovisno o vlastitim interesima ili interesima trećih.

To je samo dio specifičnosti po kojima se odvjetnička djelatnost znatno razlikuje od pružanja poslovnih usluga. Ujedno, ta ograničenja postoje i radi zaštite javnog poretka, odnosno vrijednosti koje odvjetnici štite i kojima služe. Dakle, iz svega navedenog razvidno je da propisana ograničenja nisu usmjerena prema ograničenju poduzetničke slobode i tržišnog natjecanja, a ni prema zaštiti samih odvjetnika, već im je cilj staviti interes klijenta na prvo

mjesto, kako bi klijenti dobili kvalitetnu pravnu uslugu i kako bi se isključili svi drugi mogući štetni utjecaji.

Nadalje, prema obrazloženju Odluke Ustavnog suda RH U-I-23/1999 od 20. travnja 2000. godine: "Pravna pomoć, kao strogo definirano zanimanje odvjetnika, bitan je činitelj pravne sigurnosti demokratske i pravne države RH i predstavlja jedan od vidova djelovanja pravosuđa i uprave. Stajalište je Ustavnog suda da se pružanje pravne pomoći putem odvjetništva ne može shvatiti kao gospodarska djelatnost i ne može biti zbog svoje specifičnosti podvrgnuto zakonima ponude i potražnje na tržištu. Specifična pravila struke položaj odvjetništva čine bitno drukčijim od položaja gospodarskih djelatnosti na tržištu čime se ono izdvaja od pravila koja vladaju u gospodarstvu u kojem je profit, uz poštivanje ustavnih načela i prava, osnovni cilj."

Dakle, svrha reguliranja odvjetničke profesije je zaštita građana od nekontroliranog i preslobodnog poduzetništva kao i štetnih posljedica nestručno pružene pravne pomoći.

U prilog tome idu i zaključci Ekonomskog instituta u Kopenhagenu iz 2015. godine. Naime, Danska odvjetnička komora, Udruga pravnika i Savez odvjetničkih društava u Danskoj zatražili su od ekonomskog instituta Copenhagen Economics da istraži regulaciju odvjetništva i da sastavi procjenu s prednostima i manama daljnje liberalizacije odvjetništva, s obzirom na to da su određeni propisi koji uređuju odvjetništvo u Danskoj u svjetlu slobode tržišta već izmijenjeni.

Neki od iznijetih zaključaka su:

1. Liberalizacija ima smisla ako je tržište slabo i bez dovoljnog broja subjekata koji se natječu. Međutim, na danskom tržištu već postoji veliki broj odvjetničkih društava i odvjetnika koji se natječu među sobom, s drugim pravnim savjetnicima iz gospodarstva, te sa stranim odvjetnicima, i zbog toga su odvjetnici i odvjetničke firme već sada osjetile povećano tržišno natjecanje.
2. Liberalizacija odvjetništva neće dovesti do značajnog smanjenja cijena usluga, s obzirom na to da su indikatori pokazali da su klijenti više opterećeni kvalitetom pružene

usluge nego cijenom, a uz to može naštetiti korisnicima i društvu u cjelini, jer je već u ovom sustavu fizičke osobe i manja poduzeća teško dolaze do kvalitetne usluge.

3. Dopuštanjem ulaska trećih osoba (ne-odvjetnika) u vlasničke strukture odvjetničkih društava došlo bi do ograničenih prednosti, jer ne-odvjetnici ne bi bolje vodili takvo društvo niti bi kompetencije koje unose u društvo stvarale veliku dodanu vrijednost, dok bi s druge strane veliki nedostatak bio to što bi bila poljuljana neovisnost odvjetnika, jer pri bi postojala mogućnost da pri zastupanju stranke na odvjetnika mogu utjecati i interesi trećih osoba.
4. Dopuštanje zastupanja pred sudom nekvalificiranim savjetnicima dovelo bi do rizika lošeg savjetovanja i lošeg i nekvalitetnog vođenja postupka, koje je onda sporije i skuplje, i zbog toga je na gubitku društvo u cjelini, te ono može dovesti do značajnih ekonomskih gubitaka.
5. Nema potrebe za ukidanjem ograničenja na temelju kvalifikacije odvjetnika, jer bi to smanjilo kvalitetu usluga, a već ima dovoljno kvalificiranih odvjetnika koji zadovoljavaju potrebe tržišta.¹⁷

Zaključno bi se iz predmetne analize moglo reći da liberalizacija može imati vrlo štetne posljedice ako umanju neovisnost odvjetništva ili kvalitetu njihova dijela posla koji obavljaju na sudu, jer je pristup građana neovisnom odvjetniku preduvjet da se osigura pristup pravdi, te nadalje da odvjetnički posao pridonosi ujednačavanju sudske prakse, što u konačnici koristi cijeloj zajednici.

Prije zaključka, smatramo potrebnim još jedanput istaknuti neka od temeljnih načela Ujedinjenih naroda o ulozi odvjetnika, u kojima se ističe da odvjetnici uvijek moraju imati na umu interes svojih stranaka. Osim tih posebnih obveza koje odvjetnici imaju prema svojim strankama, oni imaju i određene obveze prema svojim kolegama: "Odvjetnici kao važni čimbenici u provođenju pravde moraju čuvati čast i dostojanstvo svoje profesije." Odvjetnici,

nadalje imaju dužnost: "unapređivati ljudska prava i temeljne slobode priznate nacionalnim i međunarodnim pravom". Konačno odvjetnici moraju: "uvijek djelovati slobodno i marljivo sukladno zakonu, priznatim standardima i etici pravne profesije."

Što se tiče profesionalnih odvjetničkih asocijacija – komora, temeljna načela UN-a navode: "Odvjetnici imaju pravo na osnivanje autonomnih, profesionalnih asocijacija koje će štiti njihove interese, unapređivati obrazovanje i štiti njihov profesionalni integritet. Izvršno tijelo te profesionalne komore činit će izabrani članovi koji će djelovati slobodno, bez uplitanja sa strane".¹⁸

Odvjetničke asocijacije (komore) osnivaju se iz dva temeljna razloga: zaštite profesionalnih interesa odvjetnika i zaštite i jačanja neovisnosti odvjetničke profesije koja ima ključnu ulogu u zaštiti ljudskih prava, kao i načela vladavine prava.

Zaključak

Dakle, smatramo da se može zaključiti kako je odvjetništvo zaista jedan od važnih jamaca vladavine prava, svakako dio pravosuđa, te da nije obična trgovačka, gospodarska, uslužna pravna djelatnost na tržištu podložna samo i isključivo zakonima tržišta. Naime, prema našoj kontinentalno europskoj i hrvatskoj odvjetničkoj tradiciji, pravna pomoć organizira se tako da se osigura svakome, bez obzira na zakone tržišta i bez obzira na imovinski cenzus. I ne samo to, hrvatsko odvjetništvo, kao izrazito društveno odgovorno, zadovoljava značajne društvene zahtjeve i potrebe koje u slučaju potpune deregulacije odvjetničke profesije ne bi bile na slobodnom tržištu zadovoljene, niti kvalitetom, niti uopće. Mislite li da bi bilo koji gospodarski subjekt pružao besplatnu pravnu pomoć? Odgovor bi prema našem shvaćanju bio negativan.

U duhu svega iznijetoga, nadam se da ćemo svi zajedno raditi na tome da odvjetništvo i nadalje, unatoč novim izazovima, opstane i ostane časna, neovisna i samostalna ugledna i društveno odgovorna profesija koju živimo.

17 Henrik Ballebye Okholm, COMPETITION AND REGULATION OF THE LEGAL SECTOR IN DENMARK, Copenhagen Economics, 2015.

18 Đuro Sessa, Odnosi sudaca i odvjetnika – Mišljenje br. 16. Savjetodavnog vijeća europskih sudaca, Odvjetnik izdanje broj 3-4/14, Zagreb, 2014., str. 53-55

Edukacija odvjetnika

Hrvatska – Finska

Izjaviteljica:
Marina Mrklić

odvjetnica
u Splitu

Sastavni dio svečane prisege koju svaki odvjetnik daje prije početka svoje odvjetničke službe sadrži osnovna načela iz Kodeksa odvjetničke etike (NN 72/2008), te ih se odvjetnik, radi očuvanja dostojanstva i ugleda odvjetništva, dužan pridržavati.

Osnovno načelo Kodeksa pod brojem 16 glasi: "Odvjetnik treba obnavljati, proširivati i usavršavati svoju pravnu i opću naobrazbu" te ću se upravo tim načelom rukovoditi u izlaganju svojih razmišljanja o zadanoj temi.

Pripremajući se za sastavljanje izlaganja, odlučila sam napraviti istraživanje o tome gdje je na svijetu najbolje opće obrazovanje, te sam naišla na podatak da je finski obrazovni sustav na samom vrhu. Filozofija finskog obrazovnog sustava temelji se na pružanju istih mogućnosti svima i ideji da baš svatko može pridonijeti društvu, te se cijelo školovanje doživljava kao proces u kojem se uči, dijeli međusobno povjerenje i – odmara.

Kada je 2015. godine redatelj Michael Moore, snimajući dokumentarni film "Where to Invade Next", upitao Krista Kiuru, finsku ministricu obrazovanja, zašto je tome tako, objasnila je da osobe već od najranije dobi treba usmjeravati ka tome da što kvalitetnije provode svoje slobodno vrijeme u druženju i rekreaciji, jer se pokazalo da najbolje rezultate postižu rasterećene osobe. Zanimljivo je da Finska ima i gospodarski rast upravo zbog ulaganja u znanost.

Osvrnut ću se na:

1. stjecanje znanja na pravnom fakultetu
2. stručno usavršavanje pri komorama s naglaskom na Odvjetničku akademiju kao stručno tijelo Hrvatske odvjetničke komore čiji je zadatak omogućiti odvjetnicima i odvjetničkim vježbenicima trajno stručno usavršavanje

3. CCBE (Vijeće odvjetničkih komora zemalja Europske unije) instituciju koje je HOK član, kao i način na koji se kroz tu instituciju pruža mogućnost usavršavanja, educiranja i razmjene iskustva među kolegama-članovima drugih europskih komora, s obzirom na to da ona ima redovite institucionalne kontakte s onim dužnosnicima Europske komisije i članovima Europskog parlamenta koji se bave pitanjima koja potječu iz pravne struke, a sve imajući u vidu hrvatsko članstvo u Europskoj uniji, te, nadam se, težnju svih nas da kao njezini članovi pratimo trendove i visoko postavljene ljestvice pravosudnih sustava zemalja članica.

1. Stjecanje znanja na pravnom fakultetu

S obzirom na to da sam mišljenja kako u, po broju stanovnika, maloj Hrvatskoj, postoji velik broj pravnika, smatram da bi trebalo pokrenuti inicijativu koja bi rezultirala ograničenim brojem mjesta na upisnim listama pravnih fakulteta, u skladu s potrebama pravosuđa i gospodarstva. Kao primjer prikazujem kartu Europe s brojem odvjetnika u pojedinim državama.

Koristeći se podacima Europske komisije za učinkovitost pravosuđa pri Vijeću Europe, mogu povući paralelu između, ranije spomenute Finske, koja na 100.000 stanovnika ima 35,2 odvjetnika, a BDP iznosi između 20 i 40.000 eura po stanovniku, dok je u Hrvatskoj broj odvjetnika na 100.000 stanovnika 93,7, a BDP je po stanovniku manji od 10.000 eura. Republika Hrvatska ima 4.253.000 stanovnika i 4.900 odvjetnika, a Finska ima 5.439.000 stanovnika i 2.300 odvjetnika. Različitosti su vidljive na sljedećoj karti Europe:

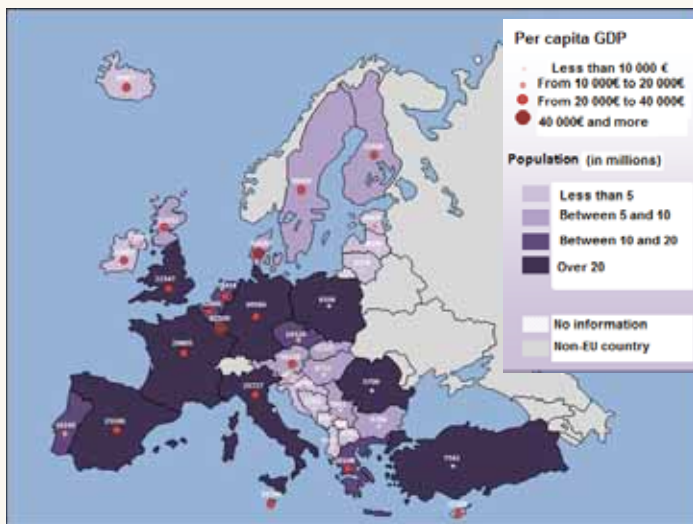
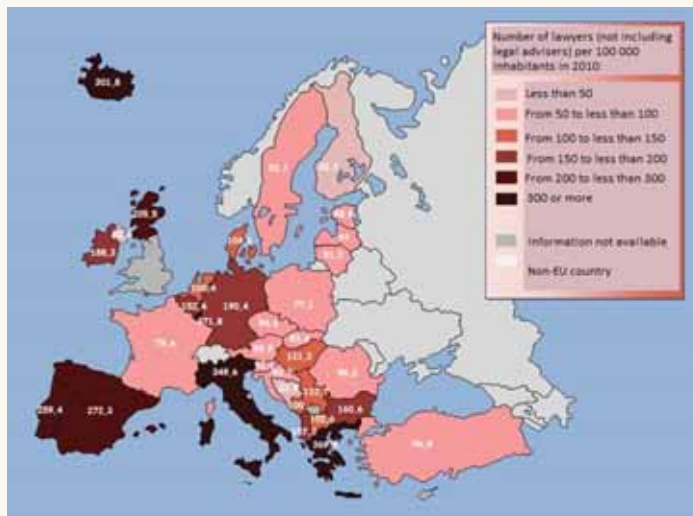
Studijski programi pri četiri pravna fakulteta u Republici Hrvatskoj bazirani su na Bolonj-

skom procesu koji je u mnogim aspektima bio revolucionaran za suradnju u europskom prostoru visokog obrazovanja, jer je razdieljenost prostora visokog obrazovanja u Europi bila zastarjela. Sustavi obrazovanja i osposobljavanja u Europi znatno se razlikuju te je Europljanima zbog toga oduvijek bilo teško primjenjivati kvalifikacije iz jedne države pri prijavi za posao u drugoj. Veća kompatibilnost između obrazovnih sustava, studentima i tražiteljima posla olakšava selidbu unutar Europe. U okviru Bolonjskog procesa podržana je modernizacija sustava obrazovanja i osposobljavanja, kako bi se osiguralo da će oni ispuniti potrebe promjenjivog tržišta rada, imajući u vidu da je jedna od osnovnih ideja Europske unije otvorenost tržišta rada.

Hrvatska je Bolonjskom procesu pristupila 2001. godine, te je sve do danas njegov aktivan sudionik. Svi su studijski programi 2005. godine usklađeni sa zahtjevima Bolonjskoga procesa. Cilj Bolonjskoga procesa od njegova pokretanja bio je stvaranje usporedivog, kompatibilnog i koherentnog sustava visokog obrazovanja unutar europskoga prostora visokog obrazovanja.

S obzirom na to da sam i sama završila fakultet po Bolonjskom procesu, mogu posvjedočiti da je studijski program pri Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu previše normativistički, te bi se uvođenjem više praktičnog dijela postigla sama svrha Bolonjskog procesa kao i bolja pripremljenost studenata za rad nakon fakulteta. Kako nam samo studiranje ne pruža širinu, tim više bismo trebali cijeniti svaki uloženi trud u obrazovanje s obzirom na specifičnost pravne struke i zatvorenost tržišta.

Usporedila sam naše studijske programe s tri finska pravna fakulteta na kojima se također studira po Bolonjskom procesu. Na samom početku studija, svaki student mora proći tečaj orijentacije kako bi se prilagodio početku studiranja i isplanirao studij. Fakultet svakom studentu imenuje mentora, čime mu nastoji olakšati prilagodbu. Mentori su studenti prava, i njihov je zadatak voditi nove studente kroz orijentacijski tečaj. Oni novim studentima pomažu i s praktičnim stvarima, pa tako i s pitanjima koja se odnose na društveni život. Kako bi se olakšalo dugoročno planiranje stu-

dija, svaki student je u obvezi sastaviti osobni studijski plan, koji će fakultet tijekom studiranja, provjeravati, a to će i samom studentu pomoći u napretku praćenja studija. U pet godina studiranja, osim općeg pravnog obrazovanja, uče se osnove pravnog razmišljanja, koriste se pravne radne i operativne metode osobito primjenom postojećeg zakona iz praktičnih slučajeva, uključujući europska i međunarodna pitanja, odabire se najmanje jedno područje specijalizacije, te se potiče studente na odlazak na razmjenu. Također se pruža mogućnost multimedijalnog pravnog studija pomoću videa, zvukova, slika, grafika i tekstova, kako bi studenti potrebne ispite dovršili bez vremenskog i lokacijskog ograničenja, a temelji se na principima e-učenja. Studiranje u Hrvatskoj razlikuje se od studiranja u Finskoj u samom pristupu studentu

kao pojedincu. U Finskoj se uči na modernim principima, praktičnim slučajevima, te se stavlja pravo u gospodarski kontekst, a također je izražena i potpuna primjena Bolonjskog procesa.

Nakon završetka fakulteta u Hrvatskoj, da bi se postalo odvjetnikom potrebno je odraditi vježbeničku praksu, te se zatim, kada se ispuone uvjeti, polaže pravosudni ispit. U usmenom dijelu pravosudnog ispita inzistira se na učenju zakonskih odredaba napamet, dok se u pisanom dijelu pišu presude, pa ostaje nejasno zašto se odvjetničkim vježbenicima ne da dokumentacija za sastavljanje tužbe, odgovora na tužbu ili žalbe, te zašto je ponovno izostavljen praktični dio kod usmenog dijela ispitivanja, jer se u pravilu zahtijeva reprodukcija naučenog bez praktične primjene (osim kod nekih ispitivača koji zahtijevaju primjenu naučenog na praktičnom primjeru).

U pripremi samog pravosudnog ispita, veliku važnost ima Odvjetnička akademija koja organizira trajno stručno obrazovanje i usavršavanje odvjetničkih vježbenika za polaganje pravosudnog ispita, koje je besplatno, a osobama polaznicima izvan Zagreba osiguran je i smještaj. Predavanja drže predavači koji su i ispitivači na pravosudnom ispitu, priprema je intenzivna, jezgrovita i opširna, priprema se i pisani dio ispita sa simulacijom tog dijela ispita.

Nije mi jasno zašto javnobilježnički vježbenici trebaju polagati javnobilježnički ispit, sudački vježbenici proći kroz Akademiju, dok svi mogu nakon što steknu formalne uvjete biti upisani u Imenik odvjetnika. Iz same te činjenice, nesporno proizlazi da svoja vrata držimo otvorenima za sve, dok su nam istodobno tuđa vrata zatvorena. Upravo iz ovog razloga, upisivanje u Imenik odvjetnika uvjetovala bih polaganjem odvjetničkog ispita čiji bi koncept i razradu ostavila iskusnijim kolegama.

U Finskoj djeluje Odvjetnička komora, a za upis u Imenik odvjetnika zahtijeva se da osoba bude starija od 25 godina, da ima završen pravni fakultet i dvije godine vježbeničkog staža, a nakon položen odvjetnički ispit, te se procjenjuju karakteristike osobe i način života, odnosno je li ista prikladna za odvjetnika. Odvjetnički ispit sastoji se od tri dijela: prvi

je pisani (teoretski dio) ispita, drugi je dvodnevni tečaj o etičkim i praktičnim pitanjima odvjetništva (etički dio), a treći je dio tečaj koji traje 12 tjedana i kojim se provjeravaju osnovne procesne sposobnosti kandidata (postupovni dio). Prema podacima finske Odvjetničke komore, pristup takvom ispitu stoji 1.500,00 eura.

Stručno usavršavanje pri odvjetničkim komorama – uloga Odvjetničke akademije

U usporednom pristupu pripremi ovog izlaganja, te istražujući kako edukacija odvjetnika funkcionira u drugim državama, mogu ponosno istaknuti da naša Odvjetnička komora drži korak sa svjetskim institucijama koje se bave educiranjem odvjetnika, isto kao što mogu i zaključiti da educiranje svakog pojedinca ipak ovisi o njemu samom, pa je trud koji HOK kroz svoju Odvjetničku akademiju ulaže u obrazovanje odvjetnika u Hrvatskoj tim veći, jer nije obavezan već fakultativan.

Na skupštini HOK-a održanoj 7. srpnja 2007. godine donesena je odluka o osnivanju Odvjetničke akademije s ciljem stalnog obrazovanja i usavršavanja odvjetnika i odvjetničkih vježbenika. Programom stručnog usavršavanja odvjetnika i odvjetničkih vježbenika koje provodi Odvjetnička akademija HOK-a obuhvaćaju se osnovne grane prava kao i usko specijalizirana područja. Obrazovne aktivnosti utvrđene Programom stručnog usavršavanja provode se predavanjima, savjetovanjima, radionicama, seminarima, tribinama, tečajevima, okruglim stolovima, i to tako da se osigura rad u malim grupama uz primjenu interaktivnog pristupa i naglaskom na aktivnoj ulozi sudionika, te s većim grupama sudionika gdje je naglasak na *ex cathedra* pristupu.

Predavači uključeni u obrazovne aktivnosti Odvjetničke akademije istaknuti su pravni stručnjaci, kako odvjetnici i suci, tako i sveučilišni profesori (hrvatski i inozemni), a za pojedine se teme razvijaju i obrazovni materijali namijenjeni polaznicima obrazovnih aktivnosti. Smatram da je važno istaknuti da je odvjetnicima sudjelovanje u programu koje provodi Odvjetnička akademija besplat-

no. Osnivanjem Odvjetničke akademije, trajno stručno usavršavanje postalo je dostupno svim odvjetnicima, jer su se prije edukacije održavale u organizaciji pojedinih trgovačkih društava isključivo u Zagrebu. Sada svaki odvjetnik ima dostupnu edukaciju bez plaćanja i jedino što mora je uložiti svoje slobodno vrijeme. Termini održavanja edukativnih aktivnosti su radnim danima popodne, kako bi se ispoštovao vikend kao vrijeme za odmor.

Finska odvjetnička komora, zajedno s finskim sveučilištima, pruža svojim članovima i njihovim zaposlenicima kvalitetni nastavak obrazovanja uz najpovoljnije cijene, što znači da svoju daljnju edukaciju finski odvjetnici plaćaju. Prema pravilima pravilnog profesionalnog ponašanja, svaki odvjetnik mora utrošiti najmanje 18 sati godišnje na razvoj svoje profesionalne sposobnosti. U nastavak obrazovanja računa se proučavanje pravne znanosti, etike ili drugog obrazovanja u odvjetništvu, kao i jezični tečajevi vezani za struku. Istraživanja, učenje i publikacijske aktivnosti unutar pravne znanosti uzimaju se u obzir. Finska odvjetnička komora daje na izbor svakom odvjetniku da bira u kojem će se pravcu stručno osposobljavati, s obzirom da različiti programi stručnog osposobljavanja imaju i različitu cijenu, tako da se poštuju i financijske mogućnosti svakog pojedinca. S obzirom da se nudi jako puno izbora, cijene variraju od nekoliko stotina eura, do nekoliko tisuća eura godišnje. Pri Komori je organiziran Stegovni odbor koji nadzire ispunjavaju li svi odvjetnici ovu obvezu, te u stegovnom postupku kažnjava odvjetnike koji je se ne pridržavaju. Kako je teško kontrolirati svakog odvjetnika posebno, Finska odvjetnička komora odabere na godišnjoj bazi određen broj odvjetnika i odvjetničkih društava koje Stegovni odbor nadzire. Odvjetnici i odvjetnička društva ne znaju koga se nadzire pa na taj način potiču sve da se pridržavaju obveze na cjeloživotno obrazovanje. Kršenje te obveze tretira se ovisno o svakom pojedinačnom slučaju, najčešće se obveže odvjetnika da u idućoj kalendarskoj godini odradi propuštene sate, a predviđene su i novčane kazne.

Ne bih se očitovala koji je sustav bolji, jer redovito koristim besplatne edukacije.

Odvjetnici bi trebali međusobno više komunicirati, ali i u slobodno vrijeme. Intencija naše Komore je i bila, čak i ulaganjem u prostorije Odvjetničke komore, da se odvjetnici u njima nalaze, druže i razmjenjuju iskustva, te na taj način dožive odvjetništvo ne samo kao svoje zanimanje već i kao stil života. Bilo bi dobro, da, vodeći računa o našem mentalitetu, povijesti, navikama, klimi, uskladimo provjerene procese i primijenimo ih na nas odvjetnike, odnosno na Komoru i cjelokupnu pravnu struku.

Stručno usavršavanje pri CCBU-u

Hrvatska je odvjetnička komora član Vijeća odvjetničkih komora zemalja Europske unije, te svaki njezin član može pristupiti svim programima stručnog usavršavanja koje ono organizira. CCBE se redovito konzultira s Europskom komisijom i Parlamentom o direktivama o interesima odvjetništva u Europi s ciljem zaštite samostalnosti i neovisnosti odvjetništva.

Među najvažnijim CCBE-ovim misijama su obrana vladavine prava, ljudskih prava i demokratskih vrijednosti. Od posebnog je interesa i pravo na pristup pravosuđu, kao i zaštita klijenta osiguravajući poštivanje temeljnih vrijednosti struke. CCBE također predstavlja svoje članove u ophođenju s drugim odvjetničkim organizacijama diljem svijeta o pitanjima od zajedničkog interesa za pravnu struku, kao što je borba protiv terorizma i drugih teških kaznenih djela, te o potrebi odvjetnika da svoj posao obavljaju slobodno i bez uznemiravanja ili prepreka.

CCBE je prepoznat kao glas europske pravne struke od nacionalnih komora i odvjetničkih udruženja s jedne strane, te institucija EU-a s druge strane. On djeluje kao veza između nacionalnih rešetaka EU-a i Europe i odvjetničkih organizacija. Osim toga, CCBE usko surađuje s pravnim organizacijama izvan Europe. CCBE ima cilj nastaviti realizirati aktivnosti i to posebno:

- osnivanje odbora i radnih skupina stručnjaka koje se bave različitim aspektima prakse pravne struke
- organizacija, promocija i financiranje konferencija i treninga za odvjetnike
- organiziranje sastanaka i diskusija
- kontakti i dijalog s europskim i neeuropskim komorama, kao i s europskim i međunarodnim institucijama i sudovima
- uspostavljanje baze podataka, istraživanja i knjižnica
- objavljivanje svih pisanih dokumenata ili priopćenja, osobito članaka, komentara, analiza, radova, priopćenja za tisak, kao i statistike
- radijska, televizijska komunikacija i drugi oblici komunikacije uključujući internet.

Svi odvjetnici imaju pravo na pristup poda-

cima kao i pravo sudjelovanja na svim organiziranim sastancima, raspravama, okruglim stolovima, pa se vraćamo na obvezu svakog pojedinca na vlastiti angažman.

CCBE je dana 29. studenoga 2013. godine donio Rezoluciju o nastavku pravne obuke primjećujući da:

- nastavak pravne obuke pravnika nadležnost je država članica, ali nije zakonska obveza u svim državama članicama, te joj se opseg i priznavanje razlikuje u državama članicama
- odvjetnici koji su članovi odvjetničke komore dviju ili više država članica s obavezom nastavka pravnog obrazovanja vjerojatno su prisiljeni biti u skladu s dvije ili više različite obveze za obuku, što rezultira dodatnim teretom na ionako malo slobodnog vremena
- uzajamno povjerenje u različitim pravnim sustavima koji istodobno postoje u EU od najveće je važnosti za stvaranje europskog pravnog područja
- vrlo je poželjno da pravnici stječu znanja o drugima pravnim sustavima
- organizacijom zajedničkih tečajeva s pravnici iz različitih država članica pridonoši se postizanju novih znanja te će biti promovirano priznavanje obuke primljene u jednoj od država članica od strane drugih država članica
- EU je pomogao da se razviju programi i poticaji za obuku odvjetnika iz različitih država članica koji bi trebali biti priznati prije ili nakon obuke u svakoj državi članici.

Rezolucija je nastala na temelju CCBE-ove Preporuke o trajnom usavršavanju iz mjeseca studenog 2003. godine, kojoj je cilj potaknuti usvajanje nastavka obuke odvjetnika kroz kulturu kvalitete i obuke za odvjetnike, a sve u javnom interesu. Iz Rezolucije je također nastala i platforma Europske obuke odvjetnika, odnosno projekt razvijen od CCBE-a s financiranjem od EU-a, koji će omogućiti prikupljanje podataka o educiranju odvjetnika u Europi i koji će olakšati odvjetnicima sudjelovanje na edukacijama u drugim državama članicama, s naglaskom na potrebu za lako i fleksibilno priznavanje takve obuke.

Opći je zaključak Rezolucije CCBE-a da se nastavljanjem pravne obuke pomaže osigurati kvalitetu usluga koje pružaju odvjetnici, pri čemu se nadležnim tijelima država članica ostavlja da uspostave mehanizam prepoznavanja priznavanja obuke, a da to ne bude neopravdano teško. Realizacija zajedničke obuke odvjetnika u različitim zemljama, posebno obuka o pravu EU-a i europskog usporednog prava, vrlo je pozitivan korak za uspostavu pravne kulture u Europi i generacije povjerenja u pravne sustave.

Dakle, educirati se može ne samo sudjelovanjem na određenom predavanju ili obuci, već i na korištenju modernih tehnologija komunikacije, pa je u tu svrhu prema E-pravosuđe strategiji koju je donijela Europska komisija, napravljen portal naziva E-Justice, čiji je cilj približiti e-pravosuđe pravnoj struci i svim zainteresiranim stranama, te je namijenjena jača-

nju pravosudne suradnje, na temelju postojećih pravnih instrumenata. CCBE prepoznaje interes e-pravosuđa kao alata za poboljšanje pristupa pravdi, i to ne samo odvjetnicima, već i ostalim građanima, i u tom smislu želi odigrati svoju ulogu u Europskom portalu.

I osobno smatram da bi odvjetnici trebali međusobno više komunicirati, ali i u slobodno vrijeme. Intencija naše Komore je i bila, čak i ulaganjem u prostorije Odvjetničke komore, da se odvjetnici u njima nalaze, druže i razmjenjuju iskustva, te na taj način dožive odvjetništvo ne samo kao svoje zanimanje već i kao stil života.

Na kraju, bilo bi dobro, da, vodeći računa o našem mentalitetu, povijesti, navikama, klimi, uskladimo provjerene procese koji već negdje postižu visok stupanj rezultata i primijenimo ih na nas odvjetnike, odnosno na Komoru i cjelokupnu pravnu struku.

Odvjetnički ispit

Izvjestitelj:
mr. sc. Ive Brkić

odvjetnik
u Zadru i predsjednik
OZ Zadarske županije

Posljednjih nekoliko godina u pravosudnim krugovima, a u odvjetništvu osobito, aktualna je Državna škola za pravosudne dužnosnike. Postavlja se pitanje je li ta zakonodavna zbilja utemeljena na realnim potrebama, je li pravno potpuno uređena i, što je još važnije, je li uopće bilo objektivne potrebe za osnivanjem Državne škole za pravosudne dužnosnike.

Činjenica jest da je Državna škola za pravosudne dužnosnike odvjetnike dovela u neravno-pravan položaj u odnosu na suce glede prelaska iz jedne u drugu službu, te da bi prema načelu reciprociteta bilo nužno za suce uvesti obvezu polaganja odvjetničkog ispita kao uvjeta za obavljanje odvjetničke djelatnosti. Ako odvjetnik koji se želi kandidirati za mjesto suca mora polagati poseban završni ispit, onda i sudac koji želi postati odvjetnik također mora polagati poseban, odvjetnički ispit, i to bi bilo korektno i pravedno. Usporedbe radi, i za službu javnog bilježnika uvjet je da sudac ili odvjetnik položi poseban javnobilježnički ispit. Ako je razlog tomu drugačiji opseg i način rada između odvjetnika – suca – javnog bilježnika, onda argumenti trebaju djelovati u svim pravcima i prema svima, onda za pristup u svaku od tih službi treba položiti zaseban ispit. Za sada to moraju činiti samo odvjetnici koji žele biti suci ili javni bilježnici, ne i obrnuto.

U ovome prikazu u najkraćim crtama nastojat ću izložiti situaciju *de lege lata*, te argumente *de lege ferenda* za i protiv odvjetničkog ispita, ali i Državne škole za pravosudne dužnosnike, vodeći računa i o uređenju javnobilježničkog ispita.

Svaki odvjetnik, sudac, državni odvjetnik i javni bilježnik nužno moraju proći stadije osnovnog školovanja, srednjoškolskog obrazovanja, završiti pravni fakultet u Republici Hrvatskoj, te konačno položiti pravosudni ispit. To su uvjeti za upis u Državnu školu za pravosudne dužnosnike. Pritom, ili paralelno s time, mogu završiti magistarske/specijalističke ili doktorske poslijediplomske studije. Nakon toga uspjeh na završnom ispitu Državne škole za pravosudne dužnosnike, psihološki test i razgovor s kandi-

datom postaje ključni kriterij za izbor sudaca, pri čemu se zaboravlja dužina studija, prosjek ocjena, znanstveni stupanj i drugi kriteriji koji su daleko čvršći i pouzdaniji u odnosu na ocjene i bodove stečene u Državnoj školi za pravosudne dužnosnike, te ostavljaju velik prostor za primjenu subjektivnih mjerila.

Zato držim da je Državna škola za pravosudne dužnosnike rezultat neopravdanog nepovjerenja zakonodavca u obrazovni sustav, jer ne može se primijetiti da se kvaliteta sudovanja poboljšala u odnosu na razdoblje prije ustanovljenja Državne škole za pravosudne dužnosnike. U odvjetničkim se krugovima zato opravdano nameće pitanje potrebe uvođenja odvjetničkog ispita ili pak povratak na "staro". Pa iako je izmjenama i dopunama Zakona o Pravosudnoj akademiji od 10. srpnja 2015. godine dodan čl. 33.a, kojim je određeno da polaganju završnog ispita u Državnoj školi za pravosudne dužnosnike mogu pristupiti i osobe koje nisu pohađale tu školu, a koje su nakon položenog pravosudnog ispita najmanje četiri godine radile na pravnim poslovima, gdje naravno spadaju i odvjetnici (do ovih izmjena nije uopće bilo ni teoretske mogućnosti da odvjetnici polažu ispit "za suca", već je uvjet bio isključivo pohađanje Državne škole za pravosudne dužnosnike), odvjetnici i nadalje ne mogu konkurirati za mjesto suca, jer odredba čl. 56. Zakona o državnom sudbenom vijeću izričito navodi da DSV imenuje kandidate koji su završili Državnu školu za pravosudne dužnosnike, ali ne i osobe koje su položile završni ispit u Državnoj školi za pravosudne dužnosnike, o kojem govori čl. 33.a Zakona o pravosudnoj akademiji. Očita je namjera zakonodavca da omogući odvjetnicima da budu izabrani za suce, uz uvjet polaganja završnog ispita, ali ta namjera na zakonodavnom planu još nije do kraja provedena. Međutim, sve i da se uskladi čl. 56. Zakona o DSV-u s namjerom iz čl. 33.a Zakona o pravosudnoj akademiji, ponovno odvjetnici ne bi mogli biti imenovani sucima, jer Pravilnik o sadržaju, načinu provedbe i ocjenjivanju pismene provjere znanja i sposobnosti (donosi ga Upravno vijeće Pravosudne akademije) do da-

našnjeg izlaganja, po mome najboljem znanju, nije dopunjen odredbama kojima bi se uskladio s rečenim zakonima. Sve upućuje na to da je riječ o popriličnom normativnom kaosu, jer je trebalo sve navedeno uskladiti sustavno i istodobno.

Ali i povrh toga, kada sagledate koji su uvjeti stjecanje statusa sudskog vježbenika, polaznika Državne škole za pravosudne dužnosnike, koji su kriteriji ocjenjivanja, te da o tome postoji niz različitih pravilnika (Pravilnik o sadržaju, načinu provedbe i ocjenjivanju razgovora i Pravilnik o završnom ispitu u Državnoj školi za pravosudne dužnosnike, Pravilnik o ocjeni mentora i polaznika – gdje se njih dvojica međusobno ocjenjuju!!! itd. itd.), uvjeravam vas da na današnji dan ni Upravni odbor Pravosudne akademije, a ni mentori i predavači, ne znaju tko sve i na koji način može postati sućem. Ono što se već punih šest godina ne može ispraviti, jest činjenica da kandidatu malo vrijedi uspješnost na pravnom fakultetu (osim kod prijema za sudskog vježbenika), objavljeni stručni ili znanstveni članci, završen poslijediplomski magistarski ili specijalistički studij, ili doktorski studij.

S aspekta međusobne ravnopravnosti odvjetnika i sudaca u pogledu stupanja u jednu i drugu službu, odvjetnički je ispit nužan samo ako se inzistira na završnom ispitu u Državnoj školi za pravosudne dužnosnike kao uvjetu odvjetnicima za natjecanje za službu suca, i to ne samo iz principijelnih razloga, jer je moguće da je dotični sudac godinama rješavao samo ovršne predmete ili prometne prekršaje, a kao odvjetnik je nužno široko poznavanje sveobuhvatne pravne materije.

Držim da su Državna škola za pravosudne dužnosnike i u njoj položen završni ispit – loše rješenje. Nije logično da se jedan ispit i ispitivači na tom jednom ispitu, pa makar se radilo o peteročlanom povjerenstvu iz čl. 25. st. 2. Zakona o Pravosudnoj akademiji, po svome značaju, u pogledu kriterija za odabir suca stavljaju iznad pravnog fakulteta i pravosudnog ispita, i zapravo se opravdano može postaviti pitanje svrhe pravosudnog ispita. Koja je svrha pravosudnog ispita, ako ćemo polagati neke druge ispite da bismo stupali u službu suca, odvjetnika ili državnog odvjetnika?

Taj jedan ispit i “jedna škola” može dovesti i do subjektivnih mjerila koja neće prema svima biti ista, a time i nejednakosti kandidata, a svakako gotovo posve sigurno znače nepremostivu zapreku odvjetnicima da ravnopravno kandidiraju za suce. Nepravedno se negiraju i apstrahiraju formalna postignuća kandidata u diplomskom i poslijediplomskom studiju, apstrahira se uspješnost u praksi, a sve u ime boljeg odabira kandidata, koji realno to nije.

Nije li bolji pokazatelj uspješnosti i kriterij za odabir najboljeg kandidata uspjeh na pravnom fakultetu u vidu vremena studiranja i prosjeka ocjena, zatim uspješnosti kod polaganja pravosudnog ispita i eventualno završenog poslijediplomskog magistarskog (specijalističkog) ili dokorskog studija. Ja držim da je riječ o pravednijem kriteriju, ali i primjerenijem kriteriju, jer na pravnom fakultetu studente ocjenjuje velik broj sveučilišnih profesora, prema ujednačenim kriterijima, pa je za kriterij uspješnosti najbolji pokazatelj prosjek ocjena i duljina studiranja.

Pravosudni ispit i uspješnost na navedenom ispitu dodatni je, i u kombinaciji s kriterijem uspješnosti studiranja, sasvim dostatan kriterij za sve relevantne podatke o potencijalnom kandidatu za suca, odvjetnika i državnog odvjetnika, jer na pravosudnom ispitu suci i odvjetnici praktičari obavljaju testiranje kandidata – makar niti to više nije pravilo, ali smatram da bi trebalo biti. Sva druga rješenja, uključujući Državnu školu za pravosudne dužnosnike i u njoj položen završni ispit, podložna su subjektivnim kriterijima i kao takva neadekvatna. Smatram da nije potrebno posebno isticati da Državna škola za pravosudne dužnosnike i završni ispit iziskuju velika novčana sredstva za funkcioniranje i rad, a da se ne govori o šumi zakona i podzakonskih akata u kojoj, sumnjam da itko može vidjeti drvo.

Još jedna nelogičnost Državne škole za pravosudne dužnosnike i završnog ispita nalazi se u sada novome čl. 55.a Zakona o Državnom sudbenom vijeću, prema kojem kandidati za suca Vrhovnog suda Republike Hrvatske, a koji nisu pravosudni dužnosnici, pristupaju provjeri znanja pred DSV-om, na način da pišu jedan ili više pisanih radova (kao da se zakonodavac ne može odlučiti da li pišu samo jedan ili više).

Nije li bolji pokazatelj uspješnosti i kriterij za odabir najboljeg kandidata uspjeh na pravnom fakultetu u vidu vremena studiranja i prosjeka ocjena, zatim uspješnosti kod polaganja pravosudnog ispita i eventualno završenog poslijediplomskog magistarskog (specijalističkog) ili doktorskog studija. Ja držim da je riječ o pravednijem kriteriju, ali i primjerenijem kriteriju, jer na pravnom fakultetu studente ocjenjuje velik broj sveučilišnih profesora, prema ujednačenim kriterijima, pa je za kriterij uspješnosti najbolji pokazatelj prosjek ocjena i duljina studiranja.

Zatim te radove DSV ocjenjuje ocjenom do maksimalnih 150 bodova.

Osim što to znači da kandidati za službu suca, primjerice, Općinskog suda u Zadru, moraju položiti završni ispit Državne škole za pravosudne dužnosnike, a kandidati za suca Vrhovnog suda ne moraju, matematika zakonodavca nije usklađena s kriterijima za ocjenu obnašanja dužnosti suca. U praksi će i sudac s prosječnim učinkom uvijek ostvariti više bodova od onih koje može ostvariti odvjetnik pišući jedan ili više radova. Smatram da nije potrebno dodatno naglašavati da je moguća primjena subjektivnih mjerila i kriterija. Zato Državna škola za pravosudne dužnosnike i u njoj položen završni ispit ne ostvaruju svrhu radi koje su osnovani (ako je svrha bila da se na sudove regrutiraju najbolji kandidati).

Osim toga, mnogo je kolega odvjetnika koji su godina bili suci, pa čak županijskih sudova ili Vrhovnog suda, a koji bi, kad bi se htjeli kandidirati za suce, morali polagati završni ispit u Državnoj školi za pravosudne dužnosnike, odnosno poseban ispit iz čl. 55.a ZDSV-a.

Zbog toga uvođenje odvjetničkog ispita u današnjoj zakonodavnoj zbilji postaje nužno, ali ako bi se čitava stvar vratila na staro, dobro, jednostavno i ekonomično rješenje, smatram da odvjetnički ispit ne bi bio nužan, a uštedjela bi se značajna sredstva. Držim da mogu konstatirati kako nitko od prisutnih u ovoj prostoriji nije pohađao Državnu školu za pravosudne dužnosnike i u njoj polagao završni ispit, a nije polagao ni odvjetnički ispit, pa ipak pred sobom vidim vrhunske pravne stručnjake, suce i odvjetnike. Pravi kriteriji su uvijek i svima bili jasni, samo ih treba dosljedno primjenjivati, bez primjesa subjektivnih kriterija, koji mogu, ali ne moraju biti ispravni.

Prijedlozi *de lege ferenda*

- A1. Izmijeniti Zakon o DSV-u i Zakon o Pravosudnoj akademiji, te ukinuti Državnu školu za pravosudne dužnosnike i završni ispit
  2. Pravosudnu akademiju usmjeriti prema stručnom usavršavanju sudaca, sudskih vježbenika i savjetnika i budućih kandidata za suce
  3. Ukinuti javnobilježnički ispit.
- B. Odvjetnički ispit uvesti samo kao protutežu završnom ispitu za pravosudne dužnosnike i javnobilježničkom ispitu.

Reforma pravosuđa i položaj odvjetnika s posebnim osvrtom na ukidanje sudova

Hrvatski je sabor na sjednici održanoj 14. prosinca 2012. godine donio Strategiju razvoja pravosuđa, za razdoblje od 2013. do 2018. godine (NN br. 114/12, dalje: Strategija razvoja pravosuđa 2013. – 2018.).

Zaključkom Hrvatskog sabora od 10. veljače 2006., primljena je na znanje Strategija reforme pravosudnog sustava za razdoblje od 2006. do 2010. godine kojom su bili zacrtani opći ciljevi reforme pravosuđa i mjere potrebne kako bi se pravosuđe prilagodilo za ulazak u Europsku uniju. Uz Strategiju donesen je i Akcijski plan s odgovarajućim priložima. Kao cilj postavljeno je stvaranje učinkovitog pravosudnog sustava, što podrazumijeva reorganizaciju i racionalizaciju sudske i državnoodvjetničke mreže, smanjenje broja neriješenih predmeta, rasterećenje sudova od predmeta koji po svojoj prirodi nisu sudski, aktualiziranje alternativnih načina rješavanja sporova, skraćivanje duljine trajanja sudskih postupaka, reorganizaciju sudske uprave, ujednačavanje sudske prakse te uvođenje sustava besplatne pravne pomoći kako bi se pravosuđe učinilo što dostupnijim.

U Strategiji razvoja pravosuđa 2013. – 2018. navodi se da su mjere predviđene Strategijom reforme pravosudnog sustava iz 2006. godine, dalje razrađene akcijskim planovima, gotovo u cijelosti provedene, te da je Hrvatski sabor u prosincu 2010. godine usvojio Strategiju reforme pravosuđa, za razdoblje od 2011. do 2015. godine (NN br. 145/10), koja je prestala vrijediti donošenjem Strategije razvoja pravosuđa 2013. – 2018.

Savjet za praćenje provedbe Strategije reforme pravosuđa u travnju 2012. godine utvrdio je potrebu revidiranja teksta Strategije refor-

me pravosuđa za razdoblje od 2011. do 2015. godine, s ciljem uspostavljanja novih smjernica daljnjeg razvoja pravosuđa, slijedom čega je usvojena Strategija razvoja pravosuđa 2013. – 2018.

U Pregledu dosadašnjih postignuća reforme pravosuđa (poglavlje II. Strategije razvoja pravosuđa 2013. – 2018.) navodi se da je veliki pomak učinjen u racionalizaciji prevelikog broja sudova i državnih odvjetništava. U prvom krugu racionalizacije mreže sudova i državnih odvjetništava broj općinskih sudova smanjen je sa 108 na 67, broj prekršajnih sudova sa 114 na 63, dok je broj općinskih državnih odvjetništava smanjen sa 71 na 55. U drugom krugu racionalizacije broj županijskih sudova smanjen je s 21 na 15, broj županijskih državnih odvjetništava smanjen je s 20 na 15, a broj trgovačkih sudova s 13 na 7. U trećem krugu racionalizacije broj općinskih državnih odvjetništava smanjen je s 55 na 33, a u cilju povećanja učinkovitosti u kaznenom sudovanju broj općinskih sudova koji postupaju u kaznenim predmetima smanjen je na 34.

Ciljevi Strategije razvoja pravosuđa 2013. – 2018. prvenstveno su postizanje najviših europskih standarda u pogledu neovisnosti, nepristranosti, stručnosti i učinkovitosti, te uspostava pravosuđa koje u potpunosti opravdava povjerenje građana i cijelog društva čijem napretku služi, koje je dostupno svima bez razlike, utemeljeno na načelima transparentnosti i vladavine prava te potpuno osposobljeno za djelovanje unutar EU-a. Sudionici provedbe Strategije razvoja pravosuđa – institucionalni okvir Strategije razvoja pravosuđa jesu:

Izvjestitelj:
Luka Šumberac

odvjetnik
u Puli

1. Hrvatski sabor
2. Vlada Republike Hrvatske
3. Ministarstvo pravosuđa
4. Vrhovni sud Republike Hrvatske
5. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
6. Državno sudbeno vijeće
7. Državnoodvjetničko vijeće
8. Pravosudna akademija
9. Hrvatska odvjetnička komora
10. Hrvatska javnobilježnička komora
11. Ostali sudionici.

Vezano uz HOK kao sudionika provedbe Strategije razvoja pravosuđa, navodi se da HOK prati i proučava odnose i pojave od interesa za uređenje i zaštitu ljudskih i građanskih sloboda i prava te za unapređenje odvjetništva, o čemu daje izvješća i predlaže provedbene mjere, surađujući s relevantnim institucijama u zemlji i inozemstvu, a zbog čega je doprinos odvjetništva i HOK-a u strateškim aktivnostima naročito važan.

Struktura sustava strateškog planiranja provodi se kroz aktivnosti:

- Savjeta za praćenje provedbe Strategije reforme pravosuđa, koji ima zadatak poticati i usmjeravati provedbe mjera Strategije pravosuđa i pratećih dokumenata, a osnovan je 2006. Član Savjeta je, uz ostale, i predsjednik Hrvatske odvjetničke komore.
- Odjela za strateški razvoj pravosuđa, kao ustrojstvene jedinice Ministarstva pravosuđa, koji prikuplja i analizira podatke vezane uz provedbu strategija, koordinira rad drugih tijela vezan uz prijedloge strategija i ostvarenje strateških ciljeva, obavlja poslove izrade dugoročnih i kratkoročnih mjera za provedbu strategija pravosuđa, predlaže dopune ili izmjene utvrđenih strateških pravaca i surađuje s drugim ustrojstvenim jedinicama Ministarstva pravosuđa u cilju provedbe mjera, te obavlja i druge poslove iz svog djelokruga.

Strategija razvoja pravosuđa polazi od pet osnovnih područja kao temelja budućih strateških planova:

1. Neovisnost, nepristranost i stručnost pravosuđa

2. Učinkovitost
3. Hrvatsko pravosuđe kao dio europskog pravosuđa
4. Upravljanje ljudskim potencijalima
5. Iskorištavanje potencijala moderne tehnologije.

Učinkovitost pravosuđa je stručno, materijalno i tehnički najzahtjevnije područje strateškog planiranja u našem pravosudnom sustavu, koje istodobno uključuje rješavanje problema smanjenja broja neriješenih sudskih predmeta i dugotrajnosti sudskih postupaka, ali i osiguravanja uvjeta za rješavanje novih predmeta u razumnom roku, uz punu zaštitu svih ljudskih prava i načela vladavine prava.

Jedan od strateških ciljeva jest i analiza učinaka provedene racionalizacije, kao i potreba za daljnjom racionalizacijom mreže pravosudnih tijela. Ta smjernica podrazumijeva analizu učinaka provedene racionalizacije mreže pravosudnih tijela te utvrđivanje kriterija i razmatranje potrebe za daljnjom racionalizacijom. Cilj je svih reformi pravosuđa jačanje neovisnog, nepristranog, profesionalnog i učinkovitog sustava i njegova ekonomska konsolidacija, kao i jačanje samostalnosti, neovisnosti i odgovornosti pravosudnih dužnosnika.

Reforma pravosuđa trajan je proces stalnog razvoja i usavršavanja koji sve sudionike, od pravosudnih dužnosnika, odvjetnika, pravnih stručnjaka, državnih službenika do samih građana, obvezuje da svojim ponašanjem i djelovanjem pridonese promjenama kojima se teži.

Reorganizacijom pravosuđa, provedenom na temelju Zakona o područjima i sjedištima sudova (NN br. 128/14, dalje: ZPSS) i Zakona o područjima i sjedištima državnih odvjetništava (NN br. 128/14, dalje: ZPSDO), na području svake županije ustanovljuje se jedan općinski sud, jedan prekršajni sud i jedno općinsko državno odvjetništvo.

Aktualno, u našem pravosudnom sustavu postoji 116 pravosudnih tijela:

- Vrhovni sud Republike Hrvatske
- županijski sudovi (15)

- općinski sudovi (24)
- Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske
- prekršajni sudovi (22)
- Visoki trgovački sud Republike Hrvatske
- trgovački sudovi (8)
- Visoki upravni sud Republike Hrvatske
- upravni sudovi (4)
- Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH)
- županijska državna odvjetništva (15)
- općinska državna odvjetništva (22)
- Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK).

Sjedište općinskih i prekršajnih sudova u je sjedištu županijskih sudova, a sjedište općinskih državnih odvjetništava u sjedištu je županijskih državnih odvjetništava. U županijama koje nemaju županijski sud i županijsko državno odvjetništvo, sjedište je u sjedištu županije, uz izuzetke u Krapinsko-zagorskoj županiji i Zagrebačkoj županiji.

Od 1. travnja 2015. godine dosadašnji općinski sudovi koji su prestali s radom, kao i dosadašnje stalne službe općinskih sudova, postali su stalne službe novih općinskih sudova (čl. 2. i 13. ZPSS-a), a svaki županijski sud u Republici Hrvatskoj postao je nadležan za odlučivanje o žalbama protiv presuda svih općinskih sudova u kaznenim predmetima, osim ako posebnim zakonom nije drugačije propisano (čl. 3. ZPSS-a). Od 1. srpnja 2015. godine dosadašnji prekršajni sudovi koji su prestali s radom, kao i dosadašnje stalne službe prekršajnih sudova, postali su stalne službe novih prekršajnih sudova (čl. 6. i 14. u vezi s čl. 23. al. 1. ZPSS-a). Provedenom reorganizacijom mreža prekršajnih sudova istovjetna je mreži općinskih sudova.

Od 1. srpnja 2015. godine određeni županijski sudovi nadležni su za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u radnim, obiteljskim i zemljišnoknjižnim predmetima, te u postupcima brisovne tužbe, tužbe za ispravak, tužbe za ispravak pogrešnog upisa i tužbe za opravdanje predbilježbe (čl. 4. st. 1. – 3. u vezi s čl. 23. al. 1. ZPSS-a). Tako su za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u sporovima

Vrijeme će pokazati hoće li se posljednjom reorganizacijom pravosudnog sustava postići ostvarenje postavljenih ciljeva. S obzirom na to da je od stupanja na snagu Zakona o područjima i sjedištima sudova proteklo nešto više od godinu dana, moguće je uočiti neke implikacije na položaj odvjetnika u ovom reformiranom sustavu.

iz radnih odnosa određeni Županijski sud u Bjelovaru, Županijski sud u Osijeku, Županijski sud u Rijeci, Županijski sud u Splitu i Županijski sud u Zagrebu. Za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u obiteljskim predmetima određeni su Županijski sud u Puli – Pola, Županijski sud u Splitu i Županijski sud u Zagrebu. Za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u zemljišnoknjižnim predmetima, kao i o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u postupcima brisovne tužbe, tužbe za ispravak, tužbe za ispravak pogrešnog upisa i tužbe za opravdanje predbilježbe određeni su Županijski sud u Splitu, Županijski sud u Varaždinu i Županijski sud u Velikoj Gorici. U obrazloženju konačnog prijedloga Zakona o područjima i sjedištima sudova Vlade Republike Hrvatske iz rujna 2014. navodi se da je time omogućena specijalizacija sudaca u predmetima koji su posebno socijalno osjetljivi (radni i obiteljski sporovi), kao i u zemljišnoknjižnim predmetima čije je brzo rješavanje preduvjet za gospodarski razvitak i poticanje investicijske aktivnosti. Navodi se da se specijalizacijom postiže ujednačavanje sudske prakse te se povećava učinkovitost u rješavanju predmeta. Naime, specijalizacijom se sucima olakšava praćenje zakonodavnog okvira u predmetima u kojima sude te im se omogućava brže i kvalitetnije postupanje.

Od 1. siječnja 2016. godine za odlučivanje o žalbama protiv odluka svih općinskih sudova u ostalim građanskim predmetima određen je svaki županijski sud (čl. 4. st. 4. u vezi s čl. 23. al. 2. ZPSS-a).

ZPSS-om je ustanovljeno 15 županijskih sudova i 24 općinska suda:

1. Županijski sud u Bjelovaru za područje Općinskog suda u Bjelovaru i Općinskog suda u Virovitici
2. Županijski sud u Dubrovniku za područje Općinskog suda u Dubrovniku
3. Županijski sud u Karlovcu za područje Općinskog suda u Gospiću i Općinskog suda u Karlovcu
4. Županijski sud u Osijeku za područje Općinskog suda u Osijeku
5. Županijski sud u Puli – Pola za područje Općinskog suda u Puli – Pola
6. Županijski sud u Rijeci za područje Općinskog suda u Rijeci
7. Županijski sud u Sisku za područje Općinskog suda u Sisku
8. Županijski sud u Slavonskom Brodu za područje Općinskog suda u Požegi i Općinskog suda u Slavonskom Brodu
9. Županijski sud u Splitu za područje Općinskog suda u Splitu
10. Županijski sud u Šibeniku za područje Općinskog suda u Šibeniku
11. Županijski sud u Varaždinu za područje Općinskog suda u Čakovcu, Općinskog suda u Koprivnici i Općinskog suda u Varaždinu
12. Županijski sud u Velikoj Gorici za područje Općinskog suda u Velikoj Gorici i Općinskog suda u Novom Zagrebu
13. Županijski sud u Vukovaru za područje Općinskog suda u u Vukovaru
14. Županijski sud u Zadru za područje Općinskog suda u Zadru
15. Županijski sud u Zagrebu za područje Općinskog građanskog suda u Zagrebu, Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, Općinskog radnog suda u Zagrebu i Općinskog suda u Zlataru.

Nadalje, ZPSS-om su ustanovljena 22 prekršajna suda: u Bjelovaru, Virovitici, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Osijeku, Puli – Pola, Rijeci, Sisku, Požegi, Slavonskom Brodu, Splitu, Šibeniku, Čakovcu, Koprivnici, Varaždinu, Velikoj Gorici, Vukovaru, Zadru, Zagrebu, Novom Zagrebu i Zlataru; osam (8) trgovačkih sudova: u Bjelovaru, Osijeku, Pazinu, Rijeci, Splitu, Varaždinu, Zadru i Zagrebu, kao i četiri (4) upravna suda: u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu.

U konačnom prijedlogu ZPSS-a navodi se da su analizirani podaci o radu općinskih i prekršajnih sudova u razdoblju od 2011. do 2013. godine, te da su uočeni određeni nedostaci u tadašnjoj mreži sudova, i to prvenstveno:

- a) neravnomjerna radna opterećenost
- b) dugotrajni sudski postupci, povećavanje zaostataka u radu, veliki broj zahtjeva za

- zaštitu prava za suđenje u razumnom roku
- c) neujednačena sudska praksa, slaba mogućnost specijalizacije sudaca
  - d) nedovoljna pokretljivost sudskog osoblja, dugotrajni postupci premještaja sudaca i službenika
  - e) neracionalna iskorištenost postojećih resursa
  - f) ostali nedostaci.

U skladu s Konačnim prijedlogom ZPSS-a, takvom reorganizacijom mreže općinskih i prekršajnih sudova žele se postići sljedeći učinci:

- ravnomjernija radna opterećenost sudova i sudaca
- smanjenje troškova delegacije predmeta s opterećenih sudova na sudove s manjim priljevom predmeta
- manji broj sudova osigurava ujednačeniju sudska praksu i daje bolju mogućnost za specijalizaciju sudaca, što se nužno mora povoljno odraziti na trajanje sudskih postupaka i kvalitetu odluka
- veća pokretljivost sudskog osoblja
- ravnomjernija iskorištenost postojećih resursa (mogućnost predsjednika svakog suda da odgovarajućim aktom sudske uprave – godišnjim rasporedom poslova, izvrši preraspodjelu predmeta i tako ujednači radnu opterećenost sudaca unutar suda nastalog spajanjem, što osigurava veću djelotvornost suda i smanjenje broja zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku)
- smanjenje broja predsjednika općinskih sudova (sa 67 na 24) i prekršajnih sudova (sa 61 na 22)
- smanjenje broja sudaca koji obavljaju posebna zaduženja, a koja predstavljaju osnovu za oslobođenje od “radne norme” (predsjednici sudova, predsjednici odjela i sl.)
- mogućnost bolje organizacije radnih procesa (bolje djelovanje sudova u vrijeme godišnjih odmora i sl.)
- “okrupnjavanje” sudova olakšava tijelima sudske i pravosudne uprave nadzor nad radom sudova, njihovih predsjednika i sudaca.

U Konačnom prijedlogu ZPSS-a navodi se da su razlozi za predloženu promjenu mjesne nadležnosti županijskih sudova u činjenici da je do sada svaki županijski sud u okviru svoje mjesne nadležnosti stvarao vlastitu sudska praksu, pa bi u sličnim predmetima različiti županijski sudovi donosili različite odluke. Ističe se i da će se ubuduće to izbjeći, jer će se stvoriti ujednačenija sudska praksa, čime će se ujedno postići i ravnomjernija radna opterećenost sudova.

Prvenstveno radi usklađenja sa Zakonom o područjima i sjedištima sudova, u ožujku 2015. donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima (NN, br. 33/15, stupio na snagu 1. travnja 2015.). Općinski i prekršajni sudovi novom reorganizacijom postaju veliki sudovi, kako po broju dužnosnika, službenika i namještenika, tako i po području nadležnosti, te se reorganizacijom pravosudne mreže povećava i broj stalnih službi općinskih i prekršajnih sudova. Iz tog je razloga, kao bitna novina, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima uveden voditelj stalne službe, kao mogući (ali ne i obvezatni) mehanizam pomoći predsjedniku suda u obavljanju poslova sudske uprave, radi omogućavanja pravodobnog i učinkovitog obavljanja poslova u sudu. Dakle, stalna služba može imati voditelja stalne službe, a voditelj stalne službe je sudac određen godišnjim rasporedom poslova.

U travnju 2016. godine donesen je Strateški plan Ministarstva pravosuđa 2016. – 2018. Opći cilj tog Strateškog plana jest jačanje i razvoj pravne države i vladavine prava, u sustavu kojeg je i jačanje učinkovitosti pravosuđa. Prepoznati su osnovni problemi koji opterećuju pravosuđe, a oni proizlaze iz velikog broja neriješenih predmeta i dugotrajnosti sudskih postupaka, pa je stoga potrebno istodobno rješavati problem neriješenih predmeta te reformirati sustav na način da je novopristigle predmete na sudu moguće riješiti u razumnom roku, održavajući i unapređujući načela zaštite ljudskih prava te vladavine prava.

Reorganizacija pravosudnog sustava jedan je od načina ostvarenja cilja, u skladu s navedenim Strateškom planom, a ona se provodi

kroz:

- racionalizaciju mreže pravosudnih tijela
- reformu drugostupanjskog postupka
- specijalizaciju sudova, sudskih vijeća i sudaca
- početak rada zajedničkih službi pravosudnih tijela
- uspostavu novog sustava upravljanja ljudskim potencijalima u pravosudnim tijelima
- uspostavi novih upravljačkih funkcija u pravosuđu
- edukaciju izvršitelja ovlasti sudske i državnoodvjetničke uprave.

Strategijom se ističe da, u vezi s racionalizacijom mreže pravosudnih tijela, neravnomjerna radna opterećenost utječe na nastanak dugotrajnih sudskih postupaka, povećavanje zaostataka u radu i kršenje ustavnih jamstava o pravu stranaka na suđenje u razumnom roku, pritom u milijunskim iznosima opterećujući državni proračun naknadama dosuđenim zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Vrijeme će pokazati hoće li se posljednjom reorganizacijom pravosudnog sustava postići ostvarenje postavljenih ciljeva. S obzirom da je od stupanja na snagu Zakona o područjima i sjedištima sudova proteklo nešto više od godinu dana, moguće je uočiti neke implikacije na položaj odvjetnika u ovom reformiranom sustavu.

Na sljedećem primjeru iz sudske prakse moguće je uvidjeti koliko je otežan položaj odvjetnika u odnosu na raniju organizaciju. Naime, riječ je o situaciji u kojoj i tužitelj i tuženik imaju prebivalište na području nadležnosti Općinskog suda u Puli – Pola prije provedene reorganizacije. Tužitelj bi, u tom slučaju, očekivao da će nadležan biti Općinski sud u Puli – Pola, te da će se sudski postupak provoditi u Puli, a ne u nekom drugom gradu. Shodno tome, tužitelj izabire i svog odvjetnika, u konkretnom slučaju iz Pule, smatrajući da će mu troškovi biti najmanji, jer neće biti potrebno putovati u drugi grad. No, novom reorganizacijom, taj je sudski parnični predmet upućen u drugi grad, i to u Pazin,

u zgradu u kojoj je ranije djelovao Općinski sud u Pazinu, a sada djeluje Stalna služba u Pazinu Općinskog suda u Puli – Pola. O toj dodjeli tužitelj je saznao tek nakon što je njegova tužba već podnesena, te zato nije mogao imati saznanja o tome da će se suđenje u tome postupku odvijati u gradu udaljenom oko 55 kilometara od Pule. Takva udaljenost suđenja ima kao posljedicu povećanje troškova zastupanja, i zbog putnih troškova, i zbog naknade za izbivanje iz pisarnice za vrijeme putovanja. Nadalje, odvjetnik je u težem položaju, jer na putovanje u drugi udaljeni grad gubi dragocjeno vrijeme, koje je mogao kvalitetnije utrošiti na rad na nekom drugom predmetu. No, kao posljedica reforme pravosuđa, u konkretnom primjeru, uređujući sudac jest sudac bivšeg Općinskog suda u Labinu, a aktualno Stalne službe u Labinu Općinskog suda u Puli – Pola, koji dio radnog vremena radi u Labinu, a dio u Pazinu. Udaljenost između Labina i Pazina jest oko 34 kilometra, te zacijelo i sudac gubi vrijeme na putovanje u udaljeni sud. Stoga i sudac, i tužitelj, i njegov punomoćnik odvjetnik, i tuženik (u ovom slučaju i njegov punomoćnik odvjetnik, budući da nije izabrao odvjetnika iz mjesta sjedišta Stalne službe u Pazinu, već iz Pule), putuju u treće mjesto u kojem se suđenje odvija, koje nije niti Pula, niti Labin, već – Pazin.

S obzirom na dosadašnju krajnje restriktivnu sudsku praksu vezanu uz priznavanje putnih troškova i naknade za izbivanje iz pisarnice za vrijeme putovanja, teško je očekivati da će stranke u takvim slučajevima imati pravo na naknadu troškova u slučaju uspjeha u parnici, uz činjenicu da se – formalno gledajući – radi o istom sudu, Općinskom sudu u Puli – Pola, kako onome u Puli, tako i onome u Pazinu.

Uzevši u obzir navedeno, smatram da nije u skladu s načelom vladavine prava očekivati od tužitelja da tijekom sudskog postupka mijenja svog pravnog zastupnika, odvjetnika, na način da, samo u cilju smanjenja svojih troškova, umjesto dosadašnjeg odvjetnika iz mjesta gdje je opravdano očekivao da će se voditi sudski postupak, izabradi drugoga odvjetnika u mjestu u kojem se taj postupak zaista fizički i vodi.

Položaj odvjetnika kao punomoćnika stranaka u parničnim postupcima nakon novele Zakona o parničnom postupku

I. Uvod

Od državnoopravnog osamostaljenja Republike Hrvatske pa do današnjeg dana, Zakon o parničnom postupku (u daljnjem tekstu ZPP), uz Ovršni zakon, jedan je od najčešće mijenjanih zakona u Republici Hrvatskoj. Ne računajući tzv. “kozmetičke” izmjene ZPP-a, do sada je provedeno ukupno deset novela, a posljednja takva intervencija u ZPP izvršena je donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku koji je stupio na snagu 1. travnja 2013. godine (Narodne novine, br. 25/13, u daljnjem tekstu ZIDZPP/13).

Već sama najava donošenja ZIDZPP-a u stručnim je krugovima podigla dosta prašine, te su se, kao i uvijek do sada, stvorila dva tabora između kojih su postojale nepomirljive razlike. Zagovornici donošenja novog ZIDZPP-a isticali su da je novela zakona nužna kako bi se parnični postupak u praksi redefinirao, kako bi se iz njega uklonili svi oni pravni instituti za koje se pokazalo da usporavaju parnični postupak, te da se u parnični postupak uvedu neka nova pravna rješenja, a sve u cilju ubrzanja i povećanja učinkovitosti parničnog postupka, te smanjenja troškova.

S druge pak strane, “protivnici” donošenja novog ZIDZPP-a isticali su kako prečesti zahvati u taj krucijalni procesni zakon doprinose pravnoj nesigurnosti, da su pojedina predložena rješenja ishitrena i nedovoljno teoretski dorađena, pa čak i neprovediva u praksi, te da se zakon donosi samo kako bi se smatralo da je Republika Hrvatska ispunila svoju dužnost iz takozvanih monitoring tablica u kojima je mjerodavno tijelo Europske unije odredilo kojim uvjetima Republika Hrvatska mora udovoljiti kako bi se

monitoring nad najčešće spominjanim poglavljem iz pristupnih pregovora s EU-om, poglavlje br. 23 “Pravosuđe i ljudska prava”, završio i stavio *ad acta*.¹

Promatrajući tu situaciju s današnje točke gledišta, nakon što se ZIDZPP/13 u praksi provodi već više od tri godine, mogli bismo se usuditi reći da su oba suprotstavljena tabora podjednako bila u pravu, te da se istina, a kako to obično i biva, nalazila negdje između. ZIDZPP/13 je u parnični postupak donio čitav niz pozitivnih promjena koje su u konačnici pridonijele ubrzanju i efikasnosti parničnog postupka, ali, nažalost, u zakon su ušla i određena rješenja za koja danas vidimo da ne samo da nisu donijela ništa pozitivnog u parnični postupak, nego će, zapravo, biti razlogom za još jednu novelu ZPP-a koja je u skoroj budućnosti očito neizbježna. S obzirom na to da su stranke u parničnim postupcima u najvećem broju slučajeva zastupaju odvjetnici, te da su oni na svojoj koži osjetili sve učinke ZIDZPP/13, držimo da su upravo odvjetnici kao struka/profesija, uz suce, najpozvaniji da nakon tri godine primjene ZIDZPP/13 u praksi daju konačan sud o pozitivnim i negativnim učincima posljednje novele ZPP-a. Ovaj rad bavit će se upravo tom problematikom, s tim da će naglasak biti na najvažnijim učincima novele ZPP-a prikazanim kroz određene stadije parničnog postupka.

Izvjestitelj:
Andreas Mlikota

odvjetnik
u Osijeku

1 ZIDZPP donesen je dana 15. veljače 2013. i objavljen u Narodnim novinama dana 28. veljače 2013., a 26. ožujka 2013. Europska komisija objavljuje treće i posljednje izvješće o monitoringu u kojem konstatira da je Hrvatska provela sve reforme na vjerodostojan, održiv i nepovratan način, da ispunjava sve uvjete za punopravno članstvo od 1. srpnja 2013. godine, i da više nema razloga za nastavak mehanizma monitoringa.

II. Prethodni postupak

Jedna od temeljnih značajki novele ZPP-a iz 2013. godine svakako je uvođenje instituta prethodnog postupka i obveznog pripremnog ročišta u redoviti dio građanskog parničnog postupka. Taj je institut u građansko parnično pravo uveden još novelom ZPP-a iz 2008., ali je bio predviđen samo za sporove male vrijednosti (tzv. malični sporovi). Kako je nakon novele ZPP-a iz 2008. u praksi došlo do određenog ubrzanja i pojednostavljenja sporova malih vrijednosti, zakonodavac se odlučio taj institut proširiti i na ostale parnične postupke, nadajući se da će taj institut postići identične rezultate kao i u tzv. maličnim sporovima.

Prema ZIDZPP/13 prethodni postupak, kao početni stadij parnice, obuhvaća prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženiku na odgovor i obvezno održavanje pripremnog ročišta, nakon čega sud rješenjem zaključuje prethodni postupak i istodobno određuje glavnu raspravu. Kao što vidimo parnični je postupak sada podijeljen na dva odvojena stadija, prvi koji se iscrpljuje u zakazivanju pripremnog ročišta i zaključenjem prethodnog postupka, te drugi koji se sastoji u održavanju glavne rasprave i njezinu zaključenju. Međutim, zaključenje prethodnog postupka nije samo formalne naravi, nego ono proizvodi čitav niz postupovno-pravnih posljedica, a što sada od odvjetnika, kao punomoćnika stranaka, traži potpuno drugačiji pristup parničnim postupcima. U nastavku ćemo prikazati neke od najvažnijih posljedica zaključenja prethodnog postupka, ali i određene dvojbe spram ponuđenih zakonskih rješenja.

a) Iznošenje novih činjenica i predlaganje novih dokaza – Odredbom čl. 69. ZIDZPP/13, u cijelosti je izmijenjena prijašnja odredba čl. 299. ZPP-a, te je sada propisano da su stranke dužne već u tužbi i odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđenje iznesenih činjenica. Stavkom 2. istoga članka određeno je da stranke mogu i tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, ali samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogli iznijeti, odnosno predložiti, do zaključenja prethodnog postupka, jer ih u protivnom sud neće uzeti u obzir. Iako je jasno da se tim zakonodavnim određenjem

željelo spriječiti odugovlačenje parničnog postupka, ta je zakonska odredba u praksi izazvala jednu drugu, pomalo (ne)očekivanu posljedicu. Naime, velika većina odvjetnika u tužbama i odgovorima na tužbu počela je, opreza radi, predlagati sve moguće dokazne prijedloge, pa i one koji i nemaju veze s tužbenim zahtjevom, a sve to zato da ne padnu u prekluziju ako se naknadno ukaže potreba za takvim dokaznim prijedlogom u stadiju glavne rasprave. Na taj se problem (iznošenje nepotrebnih dokaznih prijedloga) nadovezao i problem nedovoljne pripremljenosti sudaca u stadiju prethodnog postupka (u smislu da bez ulaska u meritum stvari razaberu koji su dokazni prijedlozi stranaka svrsishodni, a koji nisu), pa se u parničnim postupcima kao pošast raširila “bolest” nepotrebnih dokaznih prijedloga. Iz osobnih iskustava usuđujem se reći da se unatrag godinu dana situacija donekle popravila, ali to svejedno ne umanjuje potrebu redefiniranja takvog zakonskog rješenja.

b) Preinaka tužbe – Odredbom čl. 32. ZIDZPP/13 noveliran je čl. 190. st. 1. ZPP-a (objektivna preinaka tužbe) tako što je određeno da tužitelj može do zaključenja prethodnog postupka preinačiti tužbu, te čl. 192. st. 1. ZPP-a (subjektivna preinaka tužbe) tako što je određeno da tužitelj može do zaključenja prethodnog postupka svoju tužbu preinačiti i tako da umjesto prvobitnog tuženika tuži drugu osobu. Riječ je o radikalnoj promjeni, jer je do sada tužitelj objektivnu i subjektivnu preinaku pod određenim uvjetima mogao učiniti sve do zaključenja glavne rasprave. Ta novela odredbe čl. 191. i 192. ZPP-a od samog je početka stvorila znatne probleme u praksi, a problem je osobito prisutan u parničnim postupcima koji se vode radi naknade štete. Naime, navedeni su parnični postupci specifični po tome što tužitelji-oštećenici za određene kvalifikatorne činjenice (fizičke boli, pretrpljeni strah, duševne boli uslijed umanjenja životne aktivnosti i sl.), od kojih zavisi visina pripadajuće pravične novčane satisfakcije, saznaju tek nakon provođenja odgovarajućeg medicinskog vještačenja, a medicinska vještačenja se provode isključivo nakon zaključenja prethodnog postupka. Odvjetnici koji zastupaju tužitelje-oštećenike u takvim parnicama do sada su najčešće oprezno postavljali visinu tužbenog zahtjeva pokušavajući na

taj način zaštititi svoje stranke od nepotrebnih troškova postupka (sudske pristojbe, odvjetnički troškovi i sl.), računajući da će nakon provedenog medicinskog vještačenja moći korigirati visinu postavljenog tužbenog zahtjeva (povisiti ga ili sniziti). ZIDZPP/13 takvo logično i razumljivo postupanje odvjetnika kao punomoćnika svojih stranaka u potpunosti je onemogućio, a da za to ne postoji niti jedan valjani razlog. Dakle, nakon novele ZPP-a iz 2013. problem u navedenim parničnim postupcima za naknadu štete nastaje kada tužitelj-oštećenik nakon provedenog medicinskog vještačenja treba povećati/povisiti svoj tužbeni zahtjev, jer takva objektivna preinaka tužbe više nije dopuštena nakon zaključenja prethodnog postupka.²² U ovakvoj procesnoj situaciji odvjetniku kao punomoćniku tužitelja-oštećenika jedino preostaje mogućnost pokretanja nove parnice u kojoj će samostalno utužiti preostali iznos naknade štete (onaj dio za koji nije bila dopuštena preinaka tužbe), ali se u tom novom postupku izlaže brojnim legitimnim prigovorima tuženika poput prigovora zastare, dvostruke litispendinge ili pak presuđene stvari. Međutim, na ovaj se način povećava broj parničnih postupaka, povećavaju se parnični troškovi (sudske pristojbe, troškovi vještačenja, odvjetnički troškovi), a nekako sumnjamo da je to bila intencija zakonodavca prilikom donošenja ZIDZPP/13.

c) Protutužba i isticanje prigovora – Odredbom čl. 31. ZIDZPP/13 novelirana je odredba čl. 189. st. 1 ZPP-a na način da je određeno kako tuženik može do zaključenja prethodnog postupka podnijeti kod istog suda protutužbu, ako je zahtjev protutužbe u vezi s tužbenim zahtjevom ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti ili ako se protutužbom traži utvrđenje kakvog prava ili pravnog odnosa o čijem (ne)postojanju ovisi u cijelosti ili djelomično odluka o tužbenom zahtjevu. Odredbom čl. 59. ZIDZPP/13 određeno je kako se prigovor radi prebijanja može istaknuti na pripremnom ročištu do donošenja rješenja o zaključenju prethodnog postupka. Ujedno je određeno da se materijalno-pravni prigovori mogu isticati i nakon toga, ali se radi njihova opravdanja ne mogu iznositi nove činjenice niti se mogu predlagati novi dokazi, osim

²² Odredba čl. 191. st. 1. ZPP-a glasi: "Preinaka tužbe jest promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći."

U parnični su postupak istodobno ušla određena zakonska rješenja koja ga usporavaju, koja povećavaju parnične troškove, te koja se u konačnici kose s ciljem koji se želio postići ovom novelom ZPP-a. Prečesto interveniranje u takav krucijalni postupovni zakon, nažalost, samo doprinosi pravnoj nesigurnosti.

u slučaju iz čl. 299. st. 2. ZPP-a. Naprijed navedena zakonska rješenja nisu u praksi prouzrokovala znatnije poteškoće, a u svakom slučaju pridonijela su koncentraciji parničnog postupka i njegovu skraćanju. Ni položaj odvjetnika kao punomoćnika parnične stranke nije se znatnije promijenio u odnosu na prijašnja zakonska određenja, a jedina razlika očituje se u potrebi da odvjetnik prije podnošenja tužbe ili davanja odgovora na tužbu od svoje stranke prikupi što je više moguće podataka/činjenica kako bi u najranijem stadiju parničnog postupka mogao odlučiti o svrsishodnosti ev. postavljanja protutužbenog zahtjeva ili isticanja postupovnopravnog ili materijalnopravnog prigovora.

III. Stadij glavne rasprave

I u stadiju glavne rasprave uvedena su određena zakonodavna rješenja kojima se također poku-

šala postići koncentracija postupka i skraćenje njegova trajanja. Tako je, uz ostalo, novelirana odredba čl. 13. st. 3. ZPP-a na način da će sada sudski savjetnici biti ovlašteni provoditi postupak i predlagati sucu odluku u sporovima za isplatu novčane tražbine ako vrijednost predmeta spora ne prelazi iznos od 100.000,00 kuna.³ U pogledu tzv. sudskih rokova određeno je da se oni mogu produljiti samo jedanput na prijedlog zainteresirane strane.⁴ Smanjeni su i rokovi u kojima parnične stranke u slučaju propuštanja mogu tražiti povrat u prijašnje stanje na način da sada subjektivni rok iznosi 8 dana, a objektivni rok dva mjeseca.⁵ Novelom ZIDZPPA/13 u cijelosti je napušten institut mirovanja postupka, a istodobno je uveden institut zastoja postupka. Tako je sada noveliranom odredbom čl. 186.g. ZPP-a određeno da stranke mogu tijekom cijelog prvostupanjskog i drugostupanjskog postupka zatražiti od suda zastoj postupka radi pokušaja mirnog rješenja spora, te je određeno da zastoj može trajati godinu dana, s tim da na suglasni obrazloženi prijedlog stranaka sud može taj rok jedanput produljiti. Ta zakonska odredba omogućila je odvjetnicima kao punomoćnicima parničnih stranaka da sporove pokušaju riješiti mirnim putem i izvan suda, ali je zbog svoje nedorečenosti u praksi ostavila određene dvojbe (npr.: je li sud uvijek dužan odrediti zastoj na suglasni prijedlog stranaka, može li taj zastoj biti određen i na kraći rok od godinu dana i sl.). Radi olakšavanja dokazivanja u parničnom postupku odredbom čl. 40. ZIDZPP/13 uvedena je nova odredba čl. 221.b ZPP-a, prema kojoj, ako tužitelj dokaže da je tuženik za tražbinu koju je tužitelj utužio na temelju vjerodostojne isprave koristio pravo na odbitak pretporeza, smatrat će se da ta tražbina postoji, osim ako tuženik ne dokaže protivno. Uopće ne sumnjamo da je namjera zakonodavca bila dobra, ali bilo bi zanimljivo pribaviti statistički podatak o tome koliko su odvjetnici u parničnom postupku često koristili tu zakonsku mogućnost dokazivanja tražbina

svojih stranaka, jer mi se čini da je ovdje riječ o jednom teoretskom rješenju koje se u praksi vrlo rijetko primjenjuje, da ne kažemo nikako. U cilju ubrzanja parničnog postupka novelirana je i odredba čl. 260. st. 1. i 3. ZPP-a na način da se sudskim vještacima sada jasno definira rok za izradu nalaza i mišljenja (60 dana), kao i rok u kojem sud treba taj nalaz i mišljenje dostaviti parničnim strankama (najkasnije 15 dana prije ročišta na kojem će se raspravljati o nalazu i mišljenju). Nesumnjivo je da je riječ o dobrom zakonskom rješenju, jer smo se u praksi kao punomoćnici parničnih stranaka počesto susretali sa situacijom da sudski vještaci i po nekoliko mjeseci ne izrađuju nalaze i mišljenja, a nakon te novele takve situacije u praksi više nisu moguće. Zakonodavac je punomoćnicima parničnih stranaka pokušao olakšati i odabir osobe vještaka, pa je tako noveliranom odredbom čl. 251. ZPP-a određeno da stranka koja predlaže vještačenje (medicinsko, građevinsko, financijsko-knjigovodstveno i sl.) sada može predložiti i osobu vještaka, a sud će odrediti predloženog vještaka ako se protivna stranka prijedlogu vještaka ne usprotivi. Vrlo brzo u praksi se pokazalo da je ta zakonska odredba bila praktički nepotrebna, jer u gotovo 99 posto slučajeva suprotna se strana protivi predloženoj osobi vještaka (najčešće zbog sumnje da predloženi vještak od ranije surađuje s odvjetnikom koji ga predlaže i sl.), pa na poslijetku osobu vještaka odabire sud.

IV. Donošenje i objava presude

Značajan dio ZIDZPP/13 posvećen je stadiju postupka u kojem sud donosi i objavljuje svoju presudu, a oko kojeg dijela i danas traju brojne polemike. Tako je odredbom čl. 73. ZIDZPP/13 noveliran čl. 335. ZPP-a na način da je sada određeno da je sud dužan donijeti, objaviti, izraditi i uručiti, ili otpremiti presudu strankama najkasnije u roku od 45 dana od zaključenja glavne rasprave. Ta je zakonska odredba sama po sebi dobra, jer se njome dokida praksa sudaca koji su nažalost znali i po nekoliko mjeseci (u nekim slučajevima i po godinu dana) ne izrađivati i ne uručivati strankama presude. Međutim, ono što je izazvalo polemiku između suprotstavljenih strana jest daljnja razrada navedenog članka u kojem je određeno da će sud izrađenu presudu uručivati strankama na posebnom ročištu za

3 Čl. 3. ZIDZPP/13 U članku 13. st. 3. brojka 50.000,00 kn zamjenjuje se brojkom 100.000,00 kn.

4 Čl. 14. ZIDZPP/13 u čl. 111. st. 2. iza riječi "produljiti" dodaju se riječi "samo jednom".

5 Čl. 15. ZIDZPP/13 U čl. 118. st. 2. riječ "petnaest" zamjenjuje se riječju "osam", a u stavku 4. riječi "tri mjeseca" zamjenjuju se riječima "dva mjeseca".

objavu presude, te da od tog trenutka strankama započinje teći rok za žalbu protiv presude. Na taj se način parničnim strankama praktički ograničava sloboda odlučivanja o tome žele li ili ne žele prisustvovati ročištu za objavu i uručenje sudske presude, a što je vrlo problematično ograničenje imajući u vidu odredbu čl. 16. Ustava Republike Hrvatske. Formalno, stranka, odnosno njen punomoćnik, nije dužna pristupiti ročištu za objavu i uručenje presude, ali se tim postupkom/propuštanjem izlaže određenim procesnim posljedicama, tome da joj rok za žalbu protiv presude teče od dana održavanja ročišta za objavu presude bez obzira na to što joj presuda nije fizički uručena, te da joj sud neće putem redovne dostave naknadno dostavljati primjerak presude nego će ju moći podići u sudskoj zgradi. Novelom je predviđena i obveza objavljivanja sudske presude putem sudske e-oglasne ploče, a ta je odredba u početku svoje primjene uvela potpunu pomutnju među sudionike parničnog postupka, jer velika većina sudova za nju uopće nije bila pripremljena. Tako smo gotovo godinu dana kao odvjetnici svjedočili situacijama da je na različitim sudovima vladao potpuno drugačiji režim dostave sudske presude (na sudovima gdje nije bila ustrojena e-oglasna ploča presude su se i dalje dostavljale redovnim putem – sudskim pretincima ili poštom, dok se na sudovima na kojima je e-oglasna ploča bila ustrojena dostava presude odvijala prema novom zakonskom uređenju, dakle na ročištu za objavu presude), pa smo se doslovno prilagođavali novonastaloj situaciji od slučaja do slučaja. Problematičnost tog zakonskog uređenja objave i dostave sudske presude ogleda se i u činjenici da je njime prouzročen novi parnični trošak, jer stranke u parnicama mahom zastupaju odvjetnici kao punomoćnici, a odvjetnici, u skladu s Tarifom imaju pravo zatražiti trošak pristupa na ročište za objavu i uručenje presude⁶, a taj se trošak još dodatno povećava ako se objava i uručenje presude obavlja na sudu izvan sjedišta ureda odvjetnika kao punomoćnika stranke.⁷ Upitno je i da li se u praksi ovakvim zakonskim uređenjem postiglo skraćivanje trajanja parničnog postupka, jer se

isti učinak, prema našem mišljenju, mogao postići i redovnim dostavljanjem sudske presude putem sudske pretinca (odvjetnici) ili poštom (stranke) bez stvaranja novih parničnih troškova. Tim više ako se ima na umu da se sudske presude i nadalje moraju dostavljati redovnim putem (sudski pretinac ili pošta) u slučaju da na ročište za objavu i uručenje presude ne pristupi stranka/punomoćnik, a dostava poziva ne bude uredno iskazana.

V. Žalbeni postupak

Donošenjem ZIDZPP/13 uvedene su određene novine u stadij drugostupanjskog parničnog postupka, a kojima je cilj također bilo podizanje efikasnosti i skraćivanje trajanja parničnog postupka. Tako je odredbom čl. 9. ZIDZPP/13 novelirana odredba čl. 44. ZPP-a na način da je omogućeno da pod određenim uvjetima o žalbi odlučuje sudac pojedinac, a ne sudsko vijeće (kada vrijednost novčane tražbine ne prelazi iznos od 100.000,00 kn, a u trgovačkim sporovima iznos od 500.000,00 kn. Najznačajnija izmjena u drugostupanjski postupak uvedena je proširenjem zabrane dvostrukog ukidanja prvostupanjskih presuda, pa zabrana sada vrijedi za sve parnične postupke.⁸ Nesumnjivo je da se takvim zakonskim rješenjem znatno ograničava trajanje parničnog postupka (izbjegavaju se situacije u kojima su se u pojedinim parničnim postupcima prvostupanjske presude ukidale i po tri, četiri, pa i više puta), ali je ovdje zakonodavac propustio ujedno ograničiti i trajanje drugostupanjskog postupka, jer ako će drugostupanjski sud žalbe i nadalje rješavati nekoliko godina, tada nam ta zabrana dvostrukog ukidanja prvostupanjskih presuda neće previše pomoći u skraćivanju trajanja parničnih postupaka. Nama odvjetnicima, kao punomoćnicima parničnih stranaka, preostaje institut Zaštite prava na razumno suđenje (Zakon o sudovima/2013) kojim možemo pokušati utjecati na trajanje odlučivanja o žalbi, ali se postavlja pitanje zašto se ta problematika nije riješila jednim zakonom i to upravo ZIDZPP/13. Novelom je određeno i da će drugostupanjski sud, ako bi prvostupanjsku presudu trebao ukinuti i nakon što je ona bila već jedanput ukinuta u povodu

6 Odvjetnička tarifa Tbr. 9. toč. 3. za ročište na kojem se objavljuje presuda -50% nagrade iz Tbr. 7. toč.1., 3., 6. i 7., ali ne više od 50 bodova.

7 Odvjetnička tarifa Tbr. 35., 45. i 46.

8 ZIDZPP/11 zabrana dvostrukog ukidanja prvostupanjskih presuda vrijedila je samo za trgovačke, obiteljske i radne sporove.

žalbe i predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, sam provesti postupak uz odgovarajuću primjenu odredaba o postupku pred prvostupanjskim sudom radi otklanjanja nedostataka zbog koji bi prvostupanjsku odluku trebalo ponovno ukinuti i predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.⁹ Slična je zakonska ovlaštenja u parničnom postupku drugostupanjski sud imao i u ranijim novelama ZPP-a (održavanje rasprave pred drugostupanjskim sudom), ali se u svojoj dosadašnjoj odvjetničkoj praksi, nažalost, nisam susreo s takvom situacijom u parničnom postupku, pa izražavam dvojbe da će se i ovakvo zakonsko uređenje koristiti u praksi u drugostupanjskom postupku. Ono što nas odvjetnike ponajviše smeta je odredba čl. 82. ZIDZPP/13, kojom se sada drugostupanjski sud ovlašćuje da u situaciji kada odbija žalbu i potvrđuje presudu suda prvog stupnja, takvu svoju odluku ne mora posebno obrazlagati, već se može pozvati na razloge iz presude suda prvog stupnja. Nažalost, sumnjamo da će ovakvo zakonsko uređenje dovesti do ubrzavanja žalbenih/drugostupanjskih postupaka, jer se u ove tri godine u praksi vrlo često javljaju situacije u kojima drugostupanjski sud nakon godinu ili više dana odbije žalbu stranke i onda se u obrazloženju samo pozovu na razloge iz prvostupanjske presude. Objektivno gledajući, za takvo im je postupanje dovoljno nekoliko mjeseci rada na predmetu, a ne godinu dana ili još više. Na opisani način ugrožava se i uspostavljanje i ujednačavanje sudske prakse, jer ako se praktički donose sudske odluke bez posebnog obrazloženja, parnične stranke, a time i mi odvjetnici, ostajemo uskraćeni za čitav niz korisnih informacija koje se mogu iščitati iz kvalitetno obrazložene drugostupanjske presude (tumačenje zakonskih propisa, iznošenje pravnih stajališta i sl.). U krajnjem slučaju, na taj se način degradira i trud nas odvjetnika, jer kako se drugačije trebamo osjećati kad u 15 dana u žalbu unesemo svu svoju pravnu sposobnost, potrudimo se da na 10-ak stranica teksta argumentirano osporimo prvostupanjsku presudu, a onda nam za dvije godine stigne drugostupanjska presuda s "obrazloženjem" na pola stranice kojim se drugostupanjski sud poziva na razloge prvostupanjskog suda!?

9 čl. 80. ZIDZPP/13.

VI. Zaključak

Nesumnjivo je da je zakonodavac pri donošenju ZIDZPP/13 imao dobre namjere, da se navedenom novelom željela postići veća učinkovitost parničnog postupka, spriječiti nepotrebno odugovlačenje i osigurati da stranke pred sudom u što kraćem vremenu ostvare svoje legitimne zahtjeve. Isto tako je nesumnjivo da je ZIDZPP/13 u parnični postupak unio čitav niz zakonskih rješenja koji su pozitivni i koji u konačnici i služe svrsi zbog kojih se išlo u novelu ZPP-a. Međutim, u parnični su postupak istodobno ušla određena zakonska rješenja koja ga usporavaju, koja povećavaju parnične troškove, te koja se u konačnici kose s ciljem koji se želio postići ovom novelom ZPP-a. Upravo zbog takvih propusta vrlo brzo ćemo svjedočiti još jednoj noveli ZPP-a (iako struka već duže vremena preporučuje da se pristupi izradi novog ZPP-a, a ne da se ponovno rade izmjene i dopune zakona), a prečesto interveniranje u takav ključni postupovni zakon, nažalost, samo doprinosi pravnoj nesigurnosti. Kako bi se takve i slične situacije u budućnosti izbjegle, mišljenja sam da je potrebno formirati radnu skupinu u kojoj će biti zastupljene sve zainteresirane strane (suci, odvjetnici, profesori, sindikati i sl.), ali da se s jednakim uvažavanjem uzimaju argumenti i prijedlozi svih strana. Ne smiju se događati, kao što se do sada događalo, da se formalno prikupe stavovi/mišljenja svih zainteresiranih skupina, a da nakon toga zakon izrade pravni teoretičari koji s provedbom tog zakona u praksi, nažalost, nemaju nikakvog iskustva. Ovdje treba naglasiti i potrebu većeg angažmana nas odvjetnika, jer se u svojem radu gotovo svakodnevno susrećemo s poteškoćama u parničnim postupcima. Ne smijemo dopustiti da netko drugi bude naš glas, moramo biti aktivniji, preuzeti inicijativu i uporno slati svoja mišljenja i braniti svoje stavove, te na taj način utjecati na unošenje pozitivnih promjena u ZPP. U Republici Hrvatskoj trenutačno postoji svojevrtni konsenzus oko potrebe da se parnični postupci trebaju provoditi brže, da postupci moraju biti koncentrirani, da se treba spriječiti zlonamjerno odugovlačenje postupaka, da se smanje troškovi. Možda je upravo taj konsenzus prilika da se konačno pristupi donošenju novog Zakona o parničnom postupku s kvalitetnim rješenjima koja će biti primjenjiva u sudskoj praksi, zakon koji nećemo morati mijenjati i nadopunjavati svake dvije godine.

Pristup sudu u duhu odluka Europskog suda za ljudska prava

Uvod

Ustav Republike Hrvatske¹, kao temeljni pravno-politički akt, definira Republiku Hrvatsku kao jedinstvenu i nedjeljivu, demokratsku i socijalnu državu.

Potpisivanjem i ratifikacijom Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda², a posebice ulaskom u članstvo Europske unije (dalje EU), Republika Hrvatska, kao suverena država, prihvaća činjenicu da ostvarenje ljudskih prava nije više samo unutarnja stvar Republike Hrvatske, nego i zajednička stvar međunarodne zajednice, čime prihvaća ona pravila koja danas vrijede u demokratskom svijetu.

Europska unija, u preambuli Povelje o osnovnim pravima Europske unije³ naglašava svoju duhovnu i moralnu baštinu zasnovanu na nedjeljivim i univerzalnim vrijednostima ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti, koje počivaju na načelima demokracije i vladavine prava, te stavlja pojedinca u središte svojih aktivnosti, utvrđivanjem statusa građanina Unije i stvaranjem prostora slobode, sigurnosti i pravde.

Efikasnost sustava zaštite ljudskih prava na nacionalnoj razini postaje stoga *conditio sine qua non* da bi se uopće moglo govoriti o funkcioniranju pravnog poretka Unije, i to zbog toga što Unija pretpostavlja da se deklarirane javne politike provode u djelo i da se supstancijalna prava što ih pravo Unije priznaje građanima mogu, ako je to potrebno, efikasno ostvariti sudskim putem na nacionalnim razinama.

Obveza poštivanja ljudskih prava nameće stoga državama, članicama EU-a, te potpisnicama Konvencije, pozitivnu obvezu da osiguraju svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u odjeljku I. Konvencije⁴.

Pri tome nije dovoljno da se pravda izvršava, već se prema dobro ustanovljenoj praksi Europskog suda za ljudska prava (dalje Sud) mora i vidjeti da se izvršava, kao što je naglašeno u presudi Piersack protiv Belgije od 1. listopada 1982. godine.⁵

Efikasnost zaštite ljudskih prava neraskidivo je povezana s efikasnošću pravosuđa, te dobrim radom nositelja sudbene vlasti, koji u svojim rukama drže najvažnije procesno ljudsko pravo, a to je pravo na pravično suđenje.

Zakonom ustanovljen neovisan i nepristran sud koji javno i u razumnom roku ispituje prava i obveze građanske naravi ili optužbe za kaznena djela, čini esenciju opstojnosti samog sustava funkcioniranja države, ali i EU-a. Neovisna je sudbena vlast mjera demokracije, jer nema vladavine prava ako nositelji sudbene vlasti nisu neovisni i nepristrani.

Pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje

Člankom 6. Konvencije jamči se pravo na pravično suđenje, a ono je od temeljne važnosti u demokratskom društvu – presuda u predmetu Delcourt protiv Belgije od 07. siječnja 1970. godine.

Pravo na sud je pravo koje se podrazumijeva u članku 6. st. 1. Konvencije, a pravo pristupa sudu samo je jedan njegov segment.

Pravo na sud, uz pravo na pristup sudu, sadrži i pravo na konačnost pravnih postupaka te pravo na zahtijevanje pravovremenog izvršenja presude u građanskim stvarima.

Pravo na pristup sudu podrazumijeva da se pojedinac mora moći obratiti sudu za rješavanje određenih pitanja, te da za njega u tom smislu

osobi⁶ podrazumijevaju se vlastiti državljani, državljani ostalih država potpisnica Konvencije, državljani trećih država kao i osobe bez državljanstva. Jurisdikcija države ugovornice nije ograničena samo na njen teritorij, već i na sva područja na kojima ima faktičnu vlast – presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetu Loizidou protiv Turske od 18. prosinca 1996. godine, §56.

U praksi Europskog suda pravde u Luksemburgu ta misao i njene varijacije različito se nazivaju kao načelo djelotvorne sudske zaštite ili načelo minimalne djelotvornosti.

Izvjestiteljica:
**Višnja
Drenški-Lasan**

odvjetnica
u Zagrebu

1 Ustav Republike Hrvatske – Narodne novine broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10., i 5/14 – čl. 1.
2 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – Narodne novine – dodatak međunarodni ugovori br: 18/97, 6/99 – proć. tekst, 8/99 - ispr., 14/02 i 1/06
3 Official Journal of the European Communities (2000/C 364701)
4 Člankom 1. Konvencije uređuje se personalno i teritorijalno važenje Konvencije. Pod pojmom „svakoj

ne smiju postojati nikakve pravne ni praktične prepreke. Ono mora biti stvarno i učinkovito, a ne teorijsko i iluzorno. To pravo nije apsolutno, nego je riječ o pravu koje spada u tzv. relativno zaštićena derogabilna konvencijska prava. Pravo na pristup sudu je pravo koje je podložno ograničenjima koja se moraju temeljiti na opravdanom/legitimnom cilju, a sredstva koja se koriste moraju biti razmjerna tom cilju.⁶

U praksi Suda to se naziva – test “same biti prava”⁷.

Naime, prilikom utvrđivanja postoji li povreda nekog relativno zaštićenog derogabilnog prava – kao što je pravo na pristup sudu – prvo će se ispitati je li to pravo bilo odgovarajuće zaštićeno, odnosno je li ograničenjem o kojem je riječ bila narušena bit prava. Nakon toga će se ispitati jesu li ograničenja bila nametnuta u ostvarenju legitimnog cilja i jesu li, ili nisu, sredstva koja su primijenjena radi ostvarenja tog cilja bila razmjerna. U određivanju opravdanog/legitimnog cilja države uživaju određenu slobodu (*margin of appreciation*).

Primjerice, pravo na pristup sudu podvrgnuto je ograničenjima kad je riječ o pretpostavkama koje se tiču dopuštenosti ulaganja pravnih lijekova, jer to, po svojoj naravi, zahtijeva regulaciju države, koja u tom pitanju ima izvjesnu slobodu procjene. Slično je i s rokovima, zastarom, zahtjevom da se prije pokretanja postupka osiguraju sudski troškovi, ograničenjem stranačke sposobnosti maloljetnika... Međutim, ta ograničenja ne smiju umanjiti pristup sudu na takav način ili do takove mjere da time bude narušena sama bit “prava na sud”. U različitim oblicima to je pravo jednako prisutno u građanskim i kaznenim predmetima.

Ovlaštenik utvrđenja povrede prava na pristup sudu može biti svatko ako se žali da nije imao mogućnosti podnijeti zahtjev pred sudom koji ima nadležnost za preispitivanje svih činjenica i zakona relevantnih za spor te za usvajanje obvezujuće presude – presuda u predmetu *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije* od 23. lipnja 1989. godine.⁸

6 Presuda u predmetima *Tinnelly & sinovi i dr. i McElduff i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* iz 1998. godine

7 Jonas Christoffersen – *Fair balance: Proportionality, Subsidiarity and Primarity*, §2.6.2 “The Very Essence of Right” 135-163

8 U predmetu *Le Compte...* - radilo se o liječnicima koji su bili privremeno suspendirani iz liječničkog registra na osnovi grubog nemara. Država je tvrdila da suspenzija ne narušava „pravo” nego samo privremeno ograničava njegovo ostvarenje. ESLJP je presudio da suspenzija

Pravo na pristup sudu prvi put priznato je u predmetu *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* – presuda od 21. veljače 1975. godine. U tom je predmetu podnositelj bio zadržan u zatvoru, u kojem je došlo do nereda, i on je optužen za tjelesni napad na zatvorski stražara. Podnositelj je želio pokrenuti postupak zbog povrede ugleda, jer je smatrao da on nije počinio taj napad i želio je imati čisti dosje. No, pokretanje takvog postupka nije bilo moguće zbog zatvorskih pravila. Sud je smatrao da čl. 6. st. 1. Konvencije sadrži implicitno pravo na pristup sudu, apostrofirajući pri tome načelo međunarodnog prava koje brani uskraćivanje pravde. Zaključno, Sud je naveo da bi jamstva za detaljno i pravično suđenje koja u sebi sadrži čl. 6. Konvencije bila beskorisna kada bi bilo nemoguće započeti sudski postupak, te je utvrdio da je gospodinu *Golderu* povrijeđeno pravo na pristup sudu.

Pravo na pristup sudu kao pravo koje izvire iz čl. 6. st. 1. Konvencije zahtijeva od suda nadležnog za rješavanje predmeta da posjeduje sudsku funkciju te da je u stanju donijeti meritorne odluke – presuda *Bentham protiv Nizozemske* od 20. listopada 1985. godine.

Pod pravom na pristup sudu podrazumijeva se i pravo na dobivanje presude od suda – presuda u predmetu *Ganci protiv Italije* od 30. listopada 2003. godine. Na primjer, Sud je ustanovio kršenje prava na pristup sudu kada su domaći sudovi, po svemu sudeći, izgubili sudske spise i tako nisu uspjeli donijeti presudu – predmet *Dubinskaya protiv Rusije* iz 2006. godine.

Kako u mnogim pravnim stvarima odluke koje se tiču građanskih prava i obveza ne donose sudovi već to čine upravna tijela, tada po stavu Suda, kad upravno tijelo ne osigurava jamstva članka 6. st. 1. mora postojati pravo žalbe sudskom tijelu koje posjeduje ta svojstva – presuda u predmetu *Albert i Le Compte protiv Belgije* od 10. veljače 1983. godine.

Pravo na pristup sudu odnosi se na određivanje merituma građanske stvari ili kaznenog postupka i ne postoji zasebno pravo na pristup sudu kojim bi se osporavala postupovna odluka suca.

Do kršenja prava na pristup sudu može doći i na kraju sudskog postupka, a ne samo na početku.

predstavlja izravno i materijalno ometanje prava na nastavak obavljanja profesije. Činjenica da je suspenzija bila privremena nije spriječila narušavanje tog prava, stoga se na slučaj mogao primijeniti čl. 6. st. 1. Konvencije na domaći postupak u vezi s pravovaljanošću suspenzije.

U predmetu Stankov protiv Bugarske iz 2007. godine, podnositelj je tužio ured tužiteljstva za štetu koja je bila posljedica njegova nezakonitog pritvaranja. Domaći sudovi su dopustili dio zahtjeva, naređujući podnositelju da plati pristojbu za dio koji je odbijen. Tako je sudska pristojba koju je podnositelj trebao platiti bila skoro jednaka dodijeljenoj naknadi.

Kako se garancije iz čl. 6. st. 1. Konvencije odnose na postupak u cjelini, tako se povreda prava na pristup sudu može dogoditi i u žalbenoj fazi, iako čl. 6. Konvencije sam po sebi ne jamči pravo žalbe. Međutim, Sud smatra da odbijanje razmatranja građanskog zahtjeva, ili odbijanje razmatranja kasacijske žalbe u kaznenom postupku može predstavljati ograničenje "pristupa sudu". Naime, pravičnost postupka mora se sagledavati tako da se postupak sagledava u cjelini, jer se nedostaci u jednoj fazi postupka mogu nadoknaditi u drugoj.⁹

Članak 6. neće se primjenjivati na postupke pred ustavnim sudovima u kojima ti sudovi ne mogu odlučivati o osnovanosti određenog predmeta. No, ako bi odluka ustavnog suda mogla utjecati na ishod spora na koji se primjenjuje članak 6., kao što je to u našem sustavu gdje Ustavni sud može ukidati odluke redovnih sudova, onda se i na taj postupak primjenjuju garancije iz čl. 6. Konvencije, pa tako i pravo na pristup sudu – presuda u predmetu Deumland protiv Njemačke od 29. svibnja 1986. godine.

Države mogu uvesti financijske prepreke za pristup sudu. U predmetu Airey protiv Irske od 9. listopada 1979. godine, sud je utvrdio kršenje čl. 6. st. 1. Konvencije. Podnositeljica je htjela pokrenuti postupak razvoda braka. Ona nije bila u mogućnosti osobno voditi taj postupak, a nije imala dovoljno sredstava da plati odvjetnika. Sud je smatrao da ona nije imala djelotvoran pristup sudu. Međutim, Sud je rekao i to, da to ne znači da se pravna pomoć mora pružiti u svakom sporu, jer djelotvoran se pristup može osigurati i na drugi način, kao što je pojednostavljenje postupka.

Odbijanje pravne pomoći na osnovama manjka izgleda za uspjeh u sporu, ili neozbiljna narav zahtjeva, od strane Suda ocijenjeni su legitimnim ograničenjem pristupa sudu – presuda u predmetu Webb protiv Ujedinjenog Kraljevstva iz 1997. godine.

Zahtjev za plaćanjem pristojbi, kao što su služ-

Prilikom utvrđivanja postoji li povreda nekog relativno zaštićenog derogabilnog prava – kao što je pravo na pristup sudu – prvo će se ispitati je li to pravo bilo odgovarajuće zaštićeno, odnosno je li ograničenjem o kojem je riječ bila narušena bit prava. Nakon toga će se ispitati jesu li ograničenja bila nametnuta u ostvarenju legitimnog cilja i jesu li, ili nisu, sredstva koja su primijenjena radi ostvarenja tog cilja bila razmjerna.

beni biljezi, sudske pristojbe i sl. legitimno je ograničenje prava na pristup sudu osim ako ne krši samu bit tog prava. U predmetu Kreuz protiv Poljske, presudom od 19. lipnja 2001. godine Sud je utvrdio povredu čl. 6. st. 1. jer je preveliki iznos sudske takse nametnuo nerazmjerno opterećenje na podnositelja i spriječio ga u pokretanju građanske parnice za utvrđenje nezakonitosti službenog akta. U nekoliko turskih predmeta Sud je utvrdio povredu pristupa sudu u slučaju kada su domaći sudovi odbili odobriti izuzeće nesolventnim podnositeljima od sudskih naknada. U predmetu Weissman protiv Rumunjske iz 2006. godine, Sud je utvrdio povredu smatrajući da je taksa od 320.000 eura, koja se trebala platiti na zahtjev za izgubljenim prihodima od imovine, previsoka i nepotkrijepljena specifičnim okolnostima slučaja. A u slu-

⁹ Presuda u predmetu Fajde protiv Švedske od 29. listopada 1991. godine

čaju Ciorap protiv Moldavije iz 2007. godine, u kojem se zatvorenik žalio na nečovječno postupanje, čak je taksa od 3 eura prouzročila kršenje čl. 6. jer ju podnositelj nije mogao platiti.

Pravo na pristup sudu u građanskim predmetima

Većina predmeta podnesenih Sudu zbog povrede prava na pristup sudu, bila je povezana s nemogućnošću potencijalnog podnositelja zahtjeva da podnese odštetni zahtjev u građanskoj tužbi zbog zabrane pokretanja parničnog postupka ili zbog domaće pravne prakse.

U presudi Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 28. svibnja 1985. godine, Sud je ustvrdio da pravo na pristup sudu nije apsolutno, jer je ostavljeno državama da uvedu ograničenja za one koji žele pokretati parnicu, pod uvjetom da ta ograničenja imaju legitiman cilj i nisu toliko širokog karaktera da se njima uništava bit prava. U konkretnom slučaju smatralo se da je legitimno ograničiti pristup sudu duševnim bolesnicima, kako bi se ustanove koje su za njih odgovorne zaštitile od nepravičnog progona parničanjem. Zbog toga je za ograničavanje odgovornosti uspostavljen kriterij "radnji iz nehaja" ili "loših namjera" tako da je podnositelj zajedno s osnovnim zahtjevom za naknadu štete morao prije početka postupka dokazati sudu da postoji dovoljno osnove za tvrdnju da su nehaj ili loša namjera zaista i postojali.

U odnosu na građanske predmete, Sud je utvrdio povredu tog prava:

- a) kada se ograničenje zasnivalo na činjenici da žalba nije jasno iznijela činjenice, na osnovi kojih je niži sud temeljio svoju presudu – presuda u predmetu Liakopoulou protiv Grčke iz 2006. godine
- b) kada je zakonodavstvo skratilo vremensko razdoblje za žalbu, a novo se razdoblje primjenjivalo na predmet podnositelja žalbe – presuda u predmetu Melnyk protiv Ukrajine iz 2006. godine
- c) kad je žalba, koja se izravno zasnivala na čl. 6. st. 1. Konvencije, proglašena nedopuštenom prema domaćem zakonu – presuda Perlala protiv Grčke iz 2007. godine
- d) kada podnositelju zahtjeva nije bilo dopušteno podnošenje detaljnog spisa u korist njegove žalbe – presuda Dunayev protiv Rusije iz 2007. godine

Nakon presude Ashingdane, slijedio je niz predmeta u kojima je Sud u sklopu povrede prava

na pristup sudu razmatrao legitimni cilj koji su uvele domaće vlasti, te proporcionalnost mjere, za čitav niz skupina podnositelja zahtjeva kao što su:

– zatvorenici za podnošenje tužbe za klevetu ili dopuštenost pristupa pravnoj pomoći s ciljem pokretanja postupka za osobne potrebe – presuda Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 28. lipnja 1984. godine

– vlasnici oduzetih zemljišta kojima je nacionalni zakon nametao obvezu da se svi vlasnici moraju s tužbom suglasiti – presuda u predmetu Lupas i drugi protiv Rumunjske iz 2006. godine – u predmetu Arma protiv Francuske iz 2007. godine Sud je utvrdio povredu prava na pristup sudu, jer je domaći zakon izvršnom direktoru, i jedinom dioničaru tvrtke, zabranjivao osporavanje redoslijeda za njenu likvidaciju

– u predmetu Monnelli i Moris protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 2. ožujka 1987. godine Sud je ograničenja pristupa sudu, koje je nacionalni sustav uveo radi sprečavanja zlouporabe sudskih postupaka, smatrao legitimnim ciljem, dok je – u predmetu Philis protiv Grčke presudom od 27. kolovoza 1991. godine zauzeo stav da sustav prema kojem je samo strukovno udruženje bilo ovlašteno za podnošenje zahtjeva za naknadu plaće jednog inženjera predstavlja povredu prava na pristup sudu jer ugrožava samu bit njegova prava kao pojedinca na pristup sudu.

I u građanskim i u kaznenim predmetima, interes ispravnog dosuđivanja pravde opravdava uvođenje razumnih vremenskih ograničenja i postupovnih uvjeta za podnošenje zahtjeva – kao što je uvjet da se žalba podnese u roku ili nadležnom sudu – presuda MPP Golub protiv Ukrajine iz 2005. godine. Međutim, ako nadležno tijelo propusti uzeti u obzir objektivne razloge koji opravdavaju činjenicu zbog koje je podnositelj kasnio, tad će se raditi o povredi prava na pristup sudu – presuda Hadijanastassiou protiv Grčke iz 1992. godine.

Pravo na pristup sudu u kaznenim predmetima

Jedan od posebno zanimljivih predmeta povrede prava na pristup sudu u kaznenim predmetima je slučaj francuskog zakona koji je propisivao da osuđena osoba može podnijeti kasacijsku žalbu samo ako se javila na izdržavanje kazne. Sud je to smatrao neproporcionalnim ograničenjem prava na pristup sudu – presuda Papon protiv Francuske od 25. srpnja 2002. godine.

U predmetu Marpa Zeeland B. V. i Metal Welding B. V. protiv Nizozemske, utvrđena je povreda prava na pristup sudu jer je tvrtka koja je podnijela žalbu protiv presude nagovorena da žalbu povuče na osnovi jamstva pravobranitelja da će kazna u svakom slučaju biti smanjena. Dok je tvrtka otkrila da se jamstvo neće ispoštovati, povlačenje žalbe postalo je neopozivo.

Sud se suočio sa znatnim poteškoćama pri uspostavi jasnih kriterija primjenjivosti čl. 6. u vidu povrede prava na pristup sudu u slučajevima u kojima su određene kategorije optuženih bile isključene, domaćim zakonom – imunitetom od odgovornosti za naknadu štete. Tako je u predmetu Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva iz 1998. godine Sud utvrdio povredu prava na pristup sudu kada nije bilo moguće pokrenuti spor protiv policije za njihov navodni propust u zaštiti života djeteta koje je ranio opsesivni učitelj. Međutim, u vrlo sličnom slučaju Z. i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva iz 2001. godine, Sud nije utvrdio povredu s obzirom na imunitet od tužbi zbog nehaja koji je uživalo lokalno nadležno tijelo, a vezano za njihov propust u poduzimanju pozitivnih radnji za uklanjanje određene djece iz skrbi nasilnih roditelja.

Općenito se čini da bi imunitet sa stajališta čl. 6. st. 1. Konvencije trebao biti više funkcionalan nego strukturalan, tj. njime se ne smije jamčiti općenito oslobađanje od odgovornosti za bilo koju skupinu pojedinaca ili nadležnih tijela, već se on mora primjenjivati nakon uzimanja u obzir uzročnog odnosa između radnji za koje žrtva tvrdi da krše domaći zakon i te potrebe zaštite određene skupine okrivljenika s druge strane.

Isti funkcionalni pristup vrijedi u pogledu zahtjeva protiv diplomatskih predstavništva ili tijela drugih država – presude u predmetima Fogarty protiv Ujedinjenog Kraljevstva iz 2001. godine i Al. Adsani protiv Ujedinjenog Kraljevstva iz 2002. godine.

U predmetu Cordova protiv Italije iz 2003. godine, Sud je utvrdio da član parlamenta nije smio biti izuzet iz sudskog postupka koji se protiv njega vodio radi kaznenog djela klevete izrečene izvan konteksta političkih pitanja, a na temelju imuniteta dodijeljenog odlukom parlamenta, i kada pojedinac koji je navodno bio oklevetan nije imao nikakvo drugo sredstvo da bude oštećen za klevetu.

Zaključak

Pravo na pravično suđenje, kao temeljno ljudsko

pravo, ne jamči samo to da postupak bude pravičan i javan, već građanima jamči pravo na sud i pravo na pristup tom sudu. Od slučaja Golder smatra se da ne bi bilo u skladu s duhom Konvencije kada bi se državama dopuštalo da raznim manipulacijama zaobilaze procesna prava iz čl. 6., pa tako i pravo na pristup sudu.

Pravo na pravično suđenje, u vidu povrede prava na pristup sudu, bilo je predmetom značajnog broja odluka koje je u odnosu na Republiku Hrvatsku donio Sud. Prema broju odluka, ono stoji rame uz rame s brojem odluka koje se odnose na pravo na suđenje u razumnom roku i stoga zavređuje posebnu pažnju stručne javnosti.

U području kaznenog prava Sud je u odnosu na Republiku Hrvatsku utvrdio povredu prava na pristup sudu u presudi Maresti – presuda od 25. lipnja 2009. godine, zahtjev broj 55759/07.

U oblasti ovršnog prava Sud je utvrdio povredu prava na pristup sudu u presudama Šimečki protiv Hrvatske od 30. travnja 2014. godine, zahtjev broj 15253/10 i Vrbica protiv Hrvatske presuda od 1. travnja 2010. godine, zahtjev broj 32540/05.

U području upravnog prava povreda je utvrđena u presudama Majski (br. II) od 19. srpnja 2011. godine, zahtjev broj 16924/08 i Peruško od 15. siječnja 2013. godine, zahtjev broj 36998/09.

U području ustavnog prava Sud je utvrdio povredu prava na pristup sudu u presudi Čamovski protiv Hrvatske od 23. listopada 2012. godine, zahtjev broj 383280/10.

Najveći broj predmeta u kojima je Sud utvrdio u odnosu na Republiku Hrvatsku povredu prava na pristup sudu odnosi se na parnične predmete pa se samo primjera radi navode presude u predmetima:

- Ačimović, od 9. listopada 2003. godine, zahtjev broj 61237/00
- Freimann, presuda od 24. lipnja 2004. godine, zahtjev broj 5266/02
- Crnojević, presuda od 21. listopada 2004. godine, zahtjev broj 71614/01
- Milašinović, od 24. svibnja 2007. godine, zahtjev broj 41751/02
- Bulfracht Ltd., presuda od 21. lipnja 2011. godine, zahtjev broj 53261/08
- Klaus Ivan, presuda od 18. srpnja 2013. godine, zahtjev broj 28963/10
- Omerović (br. II), presuda od 5. prosinca 2013. godine, zahtjev broj 22980/09
- Čikanović, presuda od 5. veljače 2015. godine, zahtjev broj 27630/07.

Sloboda kretanja odvjetnika u Europskoj uniji

Izvjestiteljica:
mr. sc. Andreja
Fileš-Ružić

odvjetnica
u Čakovcu
i predsjednica OZ
Varaždin

Približavanjem Republike Hrvatske ulasku u Europsku uniju, a osobito njezinim ulaskom, za hrvatske je odvjetnike aktualizirana tema slobode kretanja odvjetnika u EU, kako u smislu promjena koje to donosi obavljanju odvjetničke profesije unutar Hrvatske, tako i u smislu mogućnosti da hrvatski odvjetnici obavljaju odvjetničke usluge u drugim zemljama članicama EU-a koje se time otvaraju. Već i prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, u Zakon o odvjetništvu uvrštene su odredbe koje se odnose na obavljanje odvjetničkog zanimanja stranih odvjetnika u Republici Hrvatskoj.

Stupanjem Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije te su odredbe u cijelosti stupile na snagu, i njima je implementirana pravna stečevina EU-a glede slobode pružanja usluga i poslovnog nastana u obavljanju odvjetničke službe. Istodobno, hrvatski su odvjetnici stekli mogućnost da pod istim uvjetima pružati usluge u drugim članicama EU-a.

Kako je sloboda pružanja usluga i poslovnog nastana jedna od četiriju temelja zajedničkoga tržišta, u sklopu EU-a veliki je naglasak stavljen na osiguravanje te slobode i omogućavanje pružanja usluga izvan matične države, u drugim članicama, uz ostalo, i za regulirane profesije, pa tako i odvjetništvo. U tom smislu, uređena su tri načina na koji odvjetnici mogu obavljati odvjetničku djelatnost, odnosno pružati usluge u drugim državama članicama:

- privremeno, i to pod nazivom zanimanja iz svoje matične države
- trajno, pod nazivom zanimanja iz svoje matične države, ili
- trajno, ali pod nazivom zanimanja države članice u kojoj obavlja djelatnost.

Privremeno, odnosno povremeno obavljanje odvjetničke djelatnosti izvan matične države u drugoj državi članici Unije, uređuje Direktiva Vijeća 77/249/EEZ od 22. ožujka 1977. o olakšavanju učinkovitog ostvarivanja slobode u pru-

žanju odvjetničkih usluga (Service Directive). Slijedom njezinih odredbi, država članica dužna je priznati kao odvjetnika sve osobe koje su ovlaštene obavljati profesionalnu djelatnost odvjetnika u drugim državama članicama. Odvjetnik slijedom toga može obavljati pojedine radnje izvan svoje matične države, i to čini koristeći se stručnim nazivom kojim se koristi u svojoj matičnoj državi, na jeziku ili jednom od jezika te države, s naznakom stručne organizacije koja je izdala dozvolu za obavljanje djelatnosti ili suda pred kojim ima pravo obavljati djelatnost u skladu sa zakonodavstvom matične države. Država članica Unije može za obavljanje radnji vezanih uz zastupanje stranaka u postupku pred sudom tražiti od odvjetnika da budu predstavljeni predsjedniku sudskog vijeća i, po potrebi, predsjedniku odvjetničke komore u državi članici domaćinu, te da rade zajedno s odvjetnikom koji obavlja djelatnost pred tim sudskim tijelom i koji će, po potrebi, biti odgovoran tom tijelu.

U zakonodavstvu Republike Hrvatske takvo je djelovanje odvjetnika uređeno odredbama članka 36.e Zakona o odvjetništvu, na temelju kojeg i odvjetnici iz država članica EU-a, koji nisu upisani u Imenik stranih odvjetnika, smiju obavljati pojedine radnje (imaju slobodu pružanja usluga) u sklopu obavljanja odvjetničke djelatnosti, s time da je dužan o namjeri da obavlja takve radnje u Republici Hrvatskoj pisanim putem obavijestiti Hrvatsku odvjetničku komoru te pružiti dokaze o osposobljenosti za obavljanje odvjetničkog poziva i dokaze o osiguranju od profesionalne odgovornosti u matičnoj državi. Na temelju toga HOK izdaje odvjetniku potvrdu da može obavljati odvjetničke radnje. Te radnje mogu obuhvaćati davanje savjeta o pravu matične države odvjetnika, o pravu EU-a, o međunarodnom pravu i o pravu Republike Hrvatske, a kod poduzimanja radnji povezanih sa zastupanjem stranaka pred sudovima u Republici Hrvatskoj odvjetnik ne može djelovati samostalno već

zajedno s odvjetnikom koji u Republici Hrvatskoj ima pravo obavljati odvjetničku djelatnost pod nazivom "odvjetnik" (čl. 36.e st. 1. u vezi s čl. 36.c st. 2). Pritom valja ukazati da se, u skladu s odlukom Europskoga suda, odredba o dužnosti stranoga odvjetnika da u drugoj državi članici u postupcima pred sudom i upravnim tijelima postupaju zajedno s odvjetnikom koji obavlja djelatnost pred tim sudskim tijelom, može primijeniti samo u slučajevima kada država članica u kojoj se radnja obavlja propisuje obvezatno odvjetničko zastupanje, dakle, ne i u slučajevima kada se stranke mogu samostalno zastupati pred sudom. Slijedom te odluke bi moguće bila ograničena i primjena navedene odredbe čl. 36.e st. 1 u vezi s čl. 36.c st. 2. u slučaju preispitivanja iste pred Europskim sudom.

Druga je mogućnost da odvjetnik u stranoj državi trajno obavlja odvjetničku službu, ali pod nazivom zanimanja kojim se koristi u svojoj matičnoj državi. Tu mogućnost uređuje Direktiva 98/5/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o olakšavanju stalnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija (Establishment Directive). Svrha je te direktive omogućavanje trajnog obavljanja odvjetničke djelatnosti, i to kao samostalne ili nesamostalne djelatnosti, u državi članici različitoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija za bavljenje odvjetništvom. Na temelju te odredbe, svaki odvjetnik iz države članice EU-a ima pravo, uz korištenje naziva zanimanja koji je ovlašten koristiti u svojoj matičnoj državi, u bilo kojoj drugoj državi članici stalno obavljati odvjetničku službu u sklopu čega može, uz ostalo, davati savjete o pravu matične države članice, o pravu Zajednice, o međunarodnom pravu i o pravu države primateljice. I u tom slučaju država primateljica može tražiti od takvoga odvjetnika da, za obavljanje djelatnosti koje se odnose na zastupanje ili obranu stranke u pravnom postupku, radi zajedno s odvjetnikom koji obavlja djelatnost pred predmetnim pravosuđnim tijelom, ali Uredba to pravo ograničava na slučajeve ako pravo države primateljice zadržava te djelatnosti za odvjetnike koji obavljaju djelatnost pod stručnim nazivom iz te države, dakle, za postupke u kojima je u državi primateljici obvezno zastupanje odvjetnika. U tim slučajevima Uredba ostavlja nešto veći prostor državama čla-

nicama da urede postupanje radi osiguranja nesmetanog funkcioniranja pravosuđnog sustava, pa imaju pravo utvrditi posebna pravila pristupa višim sudovima, kao što je korištenje usluga specijaliziranih odvjetnika.

Odvjetnici koji obavljaju djelatnost pod stručnim nazivom iz matične zemlje imaju pravo biti zastupljeni u stručnim udruženjima države primateljice, a to pravo kao minimum obuhvaća pravo glasovanja kod izbora upravnih tijela tih drugih. Dakle, ne moraju nužno imati pravo biti birani u ta upravna tijela.

Pri implementaciji te Direktive, Republika Hrvatska iskoristila je tu mogućnost i izričito navela da odvjetnici u tom statusu ne mogu biti birani u tijela Hrvatske odvjetničke komore, a ne mogu niti obrazovati odvjetničke vježbenike, u skladu s člankom 36.c st. 3. Isto tako, Zakon o odvjetništvu propisuje da odvjetnik iz druge države članice, koji djeluje pod nazivom zanimanja iz svoje matične zemlje, može davati savjete o pravu svoje matične države, o pravu EU-a, o međunarodnom pravu i o pravu Republike Hrvatske (čl. 36.c st. 1), a da pri obavljanju odvjetničke djelatnosti povezane sa zastupanjem stranaka pred sudovima u Republici Hrvatskoj mora djelovati zajedno s odvjetnikom koji u Hrvatskoj ima pravo obavljati odvjetničku djelatnost pod nazivom "odvjetnik" (čl. 36.c st. 2). Uvjeti i postupak upisa u Imenik stranih odvjetnika koji u Hrvatskoj mogu obavljati odvjetnički poziv pod nazivom zanimanja iz svoje matične države uređen je člankom 36.b Zakona o odvjetništvu. Pravna stečevina EU-a, a slijedom toga i hrvatski Zakon o odvjetništvu, omogućava i da odvjetnici iz država članica obavljaju odvjetnički poziv u drugim državama članicama pod nazivom države primateljice, dakle u Hrvatskoj pod nazivom "odvjetnik", pod određenim uvjetima. Ta se mogućnost temelji na Direktivi 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija. Direktiva je donesena s ciljem da se pripadnicima reguliranih profesija iz država članica omogući uključivanje u istu profesiju u drugoj državi članici uz ispunjavanje određenih uvjeta, pod istim uvjetima koji vrijede za njezine državljane. Direktiva se odnosi i na odvjetničku profesiju i primjenjuje se i na odvjetnike koji žele ući u odvjetničku profesiju u drugoj državi članici EU-a. Država

primateljica ovlaštena je pritom propisati uvjete pod kojima će to dopustiti, te tako može tražiti i određeno radno iskustvo (razdoblje prilagodbe, u najduljem trajanju do tri godine), kao i provjeru osposobljenosti za rad u predmetnoj profesiji. U hrvatski su pravni sustav glede odvjetničke profesije zahtjevi te Direktive implementirani, a Zakon o odvjetništvu prihvatio je obje mogućnosti, te je propisano da, uz ispunjavanje ostalih uvjeta, strani odvjetnik treba položiti ispit iz poznavanja pravnog poretka Republike Hrvatske, ili pak, bez obzira na te uvjete, da je najmanje tri godine obavljao odvjetnički poziv pod nazivom zanimanja iz svoje matične države. Odvjetnici iz drugih država članica EU-a mogu u Hrvatskoj obavljati odvjetnički poziv pod nazivom "odvjetnik", sa svim pravima i dužnostima u obavljanju odvjetničkog poziva, ako ispunjavaju uvjete propisane člankom 36.a – i to dio uvjeta koji je propisan i za upis u Imenik odvjetnika HOK-a (da su državljani države članice EU-a ili druge države potpisnice Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru, da su poslovno sposobni, da protiv njih nije pokrenuta istraga odnosno da se ne vodi kazneni postupak zbog kaznenog djela za koje se goni po službenoj dužnosti, da su dostojni za obavljanje odvjetništva, da ne obavljaju poslove koji su nespojivi s odvjetništvom, da imaju sklopljen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje odvjetničke službe, da prilože izjavu da imaju i prostore koji su potrebni i primjereni za obavljanje odvjetničke službe), te da su položili ispit iz poznavanja pravnog poretka Republike Hrvatske. Strani odvjetnik koji

ispunjava propisane uvjete upisuje se u Imenik stranih odvjetnika koji u Republici Hrvatskoj mogu obavljati odvjetnički poziv pod nazivom "odvjetnik", sa svim pravima i dužnostima u obavljanju toga poziva. (čl. 36.a)

No, strani odvjetnici mogu biti upisani u Imenik stranih odvjetnika i obavljati odvjetnički poziv pod nazivom "odvjetnik" i bez obzira na te odredbe, ako su najmanje tri godine obavljali odvjetnički poziv u Hrvatskoj pod nazivom zanimanja iz svoje matične države u skladu s čl. 36.b Zakona o odvjetništvu. Ti se odvjetnici mogu upisati i u Imenik odvjetnika HOK-a, dakle ne samo u Imenik stranih odvjetnika.

Strani odvjetnici koji steknu pravo obavljati odvjetnički poziv uz korištenje naziva "odvjetnik" prema bilo kojem od navedenih temelja, imaju pravo koristiti se i nazivom zanimanja iz svoje matične države zajedno s nazivom "odvjetnik".

Takve su opcije na raspolaganju i hrvatskim odvjetnicima za obavljanje odvjetničkog zanimanja u drugim članicama EU-a. No s obzirom na to da nakon pristupanja pojedine države Europskoj uniji, iz iskustva starijih članica treba proći određeno vrijeme do punoga korištenja i primjene europske pravne stečevine, isto se može očekivati i u pogledu tog dijela europske pravne stečevine, te je očekivano da će, što je već u praksi i vidljivo, odvjetnici iz drugih država članica, vičniji primjeni te stečevine, prije te za sada više i učestalije tražiti primjenu tih odredbi i mogućnost da obavljaju odvjetničku profesiju u Hrvatskoj, nego što to hrvatski odvjetnici u ovom trenutku koriste za obavljanje odvjetničko-

ga zanimanja u drugim državama članicama. S vremenom će vjerojatno u većoj mjeri i hrvatski odvjetnici posezati za korištenjem tih prava no za sada više svjedočimo zahtjevima stranih odvjetnika za obavljanje djelatnosti u Hrvatskoj. Pritom se mogu primijetiti, unatoč spomenutim odredbama Zakona o odvjetništvu koje jasno uređuju mogućnosti za to, i pokušaji da se ostvare određena prava i mimo propisanih procedura i mjerodavnoga Zakona o odvjetništvu.

Zahtjev za upis u Imenik stranih odvjetnika HOK-a podnijelo je (prema podacima s početka ožujka 2016.) 14 odvjetnika iz EU-a, od čega je 13 zahtjeva odobreno, te je tih 13 odvjetnika upisano u Imenik stranih odvjetnika HOK-a. Jedan je zahtjev bio odbijen jer nije udovoljavao zakonskim uvjetima. Znatno je manji bio broj zahtjeva stranih odvjetnika da im HOK dopusti obavljanje odvjetničkih poslova na teritoriju Hrvatske temeljem Direktive o uslugama (Direktiva 77/249/EEZ) – podnijeta su samo četiri takva zahtjeva, i sva su četiri odobrena.

Osim zahtjeva podnijetih u skladu sa Zakonom o odvjetništvu, javljaju se i zahtjevi koji odstupaju od propisanih uvjeta, pri čemu svjedočimo da odbijanje takvih zahtjeva i obrazloženje da oni nisu u skladu s propisima nije prihvaćeno, već se pokušava raznim načinima ishoditi odobrenje čak i mimo propisanih procedura. Takav je primjer jedno strano odvjetničko društvo koje traži osnivanje odvjetničkog društva u Republici Hrvatskoj, a da oba partnera budu državljani matične države toga društva, dakle strani državljani, što prema hrvatskim propisima nije dopušteno.

S druge strane, prema podacima HOK-a dvije hrvatske odvjetnice obavljaju odvjetničku službu u drugim državama članicama. Jednoj je odvjetnici odobrena odvjetnička služba u Njemačkoj, ali je odustala. Naime, svaka komora mora obavijestiti drugu komoru o odobrenim zahtjevima.

Izravno iskustvo jednog odvjetničkog društva iz Republike Hrvatske koje je podnijelo zahtjev u jednoj od država starijih članica EU-a, pokazalo je da na formalnoj razini ne bi trebalo biti problema i prepreka, odnosno da pri traženju informacija i podnošenju zahtjeva uvijek proizlazi da je moguće ostvariti pravo na upis. Međutim, u samoj provedbi toga postupka pojavljuju se broj-

ne praktične prepreke koje djeluju poput nevidljivih zidova koji produžuju i kompliciraju postupak te u konačnici onemogućavaju njegovo okončanje. (Tijekom postupka traženi su stalno neki novi dokumenti, nove ovjere, novi prijevodi, a kako se traži da svi dokumenti ne budu stariji od određenog vremena, do dostave novih raniji više ne bi vrijedili, te se postupak stvarno znatno otežao.) Uslijed takvih nevidljivih prepreka nekako se uvriježilo da se kao lakši način ostvarivanja mogućnosti organiziranja u drugoj državi članici ugovore razni oblici suradnje i/ili preuzimanja s domaćim uredima.

Određena istraživanja, provedena u Europskoj uniji radi utvrđivanja učinkovitosti dviju “odvjetničkih direktiva” te Direktive o profesionalnim kvalifikacijama u odnosu na odvjetnike, pokazala su da je, kako je i za očekivati, najučestalije privremeno pružanje odvjetničkih usluga u drugim državama članicama, odnosno obavljanje pojedinih odvjetničkih radnji, bez osnivanja ureda, a koje se temelji na Direktivi o odvjetničkim uslugama (Lawyer’s Services Directive). Kad se govori o osnivanju ureda, odnosno o trajnom obavljanju odvjetničke djelatnosti u drugoj državi članici EU-a, znatan se broj odvjetnika koristio odredbama Direktive o odvjetničkom poslovnom nastanu (Lawyer’s Establishment Directive) te posluju u drugoj državi članici pod nazivom koji se koristi u njihovoj matičnoj državi. Prema tim istraživanjima, najviše takvih odvjetnika iz drugih članica EU-a djeluje u Belgiji, što je razumljivo s obzirom na to da je sjedište mnogih institucija EU-a u Bruxellesu. Slična je situacija i u Luksemburgu, sjedištu Europskoga suda, a veći broj odvjetnika iz drugih država članica djeluje i u Njemačkoj.

S druge strane, teško je utvrditi koliko odvjetnika na temelju te Direktive djeluje u drugim državama članicama pod nazivom koji se koristi u državi primateljici (uz uvjet djelovanja u toj državi pod nazivom koji se koristi u njihovoj matičnoj zemlji određeni broj godina), jer se takvi odvjetnici u velikoj mjeri potpuno integriraju u sustav države primateljice, pa znatan broj odvjetničkih komora ne pruža podatke o tome.

No, odvjetnici iz država članica EU-a radi ostvarivanja mogućnosti obavljanja odvjetničkih poslova u drugoj državi članici pod nazivom koji se koristi u toj državi često ne koriste

Pristup europskih tijela i njihovo tumačenje europskoga prava i u pogledu odvjetničke profesije naklonjen je što većoj liberalizaciji i olakšavanju prijelaza iz jedne države članice u drugu. Odvjetničku službu nastoji se što više približiti položaju drugih pružatelja usluga koji djeluju prvenstveno kao gospodarski subjekti, a taj pristup predstavlja i značajan otklon od tradicije odvjetništva u Hrvatskoj. Zbog toga ga, za sada, lakše i vještije mogu koristiti odvjetnici iz drugih zemalja, starijih članica, kojima je takav pristup bliži bilo tradicionalno, bilo uslijed višegodišnje primjene i iskustva, čime se domaći odvjetnici u odnosu na njih nalaze u nepovoljnijem položaju.

prethodno spomenutu mogućnost iz Direktive o poslovnom nastanu odvjetnika, već mogućnosti koja je u skladu s Direktivom o profesionalnim kvalifikacijama (Professional Qualifications Directive). U tim slučajevima radije biraju polagati propisani ispit koji im omogućuje pristup odvjetničkoj profesiji u zemlji primateljici, nego obvezu da određeno vrijeme (najčešće tri godine) rade u toj zemlji pod nazivom iz svoje matične zemlje.

Postojanje navedenih mogućnosti ne znači da je uvijek jednostavno zaobići praktične poteškoće. Kako je već spomenuto, administrativni zahtjevi nadležnih tijela vrlo su različiti, razlikuju se od zemlje do zemlje (a u državama s decentraliziranim komorama čak i unutar iste zemlje članice), i često djeluju poput nevidljivih prepreka. Osiguravajuća društva nisu susretljiva glede osiguranja od profesionalne odgovornosti u takvim slučajevima, a to često rezultira potrebom višestrukoga osiguranja – i u matičnoj državi i u državi primateljici; slični problemi pojavljuju se kad je riječ o socijalnom i mirovinskom osiguranju. Posebno se ističu deontološke poteškoće, odnosno potreba da se poštuju propisi kako matične države tako i države primateljice, što je često otežano, a ponekad i nemoguće, jer nije uvijek jasno koje propise treba primijeniti, a ponekad su pravila jedne i druge države proturječna.

Problemi s kojima se odvjetnici koji žele obavljati odvjetničke poslove u skladu s Direktivom o odvjetničkim uslugama i Direktivom o poslovnom nastanu odvjetnika susreću, odnose se, kod povremenog obavljanja pojedinih odvjetničkih radnji u drugoj državi članici, najčešće na nepotpunost stručnih znanja o pravu druge države članice, problemi uzrokovani nedovoljnim poznavanjem jezika, nerazumijevanjem i neprihvatanjem od domaćih pravosudnih tijela zemlje primateljice, te problem dvostruke deontologije koji je već prethodno opisan.

Iz iskustava starijih članica EU-a, u smislu dviju "odvjetničkih direktiva", više je interesa i primjene, osobito u ranijim fazama, ostvarilo obavljanje pravnih radnji te obavljanje odvjetničkoga poziva pod nazivom koji je osoba ovlaštena koristiti u matičnoj državi, a za obavljanje odvjetničkoga poziva pod nazivom države primateljice u velikoj su mjeri korištene mogućnosti koje daje Direktiva o profesionalnim kvalifikacijama. Tome nedvojbeno pridonosi znatno jednostavniji postupak i manje zahtjevni uvjeti za ostvarivanje te mogućnosti nego za obavljanje odvjetničke djelatnosti pod nazivom koji se koristi u zemlji primateljici. No takva je mogućnost dovela do pitanja u kojoj je mjeri omogućeno izbjegavanje strožih uvjeta za obavljanje odvjetništva čak i državljanima pojedine države, i predstavlja li to na neki način zlouporabu. O tom je pitanju raspravljao i Europski sud pravde (predmeti Tore-

ssi). Naime, kako su uvjeti za ulazak u odvjetničku profesiju u Italiji bili znatno zahtjevniji nego u Španjolskoj (ponajviše zato što u Španjolskoj nakon završetka studija prava ranije nije bila propisana obveza rada u statusu vježbenika ili sličnom, već se po završenom studiju prava mogao odmah steći status odvjetnika), brojni su talijanski pravници tražili priznavanje kvalifikacija u Španjolskoj, te tamo stjecali status odvjetnika, da bi se potom u svojoj domicilnoj državi, Italiji, uključivali u odvjetničku profesiju kao španjolski odvjetnici, i obavljali istu pod španjolskim nazivom "abogado". S obzirom na mnogobrojnost takvih slučajeva, bilo je razvidno da se radi o svojevrsnom planskom izbjegavanju uvjeta za stjecanje statusa odvjetnika propisanih u Italiji. Predmetno je pitanje završilo na odlučivanju Europskog suda pravde, ali je sud zaključio da nije riječ o zlouporabi, već o "regulatornoj konkurenciji" koju europsko pravo ne zabranjuje, nego upravo suprotno: da državljanin država članica imaju pravo birati državu, odnosno regulatorno područje, koje im je povoljnije, i da je to upravo svrha prava Europske unije.

Razvidno je, dakle, da je pristup europskih tijela i njihovo tumačenje europskoga prava i u pogledu odvjetničke profesije, baš kao i u svim drugim segmentima, naklonjen što većoj liberalizaciji i olakšavanju prijelaza iz jedne države članice u drugu, te da se odvjetničku službu nastoji što više približiti položaju drugih pružatelja usluga koji djeluju prvenstveno kao gospodarski subjekti, a taj pristup predstavlja i značajan otklon od tradicije odvjetništva u Hrvatskoj (i drugim zemljama kontinentalnoga prava). Zbog toga ga, za sada, lakše i vještije mogu koristiti odvjetnici iz drugih zemalja, starijih članica, kojima je takav pristup bliži bilo tradicionalno, bilo uslijed višegodišnje primjene i iskustva, čime se domaći odvjetnici, barem u prvo vrijeme, u odnosu na njih nalaze u nepovoljnijem položaju, jer trenutačno nisu u mogućnosti koristiti opcije obavljanja odvjetničke djelatnosti u drugim državama članicama u istoj mjeri u kojoj su to odvjetnici iz tih država spremni koristiti u Hrvatskoj, s obzirom na iskustva koja imaju kao državljanin starijih zemalja članica Europske unije.

Krenite u pravom smjeru

IUS-INFO®

ODVJETNIŠTVO NIJE GOSPODARSKA DJELATNOST

ZAGREB
REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA
UPRAVA ZA ORGANIZACIJU PRAVOSUĐA
KLASA: 701-01/16-01/950
URBROJ: 514-03-02-01-01-16-02
Zagreb, 27. svibnja 2016.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
n/r Luke Burilovića,
predsjednika

Predmet:

Status članstva u HGK - odvjetnički uredi mišljenje, daje se

U svezi dopisa Hrvatske gospodarske komore klasa: 050-02/16-07/03 od 2. svibnja 2016.. kojim je od Ministarstva pravosuđa zatraženo mišljenje o statusu odvjetničkih društava odnosno može li se odvjetnička djelatnost smatrati gospodarskom djelatnošću u smislu odredbi članka 2. Zakona o Hrvatskoj gospodarskoj komori, očitujemo se kako slijedi: Temeljem odredbe članka 27. Ustava Republike Hrvatske, odvjetništvo je definirano kao samostalna i neovisna služba koja svakome osigurava pravnu pomoć u skladu sa zakonom. Odvjetništvo, kao neovisna i samostalna služba, osigurava pružanje pravne pomoći pravnim i fizičkim osobama u ostvarivanju i zaštiti njihovih prava i interesa, a osobito davanjem pravnih savjeta, sastavljanjem isprava (ugovora, oporuka i dr.). sastavljanjem podnesaka te zastupanjem stranaka.

Samostalnost i neovisnost odvjetništva, kao ustavnopravna kategorija, ostvaruje se osobito ustrojstvom odvjetništva u Hrvatsku odvjetničku komoru, kao samostalnu i neovisnu organizaciju odvjetnika na teritoriju Republike Hrvatske, donošenjem statuta i drugih općih akata Komore te odlučivanjem o stjecanju i prestanku prava na obavljanje odvjetništva.

Ustavni sud RH potvrđuje takvu ustavnu i zakonsku poziciju odvjetništva kada u obrazloženju svoje odluke broj U-I-23/1999 iznosi stajalište: „*da se pružanje pravne pomoći putem odvjetništva ne može shvatiti kao gospodarska djelatnost i ne može biti, zbog svoje specifičnosti, podvrgnuto zakonima ponude i potražnje na tržištu. Specifična pravila struke položaj odvjetništva čini bitno drukčijim od položaja gospodarskih djelatnosti na tržištu, čime se ono izdvaja od pravila koja vladaju u gospodarstvu u kojem je profit, uz poštivanje ustavnih načela i prava, osnovni cilj*”.

Odredbom čl. 1. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima („Narodne novine”, broj 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13 i 110/15) propisano je da je trgovac pravna ili fizička osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu. Stavkom 2. tog članka propisano je da se osobe koje se bave slobodnim zanimanjem uređenim posebnim propisima smatraju trgovcima u smislu citiranog čl. 1. ovog Zakona samo ako je to u tim propisima određeno. Sukladno članku 27. Zakona o odvjetništvu („Narodne novine ...broj 09/94, 117/08, 50/09, 75/09, 18/11). dvoje ili više odvjetnika mogu osnovati odvjetničko društvo na koje se na odgovarajući način primjenjuje Zakon o trgovačkim društvima. Odvjetničko društvo osniva se kao javno trgovačko društvo ili kao društvo s ograničenom odgovornošću, a za upis u sudski registar potrebna je prethodna suglasnost Hrvatske odvjetničke komore. Jedina djelatnost koju odvjetničko društvo može imati upisanu u sudski registar je pružanje pravne pomoći.

O navedenoj problematici svoje stajalište iznio je i Vrhovni sud Republike Hrvatske, navodeći u obrazloženju svog Rješenja broj: Grl 426/12 od 9. srpnja 2012. da „**Zakonom o odvjetništvu nije određeno da se odvjetnik smatra trgovcem ...**”

Zaključno, obzirom da je odvjetništvo specifičan dio pravosuđa te da se odvjetnici obavezno udružuju u Hrvatsku odvjetničku komoru, koja samostalno i neovisno regulira sva njihova prava i dužnosti, mišljenja smo da ne postoji pravni temelj odnosno ratio zahtjeva da se odvjetnike osnivače odvjetničkih društava smatra obveznim članovima Hrvatske gospodarske komore, a što naravno povlači i plaćanje članarine. S poštovanjem,

*Pomoćnica ministra
Maja Grabišin*

Kolokacije u jeziku prava

Gdje prestaje satira i počinju uvrede?

Piše:

Ivana Bendow
prof.

“Ah! Njemačka duhovitost!” po stoti put sam pomislila slušajući uvrede koje je na račun turskog predsjednika Recepta Tayyipa Erdođana sipao njemački komičar Jan Böhmermann. Odmah se moram ograditi: navodne uvrede, *the alleged insults*. Radi li se doista o uvredama, to tek treba odlučiti nadležni sud. Čini se da će presuda biti u korist turskog predsjednika, jer je Zemaljski sud u Hamburgu već odredio privremenu mjeru zabrane daljnje objave 18 od ukupno 24 stiha navodno satirične, a zapravo tužno nenadahnute pjesme, s obrazloženjem da predstavljaju zlouporabu (misli se vjerojatno na zlouporabu umjetničke slobode) i klevetu. Ovako o odluci hamburškog suda izvještava britanski *The Guardian*: *Hamburg court issued a preliminary injunction on Tuesday banning re-publication of sections of a satirical poem by a German comedian mocking the Turkish president, saying they amounted to abuse and libel.*

Privremenim mjerama posvetit ćemo se detaljno u sljedećem prilogu *Odvjetnika*. Vidjet ćemo da na engleskom naziv „privremena mjera“ ima nekoliko sinonima. Pokazat ćemo, također, kako – suprotno uvjerenju koje, prema mojem iskustvu, postoji među našim pravnicima – *injunction* ne označava samo zabranu, nego svaku sudsku mjeru, dakle i onu kojom sud nalaže neku pozitivnu radnju. No, ostavimo načas terminološka pitanja i vratimo se sadržajnim.

Od objave Böhmermannove sporne rugalice krajem ožujka, njemačka javnost propituje granice satire. Gdje prestaje satira i počinju uvrede – *where do you draw the line?* Smije li satira baš sve? O tome su ovih dana mnoge mudre glave rekle svoje, ali je najjasniji stav

iznio Christopher Clark, publicist i profesor povijesti na Cambridgeu (u nas poznat po knjizi “Mjesečari – kako je Europa otišla u rat 1914”). Prema Clarku, javno reći za neku osobu da je sodomist (*a sodomist, a bugger*), da opći s kozama, može se braniti samo ako ta izjava donosi neku korist, tj. ako pomoću nje spoznajemo nešto što ne bismo mogli spoznati na neki drugi način. U jednoj emisiji drugog programa njemačke televizije, profesor Clark doslovno kaže: *Wenn man das verteidigen will, muss es einen Gewinn geben, einen Deutungsgewinn – man versteht etwas, was man sonst nicht hätte verstehen können.* Clark zna da nije svako ruganje satira – *not all mocking amounts to satire*. Da bi neki tekst zaslužio naziv satira, on mora na poseban način osvijestiti neku poruku, mora donijeti neku spoznajnu korist, a ona je u rimovanoj rugalici njemačkog komičara izostala.

Druga tema koja istim povodom zaokuplja njemačku javnost je članak 103. njemačkog Kaznenog zakona, kojim se uređuju uvrede organa ili predstavnika strane države (*insults against organs or representatives of foreign states*), a na koji se pozvao uvrijeđeni turski predsjednik. Članak koji je uveden još u 19. stoljeću, u vrijeme cara Vilima II, toliko se rijetko upotrebljavao da i mnogiiskusni pravници i političari jedva da su za njega ranije čuli (*an article so rarely used that even many seasoned lawyers and politicians had never heard of it*). Sporni je članak – o tome, čini se, u Njemačkoj javnosti postoji konsenzus, pa je izgledno da će uskoro biti ukinut – protivan ustavnom načelu prema kojem su svi jednaki pred zakonom (*Alle Menschen sind vor dem Gesetz gleich, everybody is equal before the law*). Na izjavu

O autorici

Ivana Bendow podučava pravnički engleski jezik i sastavlja hrvatsko-engleski kolokacijski rječnik prava. Autorica je dvaju dvojezičnih frazeoloških rječnika u nakladi Školske knjige.

o jednakosti pred zakonom George Orwell je, kako znamo, dometnuo da su neki jednakiji od drugih (*but some are more equal than others*), a Anatole France je jednakost zakona pohvalio ovim riječima: *U svojoj zadivljujućoj jednakosti zakon i siromašnima i bogatima jednako zabranjuje da spavaju pod mostovima, prose na ulici i krađu kruh. (La majestueuse égalité des lois interdit au riche comme au pauvre de coucher sous les ponts, de mendier dans les rues et de voler du pain)*. Dobri književnici znaju što je satira!

Za aktiviranje spornog članka 103. potrebno je prethodno odobrenje vlade, pa je to još jedna tema javnih rasprava u Njemačkoj: je li kancelarka Merkel politički mudro postupila kada je dala zeleno svjetlo za progon? Ili je

djelovala pod pritiskom kako ne bi ozlovoljila turskog predsjednika i time ugrozila dogovor prema kojem se Turska – dakako, uz znatne protučinidbe od Europske unije – obvezala pomoći oko rješavanja izbjegličke krize? I ovo je prilika da se upitamo gdje su granice, *where do you draw the line*, u ovom slučaju između politike i prava.

A što se njemačke duhovitosti tiče, ima časnih izuzetaka koji potvrđuju pravilo. Jedan svijetao primjer je Lorient, kojeg ćete naći na You Tubeu. Pogledajte kako autor suptilno ismijava naše malograđanske običaje i navike (skečevi: *Eheberatung, Der kaputte Fernseher, Badewanne*). Uzgred, autor serije Lorient, Vicco von Büllow, porijeklom je Poljak. Slučajno?

odrediti privremenu mjeru to issue a preliminary injunction, to issue an interim order

odrediti privremenu mjeru kojom se nešto zabranjuje to issue a preliminary injunction banning something, to issue a preliminary injunction prohibiting something, to issue an interim prohibitory injunction

odrediti privremenu mjeru kojom se nešto nalaže to issue a preliminary injunction ordering something, to issue an interim mandatory injunction

zabraniti daljnje objavljivanje to ban republication, to prohibit further publication

biti uvreda, predstavljati uvredu to amount to insult, to constitute insult

biti kleveta, predstavljati klevetu to amount to libel, to constitute libel

iskusan pravnik, iskusan odvjetnik a seasoned lawyer, an experienced lawyer

vrijedati strane šefove država to offend foreign heads of state, to insult foreign heads of state

namjerno uvredljive izjave deliberately insulting statements

općiti sa životinjama to engage in bestiality

optužiti koga za općenje sa životinjama to accuse a person of bestiality

rugati se nekome, ruganje nekome to mock

a person, mocking a person

uvreda ili sramoćenje insult or smearing, insult or denigration

kleveta libel

tužiti koga zbog klevete to sue a person for libel

kaznena djela protiv ugleda i časti defamatory offences, criminal offences against honour and reputation

kazneni zakon criminal code, penal code

pozivati se na članak 103. to invoke Article 103, to rely on Article 103

zastarjelo pravilo an antiquated rule

dati zeleno svjetlo za progon to give the green light for prosecution to go ahead

protučinidba consideration

ignorirati zatvaranje novinara to ignore the imprisonment of journalists

zažmiriti na povrede ljudskih prava to turn a blind eye to human rights violations

doći na udar kritike zbog neke odluke to come under fire over a decision

naći ravnotežu između zaštite prava na umjetničku slobodu i osobnih prava pojedinca to find a balance between preserving the right to artistic freedom and an individual's personal rights

gdje je granica između jednog i drugog where do you draw the line between the two

Veliko i malo početno slovo u jeziku prava (2)

Piše

.....
**doc. dr. sc.
 Marko Alerić**

U prošlom smo broju istaknuli koliko je, osobito u jeziku prava, uz ostale, važno poznavati i poštovati i pravopisnu normu, odnosno pravopisna pravila. Možemo lako zamisliti što bi se dogodilo ili što se događa kada se pravopisna pravila ne poštuju. Tada ne dolazi samo do pravopisnih odstupanja nego i do nerazumijevanja i osobito nejasnoće napisanog teksta, odnosno do nesigurnosti i zbunjenosti onoga koji tekst čita (primatelja) i u skladu s njim treba postupiti. U jeziku prava nikako se ne bi smjelo dogoditi da primatelj, zbog pogreške u tekstu, ne može sa sigurnošću utvrditi značenje riječi, rečenice, teksta ili da više osoba istu riječ, rečenicu i tekst razumije na različit način.

Mislim da to osobito dobro razumiju i promiču upravo pravници jer su oni svjesni toga da i najmanja jezična pogreška, bila ona gramatička ili pravopisna, može utjecati na promjenu sadržaja poruke i imati brojne predvidive i nepredvidive posljedice. Uostalom, pravni su dokumenti, i u prošlosti i danas, uvijek bili pisani s osobitom pozornošću, kako bi bili razumljivi, pravilni i jasni, a brojni pravници bili su vrsni poznavatelji ne samo pravne nego i jezične teorije i prakse. Tome se ne bismo trebali čuditi i trebalo bi biti samo po sebi razumljivo da su dobri pravници ujedno i dobri govornici, pisci i općenito dobri jezični znalci.

Od pogrešaka u pisanju općenito, pa tako i u jeziku prava, štiti nas poznavanje pravopisnih pravila. Ona su navedena i objavljena u *Hrvatskom pravopisu* koji je godine 2013. objavio Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Osim u tiskanom izdanju *Hrvatski pravopis* dostupan je i u elektroničkom izdanju na stranici *pravopis.hr*. U pravopisu možemo uočiti dva temeljna dijela. U prvom se dije-

lu, na otprilike stotinjak stranica, navode i objašnjavaju pravopisna pravila. U drugom se dijelu nalazi popis pravilno napisanih riječi prilikom čijeg se pisanja javljaju češće pogreške.

Pravopisnih je pravila općenito znatno manje od gramatičkih, što bi svakako trebalo biti motivirajuće za njihovo ovladavanje. Motivirajuća može biti i činjenica da smo najveći broj pravopisnih pravila već usvojili tijekom osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja i da ih prilikom pisanja pravilno primjenjujemo, što znači i da je pravila u čijoj primjeni griješimo ipak znatno manje. Npr. općenito je poznato da se češće griješi prilikom pisanja glasova -č i -ć, glasovnih skupina -ije i -je, zareza, sastavljenog i rastavljenog pisanja riječi, prilikom pisanja stranih riječi i velikog i malog početnog slova.

U prošlom su broju bila objašnjena neka pravila za pisanje velikog i malog početnog slova. O pisanju velikih i malih početnih slova bit će riječi i u ovome članku u kojem će biti objašnjena i oprimjerena pravila za pisanje riječi kojima iskazujemo poštovanje i počast i pravila za pisanje vlastitih imena koja se u tekstu skraćuju.

Vi / vi, Ti / ti

Naime, da bismo u pisanome tekstu nekoga pravilno oslovlili, moramo to učiniti u skladu s pravilima uljuđene pisane komunikacije, ali i u skladu s pravopisnim pravilima. Kada prilikom oslovljavanja umjesto imenice upotrebljavamo zamjenicu, onda osobu možemo oslovliti osobnom ili ličnom zamjenicom za 2. lice množine (*Vi, Vaš, Vama*), a rjeđe i zamjenicom za 2. lice jednine (*Ti, Tvoj, Tebi*).

Gotovo je svima poznato da se zamjenice *Vi, Vas, Vaš* i *Vama, Vašem, Vašoj, Vašeg(a)* pišu

O autoru

Doc. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao docent. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

velikim početnim slovom kad se njima obraćamo jednoj osobi, odnosno kada oslovljavamo jednu osobu želeći joj izraziti poštovanje. Npr. u rečenici *Poštovani gospodine Kovačiću, zahvaljujemo Vam na upitu...*, zamjenica *Vam* pravilno je napisana velikim početnim slovom.

Evo još nekoliko primjera pravilne upotrebe zamjenice *Vi*:

Željeli smo Vas izvijestiti o tijeku pregovora; Nakon Vaše inicijative, brzo smo postigli dogovor; O Vašem prijedlogu obavijestili smo sve zainteresirane strane.

Međutim, ako oslovljavamo veći broj osoba, onda zamjenice *vi*, *vas*, *vaš* i *vama*, *vašem*, *vašoj*, *vašeg(a)* pravilno pišemo malim početnim slovom. Npr. u rečenici *Poštovani, molimo vas da nam do kraja sljedećega tjedna pošaljete detaljan program skupa* zamjenica *vas* pravilno je napisana malim početnim slovom.

Evo još nekoliko primjera pravilne upotrebe zamjenice *vi*: *Prije dva tjedna zamolili smo vas da ispunite anketu koju smo vam bili poslali; Hvala vam što ste stigli na vrijeme; Obavještavamo vas da nam sve tražene podatke trebate poslati na navedenu adresu elektroničke pošte.*

Zamjenica *Vaša* u izrazu *Vaša Ekscelencija* (kojim se oslovljavaju predsjednici država, ministri vanjskih poslova i veleposlanici), zatim *Vaše Veličanstvo* (kojim se oslovljavaju carevi, kraljevi i članovi vladarskih obitelji) piše se velikim početnim slovima.

Možemo zaključiti kako razlikovanje *Vi* i *vi*, osim što primatelju pokazuje da znamo i poštujemo pravopisno pravilo, pomaže i da razumije je li tekst upućen jednoj osobi ili većem broju osoba.

Zamjenice *ti*, *tvoj* i *tvome*, *tvojem*, *tvojoj*, *tvojeg(a)*, kojom oslovljavamo osobe koje su nam bliske, npr. po srodstvu, po dobi, po zvanju, po prijateljstvu, najčešće pišemo malim početnim slovom, npr. *Hvala ti na svemu što si za mene učinio; Nakon tvog posjeta sve je postalo puno jasnije; Nismo bili sigurni kako postupiti u tvom slučaju.*

Ponekad prema nekoj osobi istodobno osjećamo bliskost, prijateljstvo, ali i duboko poštovanje i suzdržanost. U tom slučaju zamjenicu *ti* pravilno je napisati velikim početnim slovom, npr. *Poštovani gospodine predsjedniče Suda, zahvaljujem Ti na čestitci u povodu mog izbora...; Dragi profesore, molimo Te da sastanak bude odgođen za tjedan dana.*

Kraćenje vlastitih imena i zanimanja

Vrlo često u raznim dokumentima umjesto učestalog navođenja imena institucija ili pojedinaca navodimo riječ koja vlastito ime zamjenjuje. Npr. umjesto da svaki put navodimo ime institucije, nakon što smo ga prvi put naveli, unutar zagrada možemo napisati (u daljnjem tekstu ili dalje: *Sud*, *Fakultet*, *Odvjetnički ured*, *odvjetnik*, *naručitelj*, *izvršitelj*, *kupac* itd.).

Pravopis propisuje da se velikim početnim slovom pišu skraćena imena ustanove ili tijela čije se ime piše velikim početnim slovom, npr. *Trgovački sud u Zagrebu* = *Sud*, *Hrvatska odvjetnička komora* = *Komora*. Malim se početnim slovom pišu zanimanja osoba koje se kao strane pojavljuju u dokumentima (ugovorima, odredbama, zakonima), npr. u daljnjem tekstu ili dalje: *odvjetnik*, *direktor*, *kupac*, *ministar*, *predsjednik*.

Evo još nekoliko pravilnih primjera kraćenja: *Ivan Ivić (u daljnjem tekstu: stranka) i odvjetnik Petar Perić (u daljnjem tekstu: odvjetnik) sklapaju dana ... godine ... ovaj Ugovor o zastupanju...*

Nakladnik 123 d. d. (u daljnjem tekstu: nakladnik) jamči da je s autorom izvornoga djela regulirao pravo izdavanja njegova djela u prijevodu na hrvatski jezik (u daljnjem tekstu: djelo).

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) i Sveučilište u Zagrebu (u daljnjem tekstu: Sveučilište)...

Ovim se Statutom uređuju: organizacija Hrvatske odvjetničke komore (dalje: Komora), stjecanje prava na obavljanje odvjetništva i odvjetničkog vježbeništva...

Dana 9. svibnja 2016. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

**RADOSLAV
ARAMBAŠIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
9. svibnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

NIKOLINA BARAČ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARINA BOKUN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
9. svibnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVANA ČONKA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
9. svibnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

AMIRA HADŽIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DORA HORVAT
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

RAFAEL KREŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**SVJETLANA
LIDMILA**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**IVANČICA
NOVOSEL**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SAŠA OMERAGIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

IVA ROMAC
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

PETRA SMODLAKA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

VEDRAN STANIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odбора 9. svibnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u OSJEKU.

**MARKO
STILINOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odбора 9. svibnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MARINA
SUŠILOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odбора 9. svibnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANA VARGEK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odбора 9. svibnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JURICA VIŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odбора 9. svibnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

*Dopredsjednik HOK-a
Mladen Klasić
s novim članovima*

Izaslanstvo Odvjetničke komore Grenoblea u HOK-u

Pripremila:
Nataša Barac

izvršna urednica

Izaslanstvo Odvjetničke komore Grenoblea posjetilo je početkom svibnja Hrvatsku, a tom prigodom u Hrvatskoj odvjetničkoj komori primio ih je predsjednik HOK-a Robert Travaš.

Na sastanku, na kojem je bio i predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb Josip Šurjak, razgovaralo se o radu komora, položaju i budućnosti odvjetništva, te problemima s kojima se odvjetnici danas suočavaju.

U Francuskoj, koja ima malo drugačiji organizacijski sustav od hrvatskog, djeluje 15 odvjetničkih komora (ekvivalent odvjetničkih zborova u Hrvatskoj), a svi odvjetnici moraju biti članovi odvjetničkih komora, objasnio je predsjednik Odvjetničke komore Grenoblea Wilfried Samba-Sambeligue.

Robert Travaš govorio je o situaciji i položaju

hrvatskih odvjetnika, kao i o radu Hrvatske odvjetničke komore. Francuske odvjetnike zanimalo je i koliko u Hrvatskoj ima odvjetnika, koliko odvjetničkih zborova djeluje u Hrvatskoj, te na koji se način financira Hrvatska odvjetnička komora.

Svi europski odvjetnici danas se nalaze u istoj borbi očuvanja odvjetničke profesije i tradicionalnih odvjetničkih vrijednosti, zaključili su Travaš i Samba-Sambeligue.

Grenoble ima dugu odvjetničku povijest o čemu najbolje svjedoči podatak da je u gradu pred Francusku revoluciju 1789. godine radilo više od 530 odvjetnika, dok je tada npr. u Lyonu bilo samo 67 odvjetnika. Danas u Grenobleu, gradu sa 160.000 stanovnika, ima više od 630 odvjetnika. U Francuskoj svi odvjetnici moraju biti članovi odvjetničkih komora.

Mirko Mirković (1955. – 2016.)

Poštovani ožalošćeni članovi obitelji, prisutne kolegice i kolege, prisutni prijatelji i poštovatelji, u ime Hrvatske odvjetničke komore u Zagrebu i Odvjetničkog zbora Požega opraštamo se i odajemo počast našem kolegi, gospodinu Mirku Mirkoviću.

Mirko Mirković rođen je 6. prosinca 1955. godine u Požegi, od oca Branka i majke Marije. Osnovnu školu završio je u Trenkovu, a gimnaziju u Požegi. Na Pravnom fakultetu u Osijeku diplomirao je 1981. godine.

Nakon završetka studija, kolega Mirko Mirković vratio se u Požegu, te je radio kao sudski vježbenik u Općinskom sudu u Požegi u razdoblju od 1. travnja 1981. do 6. srpnja 1985. godine, te od 5. srpnja 1983. do 31. ožujka 1984. godine. Pravosudni ispit položio je 1985. godine.

Kao sudac za prekršaje Općinskog suda za prekršaje u Požegi radio je od 1. travnja 1986. godine do 28. ožujka 1991. godine. Od 1. listopada 1991. do 1. travnja 1999. godine bio je predsjednik Općinskog suda u Suvoj Reki na Kosovu.

U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 2002. godine te je radio kao odvjetnik sve do svoje iznenadne smrti.

Dragi kolega Mirko, tvoja smrt sve nas je iznenadila. Dan prije bio si s nama na raspravama, na sastanku Odvjetničkog zbora.

Kao sudac i odvjetnik bio je jednostavan, poštivao je stranke, kolege suce, te sud kao pravosudnu instituciju.

Još jedanput na kraju, obitelji izražavamo suosjećanje i poštovanje prema njihovoj tuzi, a kolegi Mirku hvala i neka počiva u miru Božjem.

(govor Marijana Brukete, odvjetnika i predsjednika Odvjetničkog zbora Požega na posljednjem ispraćaju Mirka Mirkovića, 16. travnja 2016.)

Živko Živković (1929. – 2016.)

Živko Živković rođen je 14. kolovoza 1929. godine u Podravskoj Slatini. Pravni fakultet završio je 1956. godine, a 7. svibnja 1960. godine otvorio je odvjetničku kancelariju u Podravskoj Slatini. Iste godine kancelariju je preselio u Benkovac, a 1969. godine dozvoljen je "prijenos sjedišta odvjetničke kancelarije u Zagreb". U odvjetništvu je radio sve do odlaska u mirovinu 2000. godine. Živko Živković preminuo je 20. svibnja 2016. godine u Zagrebu.

Radmila Kašicki Arko (1933. – 2016.)

Nakon duge bolesti, dana 10. svibnja 2016. godine napustila nas je naša draga Radmila Kašicki Arko, odvjetnica u miru.

Radmila je rođena dana 21. prosinca 1933. godine, završila je Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, nakon čega je započela s radom u odvjetništvu u kojem je, nakon više od 40 godina aktivnog rada, dočekala i zasluženu mirovinu.

Mi, kolege suradnici i bivši vježbenici, ponosni smo što smo imali privilegiju biti dijelom ureda Radmile i njezinog supruga, pok. Silvija, također odvjetnika, što smo godinama s njima radili zajedno u uredu za koji se može reći da je obilježio svoje doba. Prošle su godine i godine od tada, a sada, gledajući unazad, bude se sjećanja na te dane koji su i nas obilježili zauvijek. Bili su to dani kada smo uz njih odrastali u svakom smislu, i kao pravnici, i kao osobe. U njihovom uredu nije se učilo samo o pravu, učilo se i o životu, o odnosu prema drugima, o međusobnom poštovanju i prijateljstvu, a boljih učitelja od Radmile i Silvija nije bilo. Naučili su nas kako se ophoditi prema strankama, kako poštivati sud i kolege, kako bi se odvjetnik trebao i morao ponašati. Ono što nas čini posebno ponosnima, naučili su nas da posao i prijateljstvo mogu ići zajedno.

Radmila je bila osoba neprikosnovene inteligencije, britkog, oštrog uma, izuzetno pronicava i intuitivna. Njena sposobnost repliciranja u sudnici i danas se pamti među kolegama. Iako krhka stasom zračila je snagom i autoritetom, kad je govorila nju se pozorno slušalo. A uvijek se od nje imalo što čuti, bilo da se radilo o sudnici, prikladnom govoru ili o razgovoru među prijateljima. Erudit, kakav je bila, razgovor o bilo kojoj temi učinila bi zanimljivim. U komunikaciji krajnje izravna i konkretna, takvo ponašanje očekivala je i o drugih, a pri tome je svakog sugovornika znala i htjela poslušati, bez ikakvih zagrada i ograda.

I ne samo to, Radmila je, osim što je bila suradnik i principal kakav se samo poželjeti može, kada je trebalo, znala kako biti pravim prijateljem. Intuitivna kakva je bila, često bi sama osjetila da netko od nas treba savjet, razgovor, nikad joj nije bilo teško pružiti nam pomoć.

Iako je neizmjerljivo voljela svoj posao često bi našla vremena za druženje s prijateljima, veselje i pjesmu. Nezaboravne su uredske veselice, rođendani, druženja u lovačkoj kući u Graberju, ne jednom smo uz nju i njenog Silveka svi zajedno dočekali zoru.

I zato sada, kada se s tugom sjećamo tih prošlih vremena koja su tada izgledala kao da će trajati za uvijek, neizmjerljivo smo zahvalni što smo bili dijelom njihovih života. Radmila i Silvije uvijek će imati posebno i neizbrisivo mjesto u našim sjećanjima.

Kolege iz ureda na Srebrnjaku